

СРПСКИ ДИЈАЛЕКТОЛОШКИ ЗБОРНИК
КЊИГА LXVI/2

ACADEMIE SERBE DES SCIENCES ET DES ARTS
et
INSTITUT DE LA LANGUE SERBE DE
L'ACADEMIE SERBE DES SCIENCES ET DES ARTS

RECUEIL
DE DIALECTOLOGIE
SERBE
LXVI/2

TRAITES ET MATERIAUX

Approuvé à la VIIIème séance de la Section de langue et littérature, du 26 novembre 2019, sur la base des rapports de Slobodan Remetić, membre de l'Académie des sciences et des arts de la Republika Srpska, du Aleksandar Loma, membre de l'Académie serbe des sciences et des arts, du Prof. Dr. Nedeljko Bogdanović et du Prof. Dr. Radivoje Mladenović

Comité de rédaction

*Dr. Nedeljko Bogdanović, Dr. Miroslav Nikolić,
Dr. Dragoljub Petrović, Dr. Slobodan Remetić*

Rédacteur en chef
SLOBODAN REMETIĆ

BELGRADE
2019

СРПСКА АКАДЕМИЈА НАУКА И УМЕТНОСТИ
и
ИНСТИТУТ ЗА СРПСКИ ЈЕЗИК САНУ

СРПСКИ
ДИЈАЛЕКТОЛОШКИ
ЗБОРНИК
LXVI/2

РАСПРАВЕ И ГРАЂА

Примљено на VIII скупу Одељења језика и књижевности САНУ, од 26. новембра 2019. године, на основу реферата Слободана Реметића, редовног члана АНУРС, Александра Ломе, редовног члана САНУ, проф. др Недељка Богдановића и проф. др Радивоја Младеновића

Уређивачки одбор

*Др Недељко Богдановић, др Мирослав Николић,
др Драгољуб Пејировић, др Слободан Реметић*

Главни уредник

СЛОБОДАН РЕМЕТИЋ

БЕОГРАД
2019

У финансирању ове књиге учествовало је
Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије

Издају
Српска академија наука и уметности, Београд, Кнез Михаилова 35
и
Институт за српски језик САНУ, Београд, Кнез Михаилова 36

Компјутерска припрема за штампу:
Давор Палчић
palcic@eunet.rs

Штампа:
Чигоја штампа
Студентски трг 13–15, Београд

CIP – Каталогазација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

80

СРПСКИ дијалектолошки зборник – Recueil de dialectologie serbe / главни уредник Слободан Реметић. – 1905, књ. 1–. – Београд : Српска академија наука и уметности : Институт за српски језик САНУ, 1905 – (Чигоја штампа). – 24 cm.

Годишње

ISSN 0353-8257 = Српски дијалектолошки зборник

COBISS.SR-ID 18167554

САДРЖАЈ

	Стр.
Драгољуб Петровић и Јелена Капустина: Речник Драгачева	7–635
Недељко Р. Богдановић: Пастирски речник југоисточне Србије	637–739
Јакша Динић: Допуне Тимочком дијалекатском речнику	741– 880
 Хроника	
Бранкица Марковић: Научна конференција <i>Резултати досадашњих и њавци будућих истраживања говора Косова и Мејхохије</i> , Београд, 15. октобар 2019. године	881–882

Недељко Р. Богдановић

**ПАСТИРСКИ РЕЧНИК
ЈУГОИСТОЧНЕ СРБИЈЕ**

Лексика пастирства је једна од тема научноистраживачког пројекта Лексиколошка истраживања југоисточне Србије, који се остварује по програму Огранка САНУ у Нишу. Координатор пројекта је академик Александар Лома, а руководилац проф. др Недељко Богдановић.

Пројекат подразумева теренску и стручну обраду лексике која се користи у пастирењу и као привредној грани и као социјално-културној делатности на подручју југоисточне Србије. Базу података чине упитници из 39 пунктова, додатна ексерпција из дијалекатских речника са истог подручја и још скромнији преглед остале литературе (етнографске углавном).

Осим *Пасџирског речника*, резултат Пројекта треба да буде колективна монографија *Пасџирска лексика* а има могућности и за израду атласа.

Аутор *Речника* и овом приликом захваљује сарадницима који су радећи на терену омогућили настајање ове речничке збирке од око 3000 речи, као и својим сарадницама др Ани Савић Грујић и др Тањи Милосављевић, које су провером грађе и читањем рукописа помогле да овај спис буде са мање грешака. Милени Момировић захваљујемо за израду карата.

Посебну захвалност дугујемо рецензентима који су такође помогли на конкретном побољшању овога списка у којем свака реч може бити прича за себе, и податак о људима, просторима и временима која се у неким случајевима мере вековима.

Ниш, у пролеће 2019.

Аутор

УСТРОЈСТВО РЕЧНИКА

Речник представља узбучен списак речи и израза, са одговарајућим референтним информацијама:

код именица се даје род; кад се именица употребљава претежно у множини (а није плуралиа тантум), додаје се и ознака *мн.*;

код придева облику за мушки род даје се и наставак за остале родове; у случају да се изражава нека особина која припада само јединкама једног рода, даје се ознака *јрид.*, а не и наставци за остале родове (прим. **стелна** прид. она која носи теле (о крави);

глаголи се дају у облику 3. л. једине презенте (јер представљени говори немају инфинитива), а такву еквиваленцију имају и у дефиницији – прим.: води се несвр. *ојлођује се...* ;

после одреднице (насловне речи) даје се семантичка дефиниција.

У случају постојања синонима, они се дају после насловне речи, одвојени косом цртом и курзивом, а затим се постављају на своја азбучна места са потребном обрадом. Пример:

њушка ж / *дулица* предњи део главе код свиње Х.
дулица ж в. њушка Y.

Ако постоји неко запажање, објашњење или напомена сазната на терену, односно коју саопштава теренски обрађивач, она се даје у заградама. Пример:

липсџина ж пеј. које је готово да угине (о говеду, али и о другој ДЖ).

Где томе има потребе, а располаже се неким сазнањем, додатне напомене додају се у угластим заградама [].

Пример:

рјло с горњи део њушке код свиње [део којим она, у ствари, рије].

Такве информације даје састављач *Речника*.

Користиће се и следеће скраћенице:

аугм.	аугментатив
в.	види
дем.	деминутив
деч.	дечји говор
ДЖ	домаћа животиња
зб.	збирно
јд.	једнина
мн.	множина
несвр.	несвршени вид (глагола)
о.н.	општи назив
пеј.	пејоратив
плт.	плуралија тантум (или облик који се поглавито користи, иако именица има и једину и множину)
пок.	покудно, с неоодобравањем
прид.	придев
свр.	свршени вид (глагола)
супр.	супротно
фиг.	фигуративно
хип.	хипокористично
шаљ.	шаљиво

Грађа за *Речник* узима се из пунктова обрађених по упитнику (в. списак пунктова), и то на следећи начин: потпуна ексцерпција је из првих упитника, најсевернијих тачака старопланинске зоне, а то су села Кожељ (Кж) и Штитарац (Шт), а из осталих пунктова узимају се лексеме, по правилу синоними, или варијанте, којих нема у Штитарцу. За другу прилику оставља се рад на принципу лингвистичке географије и евентуалне израде атласа сточарске лексике ЈИС.

Међутим, поред грађе из пунктова користиће се и други извори, што ће овде бити објашњено. Искоришћени су и успутни записи из неких села који ће, кад су у грађи усамљени, бити означавани именом села одакле потичу, односно где су забележени: село *Бурдимо* (општина Сврљиг), *Бучје* (Књажевац), *Вава* (Бабушница), *Завој* (Пирот), *Койајкошара* (Сврљиг), *Крњино* (Бабушница), *Луково* (Сврљиг), *Ново Село* (Бела Паланка, рукописна збирка Боре Рајковића¹), *Тойли До* (Пирот), *Шљивовик* (Сврљиг).

¹ Бора Рајковић из Беле Паланке, љубазно се одазвао молби да прочита једну од претходних верзија *Речника* и сачини допуну према својим сазнањима, пратећи говор Новог Села белопаланачког. Из те збирке искорипћен је један број речи којима је наш азбучник допуњен, а њему и овога пута захваљујемо.

Из дијалекатских речника, као осталих извора (в.) узет је минимални постотак речи, односно само оне које нису добијене на терену, јер их Упитник „није хватао“. Подаци су одатле црпени кад их није било у нашим теренским записима, означаваани смо презименом аутора речника.

Прим.

авлијар м пас који се креће само по дворишту. Рајковић.

Нажалост, десиће се да имамо неку реч које не желимо да се лишимо, а немамо место где је забележена. Такве речи биће означаване као: (п).

Корисник *Речника* могао би имати у виду неке дијалекатске особености које обележавају гласовни лик појединих лексема. У науци је то све познато, али овде узимамо само оно што се види из нашег речника.

Полугласник је познат на целом простору (*овьн, ѿеѿьл*);

– финално *-л* је познато у говорима тимочко-лужничким и сврљишко-заплањским, док у јужноморавским по правилу прелази у *-а* (*вол, дебел*; према: *вол*, али: *дibeја*);

– вокално *л* познато је у тимочким говорима (*влна*), док се у осталим јавља као *ьл / ль* (*вьлна, ѿльсьѿо* у лужничком), или: *лу*;

– старе групе **tj, *dj* у тимочко-лужничком делу дају *ч, џ* (*ѿлечка, ѿреѿа*);

– *к, г* испред *е, и*, или иза *ј, љ, њ* прелази у *ћ, ђ* (*сисће, књиђе, бољћа, грањћа*);

– групе *ѿс, ѿш* изван тимочко-лужничких говора дају *ѿц, ѿч* (*ѿцеѿа, ѿчешки*);

– финалне групе *-сѿи, -шѿи* упрошћавају се губитком *ѿи* (*ѿлас, рас, ѿрши*);

– нема *х, ф* (*рани, кова*), али има *с* (дз) (*свиска, свонче*).

У творби множинских облика (у пиротском и лужничком крају) облици на **-ове* мушких *у*-основа (*волове*), пренесени су и на неке првобитне *о*-основе (*бикове, ѿласѿове*), а јављају се и облици на **-ьје* *и*-основа (*ѿрвје*) и облици консонантских основа на **-аг'ь* (*козарѿ, овчарѿ*).

На неке појаве које изазивају микродиференцијацију, биће указивано код одговарајућих примера самога речника.

Кад у речи имамо уметнуто *-к-* (односно два лика, са *к* и без *к*), онда је у питању хипокористик. Прим. **чипá** – неутрално, *чѿѿка* хипокористично; **сурá** / *сурка* и сл. Ово померање акцента знак је да је реч на путу да од детерминације постане име: *кусá овцá* → *кúса / кúска*; односно → *кúска / кúса*. Нисмо могли утврдити шта чему претходи – настанак хипокористика па име, или име независно од хипокористика, што би могло бити управо у

речи *Куска*, будући да је ту хипокористик неуверљив, јер кусо бравче није идеално, пре би се рекло да му је то недостатак.

Акцентат је један, експираторни, обележаван знаком /'/, по правилу се може наћи на сваком слогу вишесложних речи (*брáв, бравчé / бравче; крáва, кравáр, кравеџи́на, кравешља́к...*)

Звучна африката (дз) писана је словом *s* латинице (*свончари́ца*).

Полугласник реда „а“ писан је знаком њ (*овњн, коџњл*).

Речник има и неколико појмовних одредница у оквиру којих су дате серије података исте категорије (прим. **Име**, па онда имена оваца или коза итд.). Њих смо дали тако што су у азбучнику сложене верзалом (прим. ИМЕ, ГЛАСАЊЕ итд.).

КОМЕНТАРИ

Различити записивачи различито чују полугласник: *мисирак* Жл : *мисирџк* Бч. Осетљивост за полугласник скоро редовно је одсуствовала код лица која нису филолози, којима опозиција а/њ иначе „не значи много“. У Речнику је остајало онако како је записивач дао, јер имамо у виду да „ни полугласник није више што је некад био“, и са новим генерацијама све је мање речи, и позиција у речи, где његова артикулације не флукуира у правцу „а“.

У дефиницијама ће се користити следећи изрази:

бравче за ознаку сваке јединке ситне стоке сем живине.

крме за ознаку јединке свиње.

грло за ознаку јединке крупне стоке

крупна стока: говедо, коњ, магарац.

ситна стока: овца, коза, свиња.

Пастирски речник, који следи, био је основа за израду колективне монографије *Пастирска лексика југоисточне Србије*, с којом чини јединствени резултат теренског и обрађивачког рада више од четири десетине обрађивача, углавном филолога, од доктора наука и професора универзитета у пензији, до студената, наставника и публициста (В. Списак пунктова и истраживача).

Један број јединица *Речника* може имати и значења изван сточарске терминологије (*овча глава* – део косачице где је механизам за наизменично кретање косе; *овца* = глупа и претерано скромна особа), али то није предмет овога рада.

СПИСАК ПУНКТОВА И ОБРАЂИВАЧА

Село	Општина	Теренски обрађивач	Скр.
а) Тимочко-лужничка област [ТЛ]			
Кожељ	Књажевац	др Љубиша Рајковић	Кж
Штитарац	Књажевац	др Борислав Првуловић	Шт
Жлне	Књажевац	Акица Стаменковић	Жл
Топли Дол	Пирот	Драгољуб Златковић	ТД
Бучум	Сврљиг	др Недељко Богдановић	Бч
Лозан	Сврљиг	Драган Јоцић	Лз
Иново	Књажевац	Нинослав Стојановић	Ин
Височка Ржана	Пирот	др Радослав Ђуровић	ВР
Рсовац	Пирот	Ана Петровић	Рс
Мирковци	Пирот	Драгољуб Златковић	Мр
Велики Јовановац	Пирот	Јасмина Крстић	ВЈ
Беровица	Пирот	др Драган Лилић	Бр
Ореовац	Бела Паланка	др Љубисав Ђирић	Ор
Радешевац	Бабушница	Горан Панајотовић	Рд
Стол	Бабушница	Наташа Николић	Ст
б) Сврљишко-заплањска област [СЗ]			
Сесалац	Сокобања	Јелена Маринковић	Сс
Левовик	Сокобања	Бојан Голубовић	Лв
Мужинац	Сокобања	Сања Милошевић	Мж
Бели Поток	Књажевац	Мила Тасић	БП
Лалинац	Сврљиг	Дракче Стојиљковић	Лл
Церје	Ниш	Властимир Јовановић	Цр
Преконога	Сврљиг	Марина Арсенијевић	Пк
Малча	Ниш	Зорица Марковић	Мч
Велики Крчимир	Гацин Хан	др Јордана Марковић	ВК
Златићево	Власотинце	др Станислав Станковић	Зл
Чука	Црна Трава	Биљана Станисављевић	Чк

в) Јужноморавска област [ЈМ]

Вукања	Алексинач	Славољуб Радосављевић	Вк
Мала Река ²	Лесковац	Наташа Вукадиновић	МР
Мртвица	Владичин Хан	Соња Ђорђевић	Мц
Прекодолце	Владичин Хан	Јадранка Стаменковић	Пц
Куново	Владичин Хан	Драгана Стевановић и Марија Милошевић	Кн
Власе	Врање	др Марина Костић	Вл
Буштрање	Врање	Дејан Станисављевић	Бш
Горње Требежиње	Врање	др Момчило Златановић	ГТ
Крива Феја	Врање	др Марина Костић	КФ
Црвени Град	Трговиште	др Марина Костић	ЦГ
Радовница	Трговиште	Стефана Ђорђевић	Рв
Раковац	Бујановац	Јелена Милосављевић	Рц
Широка Планина	Трговиште	др Момчило Златановић	ШП

ОСТАЛИ ИЗВОРИ³

Глигоријевић – С. Глигоријевић: *Речник Црнојевске Калне* (грађа која се сада обрађује за речник).

Живковић – Н. Живковић: *Речник њиројског говора*.

Златановић – М. Златановић: *Речник говора југа Србије*.

Златковић – Д. Златковић: *Речник њиројског говора*, I, II.

Јевтић – В. Јевтић: *Прилог речнику сврљешког краја*.

Марковић – М. Марковић: *Речник народног говора у Црној Реци*

Митровић – Б. Митровић: *Речник лесковачког говора*.

Михајловић – Ј. Михајловић: *Лесковачки говор*.

Рајковић – Љ. Рајковић: *Речник њимочког говора*.

Станојевић – М. Станојевић: *Зборник њрилога за њознавање Тимочке крајине*.

Стојановић – Р. Стојановић: *Црнојевски речник*.

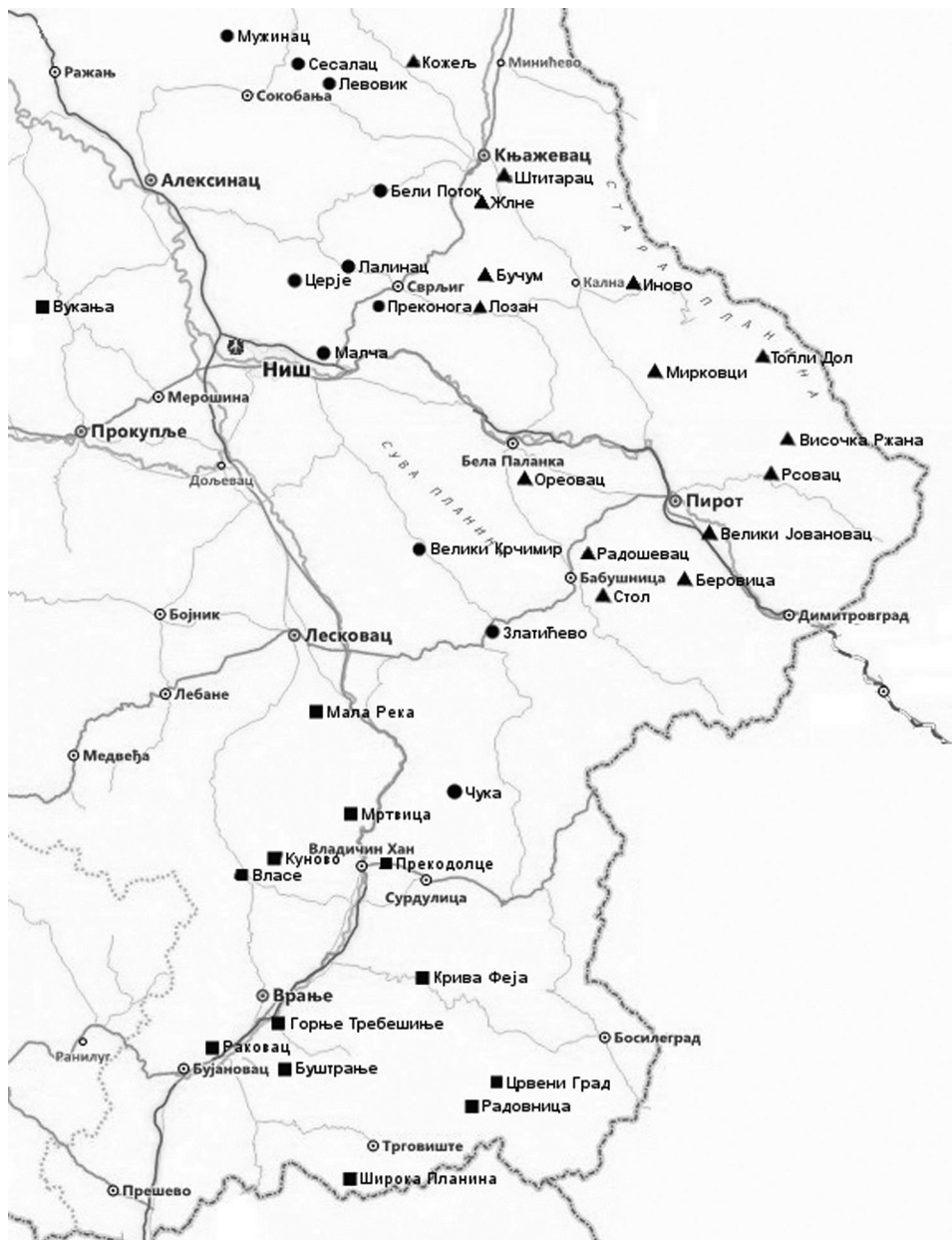
Ћирић – Љ. Ћирић: *Речник говора Лужнице*.

Цветановић – В. Цветановић: *Речник зајлањског говора*.

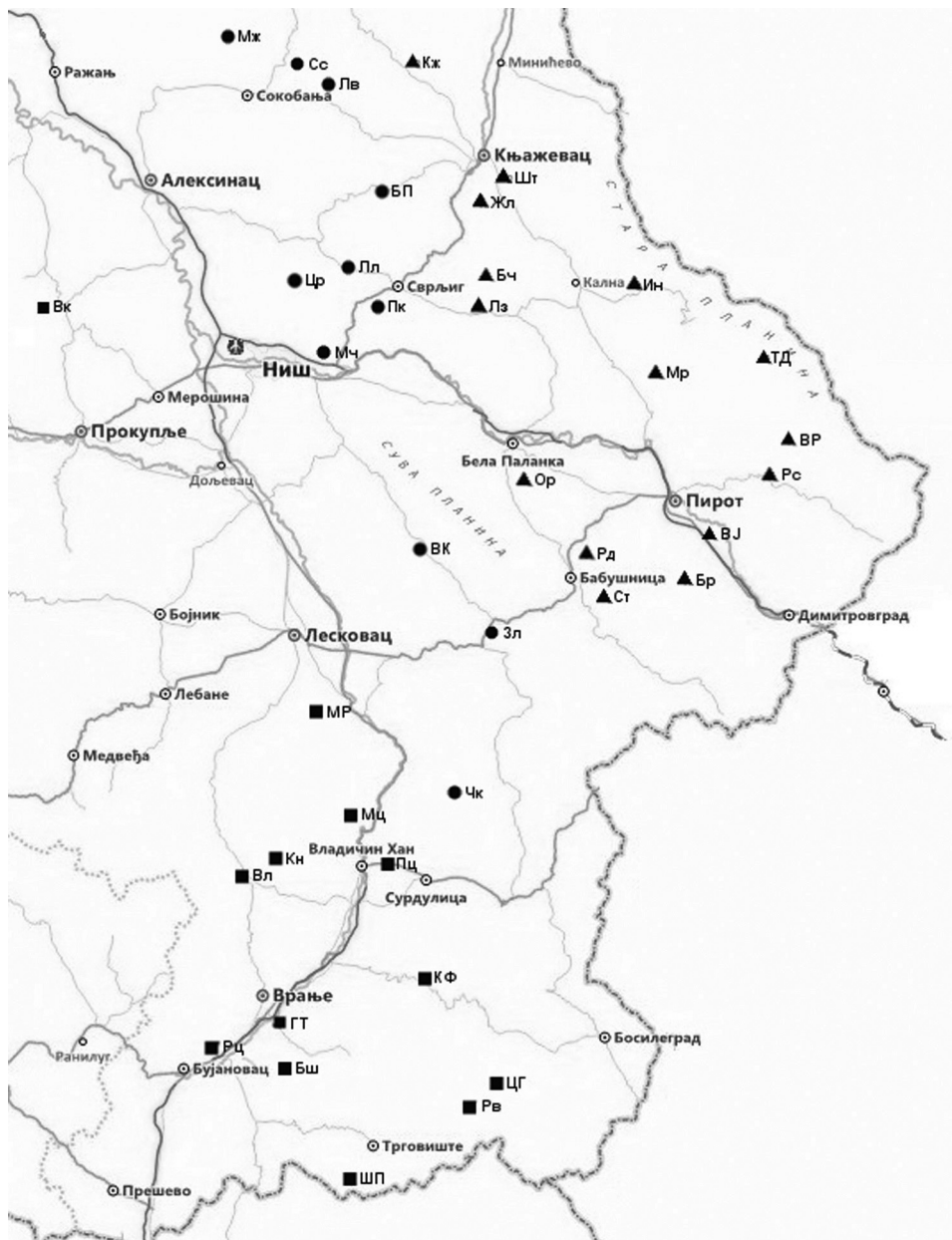
Ново Село (рук. збирка Боре Рајковића, Бела Паланка).

² Заселак који се не налази у попису места Србије, али постоји у стварности.

³ Потпуније литература даје се уз монографију *Пастирска лексика југоисточне Србије* (у припреми за штампу), која са овим речником (и будућим Атласом) чини јединство истраживачког пројекта.

Карта 1. Испитивани пунктови по говорним зонама: ▲ тимочко-лужнички говори; ● сврљишко-заплањски говори; ■ јужноморавски говори.

Карта 2: Испитивана места из попис представљена кратицама.

РЕЧНИК

А

- а̀в, а̀в** ономатопеја лавежа, оглашавање пса лајањем. ТД.
- авлија̀р** м пас који се креће само по дворишту. Рајковић.
- адџм** м ован с једним тестисом. Бш, ГТ.
- аџт** м настрешница уз зграду, или као део зграде. Бш.
- ајак** м наслон у оградџи тора; в. наслон. Рв.
- ајгир** м ждребац. Цветановић.
- ајд** узв. за терање говеда. Шт
- ајде** узв за терање магарца [Али и сваке друге стоке, в. ајд]. Шт.
- ајкач** м учесник у хајци на вукове. Цветановић.
- ајс** узв. којим се говедо тера удесно/улево. Шт. [Да ли ће запрега ићи тачно где треба, важно је при орању, јер једно говече је увек у бразди, а друго изван бразде наизменично, ако се оре плугом обрточем / окрточем, али ако се оре саковцем, онда је поступак такав да је исто говече увек у бразди. Орач се узвизима служи да усмери запрегу. Најчешће је: *ајс!* „Иди десно / лево!“, односно „у бразду!, а: *ојс!* супротно. У неком домаћинству уобичајен је само један узвик, а говече „треба да зна“ да на тај узвик усагласи кретање. Пошто говече памти научено, догађа се да при куповини, при промени власника, купац настоји да се обавести о свим навикама животиње, како би касније лакше могао да је користи у раду.]
- а̀к** м награда у природи коју добија радник на бачији (најчешће пастир). Топли До. [Поред одела и обуће, радник (слуга) добија и намирнице којима храни породицу: жито, млечне производе, некад једно бравче и сл.]
- алапљиво** с (свињче) прид. бравче дрчно, јешно, које „налати на рану“. Шт.
- алба̀тин** м поткивач [Занатлија у селу који поткива говеда, коње и магарце. Најчешће сам израђује и поткове (плоче за говеда и магарца, а потковице за коња), па се зове и *ковач*, а његова радња *ковачница* (Бучум), или *йо̀шкџивачница* (Бели Поток).] ДЖ, Шт
- алба̀тница** ж / *ковачница*, поткивачница. Шт
- а̀лка** ж гвожђе у носу бика, ставља му се кад морају (због његове јачине) да га воде двојица. Шт, Лл.
- а̀м** м део запрежне коњске опреме. ТД; мн а̀мови. Рв.
- антвршѐљ** м / *сџвршѐљ* / *усџвршѐљ*, део самара. Кж.
- а̀пе** несвр. гризе, уједа (о коњу, псу). Шт.
- араван** м јахаћи коњ. ЦГ; врста коњског хода. Рв.
- ара̀пка** ж в. овца. Лз.
- арга̀ч** м / *џврљак* / *џор* / *џерде*, ограђен простор испред стаје у којој бораве овце. ШП.
- а̀сма** ж астма. Шт.

аспрук м део самара. Бр.

астраган м / *асџраганка* ж, „мушка капа од црне јагњеће коже“. Марковић.

џт м коњ. Стојановић.

Џцко име магарца. Шт; често име коња. Стојановић.

џцц, џцц! Узвик којим се мами коза. Бш.

Џшанин м припадник Ашана, сточара на Чемернику до деведесетих година XX века. Звали су се још Каракачани и Црновунци [негде и: Црнорунци]. Стојановић.

џшанска џвца ж в. каракашка овца. Стојановић.

Б

баба¹ ж желудац. – „Желудац се раније звао баба“ [У ствари, мислимо да је овде замена појмова, и да се мислило само на оно што овде имамо под баба² док је „желудац“ остао без одговора, који се код живине зове *желуд*, код преживара *џашишиџе* или *џкембе* итд., што ће се наћи и у овом речнику.]. Рс.

баба² ж јело од ситно исецканих изнутрица, које се при спремању обавијају марамицом (в. сармице), или се њима напуни бураг и тако се кувају [Мислимо да одавде потиче и значење баба¹].

бабљача ж пеј. врло стара овца. Цр.

багајв, -а, -о / *багаљив*, бангав (о коњу). Бр.

багаљив, -а, -о бангав, оболелих ногу. Бч.

багана ж кожа младог јагњета. Шт.

баксуз м / *наравлија*, инација, ћудљивац (о коњу). Шт, Цр.

балџа ж / *балџа*, измет од овце. Шт.

балџа ж в. балега. Бш.

баља ж црна овца са белом шаром на челу. ВЈ.

баљџа м во са светлом пегом на челу. Рајковић.

бангав, -а, -о који има отекле ноге (о коњу). Кж.

барабар непр. подједнако (о терету преко самара носеће животиње). ТД.

бардока ж / *брдока* в. бардокас. Рајковић.

бардокас, -та, -то брав (црновунаст) са белом вуном око очију. Рајковић.

барџина ж пастирска капа, шубара са дугачком вуном. Кж.

барса ж. в. барсес. Рајковић.

барсес, -та, -то коза са црним и белим шарама по телу. Рајковић.

барла ж шубара од јагњеће коже. Бч.

батак м / *бедрица*, *којан*, натколени део живинске ноге. Шт, Кж.

баце м **1.** назив за мушко јагње уопште. Ћирић; **2.** дозивни облик за мамљење (дозивање) овна. Бч.

баџил м хип. ован, овнић, в. овнич Бч.

бацко м мн. бацкови хип. ован. Зл; ован који боде, бије. Стојановић.

бач м / *сирињар*, радник на бачији који прерађује млеко. ТД, Кн.

бачар м радник на бачији, в. бачијар. Пк.

бачева несвр. / *бачија* **1.** чува стадо на бачији; **2.** узима млеко на бачији (на пашњаку, савату, изван насеља) кад му дође ред. Кж. [Организација бачије и бачијања плод је уобичајеног искуства, и негде може бити и овако: кад се ствара буљук (веће

стадо од стоке више домаћина), организује се *ћремлаз* (негде је то у обичају *млизигруда*, ритуална мужа о Ђурђевдану), када се утврђује количина млека сваког власника, а онда се одређује сразмера узимања млека током сезоне. Редослед узимања млека обично је према количини млека које даје одговарајуће стадо (најпре они са највише млека па поступно надаље). Током сезоне ред се више пута реди, нпр. ако неко има три литре млека на премлазу, а утврђена је сразмера 1 : 10, њему ће припасти 30 литара, па наставља други, и кад и он за неки дан преузме своје део, ред се наставља. Млеко се може прерађивати као заједнички продукт, а може и власник повлачити неки део своје количине за домаћинске потребе. Бачија има свога старешину (*бач*), као што и стадо има главног пастира и помоћника (*ћаја* и *ћоћеник* итд.). Различите су погодбе за накнаду рада радника на бачији, а један облик је „работа на ак“, тј. за материјалну накнаду у природи (једно одело и обућа, храна, део млечних производа и сл.).]

бачџој м в. бачијар. Вк.

бачија¹ несвр. борави на бачији и бави се бачијањерењем.

бачија² ж **1.** сточарско станиште на савату (на пашњаку изван насеља). – „Ў-планин су биле бачије на овја планинци“; **2.** начин испаше при којем се стадо напаса редом. – „Од недељу смо ми на бачију“; **3.** Бачијање / бачијарење (в.). „летње истеривање оваца у планину и задржавање оваца више власника ради заједничке испаше, муже и прераде млека; место у планини са колибама и торовима где у летњим месецима бораве овчари, напасају овце и прерађују млеко; млечни производи са бачије“. Живковић.

бачијар м / *бачар* **1.** радник на бачији који се бави прерадом млека; **2.** уопште особа која живи и ради на бачији.

бачијарење с бачијање, чување већег стада на пашњаку с привременим стаништем и посебном организацијом – са ћејом, поганичима, а можда и особом за бављење млеком, в. бачијар.

бачкало с место где се купају свиње, на пашњаку то може бити и барица. Рајковић.

бачује несвр. живи на бачији и бави се чувањем стоке и прерадом млека. Стојановић.

бедреница ж болест стоке, црни пришт. Рајковић.

бедрица ж батак (в.). Бч.

беее! узвук којим се оглашава овца.

бека ж назив за белу козу. Жл; деч. овца, уопште. Митровић.

бел, -а, -о бео, беле боје длакавог омотача (длаке, вуне, кострети, чекиња). Шт.

бела¹ прид. свиња белих чекиња. Бу.

бела² м врста свиње. Шт.

Бела ж име козе. Кж.

белџ м / *рабушка* ознака која се ствара резањем увета јагњета на Ђурђевдан, у обичају *бележења* или *ровашења*, да би се знало којем газдинству бравче припада. Белег је могао бити у различитим облицима: *сџручка*, *рабушка*, *сџмба*, *ћојсаничено*, *сџрепоушено*, *љџкано*. ТД. [Ови се знакови могу комбиновати тако да буду на десном или левом увету, да буду с једне или с друге стране увета) и тако настане више могућности да једно домаћинство има знак који се не подудара с другим домаћинствима. Тако се препознају брави који се могу помешати па да оду у друго

стадо, а такође се овим доказује и чије је бравче у случају неке претпостављене крађе, или друге пакости (бравче се ухвати у некој штети, и по рабушки открива се ко му је газда, и ко треба да надокнади учињену штету).

белѐжено прид. окрвављено, проносак означен крвљу (о јајету) Шт.

бели бубрѐзи м мн муда (код овна, вепра). [Према неким обавештењима, тако се зову само они тестиси који се ваде приликом штројења. Могу да се једу, па да би се сакрило како неко „једе муда“, каже се: једе бели бубрѐзи.] Бш.

бели дрѐб м део тела којим се дише, плућа, бела цигерица. Шт.

белица ж в. овца. Зл.

беличка ж в. овца. ШТ ТД.

белка ж в. овца. Ор. Ново Село.

белмуж м / *белимуж* (Мц), јело од топљеног и укуваног младог сира и кукурузног брашна. Шт.

белорѐпка ж црна овца са белим репом. Жл.

белочѐлка ж црна овца са већом белом пегом на челу. Кж.

бѐлоша ж в. овца. Кж.

белуна ж бела крава. Глигоријевић.

белутѝк м / *белѝц*, беланац (у јајету). Шт.

белуша ж в. овца. Рс.

белчу̀г м 1. жица која се ставља свињи у рило и онда савије у прстен да свиња не рије. Шт, Кж, Лв; 2. карика у ланцу. Бч.

белѝц м беланце. Шт.

Бѐља име вола. Шт.

бѐнце с / *брѐмце* / *брѐнце* / *жало*, клатно у звонцету.

бесѐвица ж 1. окупљање вукова око вучице, или паса око кучке која тражи парење; време парења вукова (тада су они нарочито зли). Бч; 2. *фиг.* швалерација међу пастирима, кад се више мушкараца окупља око једне жене коју је „вагила бесѐвица“; 3. стање појачаног полног нагона код животиња, фиг и код људи. – Ватила ји бесѐвица па се не смирују. Бч.

бесу̀ља ж кучка која се пари. Рајковић.

бешѝка ж мокраћни мехур (код свих ДЖ сем свиње, где има других назива: мејур, пувало, дувало... в.). Ор.

би́за ж овца или коза која је близнила. Лз, Лв.

би́зе с хип. в. биза. ГТ.

би́зоша ж назив за овцу која млади по двоје. Рајковић.

би́је на жьгљу̀ изр. за љуто говече које вуче не своју страну, које се не спарује добро у запрези. ТД.

би́к м мн бикове / -ови мужјак говеда који служи за оплодњу. Шт

би́ка несвр. оплођује (о бику и крави). ТД.

би́куља ж поамна крава. Рајковић.

би́кчѐ / *бичѐ* с мали бик. Шт.

би́ло с настрешница од плетеног прућа на трљаку; в. послон, наслон. Ор.

би́р, би́р! / *мир, мир*, узвик којим се овца умирује да допусти јагњету да је сиса; узвик овци која не мирује док је јагње сиса.

биса̀зи плт. / *дисази*, дводелна торба од кострети која се носи преко рамена. Кж.

би́ч м бич. Шт.

- бича́ло** с штап за који је привезан бич. Кж, Шт.
биче́ с хип. од бик; в. бикче. ТД.
бла́г(и) си́р м млади сир (наспрам: слани). Бш, Рв.
бла́гота ж бели мрс (млечни производи). Ор.
Бла́гош(к)а ж име козе оmlађене око Благовести (почетак априла). ТД.
блаји́ несвр. / *блеји*, оглашава се блејањем (о овци). Бч.
блања́в, -а, -о тром, мрледан (о говечету). МР
блеји́ несвр. в. блаји. Кж.
блѐк м блејање оваца, блека. ГТ.
ближње́ва несвр. доноси на свет по двоје младих (о овци или кози). Шт, Лз.
близа́нац м в. близанче. Рв.
близа́нче с / *близне* / *близнак*, једно од двоје младунчади ДЖ оmlађених истога дана од исте мајке. Вк.
близна́к м мн. близнаци в. близанче. Бч, Лл.
близнакúља ж женка која редовно близни (оmlади по двоје) (о овци, кози). [Подсмешљиво је, по мало и прекорно кад се односи на свињу, која, по правилу, праси више прасади.] ТД, Бш.
близна́иња ж коза која оmlади по двоје јаради; в. близнакуља. Жл.
близна́че с мн. близнаци в. близне. Вл.
близне́ с мн близне́та једно од двоје младунчади говеда исте мајке и истог млађења. Шт
бли́зни свр. / *облизни се*, ојагњи или окози двоје младунчади. Шт.
бббеж м нарастао и пун крви крљеж (крпељ). Бч. [Овај паразит у најранијем стадијуму називају *овчица*, потом *йравник*, затим *крљеж*, а кад се крљеж напије крви и нарасте до максимума назива се *бббеж*.]
бббд м в. остан. Бр.
бббде́ несвр. подстиче јагње да сиса (о овци). Рд.
бббдѐив, -а, -о који воли да се бббде (о волу, крави) Бч. [Занимљива је серија лексема за ознаку напада ДЖ. Говедо *бббде*, коњ *чивѐара*, ован *бије*, петао *кљуца*, пас *аје*, мачка *гребе*.]
бббзала́к м ливада с тврдом травом, тешком за пашу. Митровић.
БОЈА чест елемент у именовању јединки ДЖ. [У настајању назива за браве према боји длаке постоје и извесни устаљени поступци. Брав с одређеним колоритом променом акцента стиже у назив, а одатле лако прераста у име. *Бела́ овца́* је *бѐла*, а онда *Бѐла* као име овце. Код оваца и коза од назива за боје настају помоћу *-ка* називи са извесном хипокористичном нијансом: *бека*, *сурка*, *црнка* итд. Тако је и са суфиксом *-ица*: *белица*, *шарица* итд. Код коза фигурира суфикс *-оша*: *белоша*, *рицоша*, *гарваноша* (коза тамне кострети) итд.]
бббје колоритне вредности познате пастирима. [У Ин су познате боје пређе: *црна*, *црвена*, *алева*, *жлѐи*, *саѐава*, *модра*, *йембелијѐи*, *зелена*, *сива*.]
бббкош(к)а ж в. бокуша, али и коза чија је кострет по слабинама другачија од основне боје. Бч.
бббкуша м / *бокоша* црна овца са белим слабинама. Живковић.
бббца ж [бббцка] биљка коју магарци једу. Шт.
бббцка в. боца Бч.
бббрабонка ж / *брабоњака* в. брабоњак. Бч.

брабоњак м *брабоњак / брабонка / брабоњћа / брабушка / драбоњак*, овчији или козји измет у облику лоптице; в. лајно. Шт.

брабоњка ж в. брабонка. БП.

брабушка / брабушка ж в. брабоњак. Ст.

брав м мн. брави о.н. за домаће животиње. Шт.

бравче с брав Бч; дем. од брав.

брдак м ован великих рогова [који обично расту увис]. Стојановић.

брдока ж в. бардока. Рајковић.

брдоња м ован са снажним роговима. БП.

брдоша ж коза са роговима који расту право увис (мало српасти). ТД.

брдуља ж коза којој рогови расту увис. Бр.

брђани мн раса коња. Шт.

бреме с 1. свежањ сена који се може понети; 2. количина сена која се може понети на коњу или магарцу. Шт; мн бремйћи. Лл.

брешче несвр. тешко дише од замора и терета који вуче (о говедима), брехће. Бч.

брзгавица ж ткиво којим су повезана црева. ВЈ.

брјтва ж ножић на склапање с корицама од рога, користи се за свакојаке пастирске потребе, носи за појасом, привезана неком повезицом. [Та повезица је: *йоврзло, йоворка, дрейва, узица...*]. Бч.

брк м помије за свиње, оно што је забркано. Бш. [Напој за свиње могу бити *йомије* – вода у којој је прано посуђе после обеда и сл., али и помије настале тако што се у чисту воду додају трице (брашно, јарма, прекрупа) и то је *брк*.]

брлог м смеће које се смете у соби, некој другој просторији, дворишту, према ђубре (в.), које је увек шталско. Бч.

брља ж назив за овцу која стално врти главом; в. брљива. БП.

брљив, -а, -о прид. / *врйоглаво*, који врти главом и у ходу се окреће око себе (о бравчету, обично о овци, које је напао брваљ, па само врти главом). Бч, Лз.

брљица ж гвожђе које се јаком бику ставља у нос кад се води. Бр.

брљичка несвр. в. буруличка. Ст.

брисуљка ж израслина на носу ђурана, в. мисирък. Вк.

брнћа ж в. брњка. Ст.

брњка ж / **брнћа** (Рд) ж в. брљица. Пк.

бробињало с мравињак. Цветановић. [У ђурђевданском обичају музигруде (обредног премлаза), печено јаје закопава се у бробињалу (мравињаку), а ујутру се узима и гледа колико је поједено од мрва. Тада се у мравињак остављају комадићи ушију јагањаца који су им тог ђурђевданског јутра одсечени у обичају ровашења, чиме се захваљује мравима што су се у великом броју старали око јајета, и тако најавили берићетну годину са срећом у стоци.]

бронсе с тучак у звону. Кж.

броч [броћ] м биљка којом се вуна фарба у црвено. Шт.

брс м 1. младе гране дрвећа са лишћем и пупољцима као храна козама (брестак, багрен, габрак, глог). Шт; 2. шумарак где стока може да брсти. Живковић.

брска несвр. в. брсти. Бч, Мр.

брсти несвр. / *брска*, кида младе гранчице шибља (о кози). Шт.

брстиња ж / *лисковина / лисковача*, обрштена грана лисника. Бч; у Новом Селу исто што и брс (в).

брстѹје несвр. храни се кидањем лишћа са шибља и дрвећа, брсти (о козама и овцама). Зл.

бртаќ м ован или јарац после треће или четврте године; в. маторац. Рв.

брѹске мн ранице око усана овце која се „избрускавила“, орањавила од росе. Зл.

бубац м / *желѹд*, *желѹдица*, *желудац*, део живинских унутрашњих органа, где се вари храна. Кж.

бубица ж назив за мирну, кротку овцу. Жл.

бубичка ж назив за ситну, мирну овцу; в. бубица. Бч.

бубрѹг м мн. бубрѹзи један од два унутрашња органа за пречишћавање крви. Шт.

бубрѹжњак м део тела (меса) брава око бубрега. Бч.

бувосѹрина ж / *бьлосѹрина* / *бььесѹрина*, измет буве. Бч

буђа ж / *цвейт*, плесан која се ухвати по сиру. Бч. – „Ако увати зелено (буђу), мѹж га врљиш.“ Зл.

буђавка ж сорта свиња. Лл.

буќари се несвр. оплођује се (о свињи). Шт.

буќарка ж крупна овца (?). Бш.

Булица ж име црне овце са чумбулком (в) на челу. Зл.

Булка име краве са цветом (бела пега на црвеној кожи) на челу. Шт, ВЈ.

булоња м 1. „во драп длаке са белом пегом на глави“; 2. општи назив за бика. Стојановић.

булумѹнта ж гомила, скуп, животиња (више стада; више стада различите стоке). Вк.

Булча име вола; в. булка. Штм, ВЈ.

буљук м стадо оваца или коза Шт [У односу на стадо буљук је бројнији. У неким местима буљук је стадо од различитих домаћина, али и од различитих животиња – оваца, коза; у Жл стадо је састављено од оваца, а буљук од свиња.]

буљуљичка несвр. в. клубучи. Кж.

бѹмба ж бубац код живине. МР.

буњиштар м пас која стално нешто тражи по буњишту (ђубришту). Рајковић.

буњиште с ђубриште, место где се баца брлог, сметлиште [На буњишту може бити шталско ђубре, али и сав други отпад од биља, сточне хране, корова па и смећа из куће.]. Бч, ВР; стајско ђубре. – „Вѹзи буњиште на њиву.“ ТД.

бунци мн. бубрези у телу бравчета. ВЈ.

бураќко м коњ који има отечене ноге, бангав коњ. Кн.

буричка несвр. в. буруличка. Кн.

буричкају се мн. кошќају се (о воловима). Глигоријевић.

бурличка в. буруличка. Ново Село.

буруличка несвр. / *бурличка* / *буричка* / *брљичка* дува кроз напој (о свињи), в. клубучи. Шт.

бутина ж део ноге изнад кључа, ближе трупу (о свињи). Шт.

бућине ж мн. сапи (о коњу). Шт.

бућинь м справа за одвајање масла из млека, бучка. ШП, Рв.

буќка ж в. буткица. Жл. [Стекли смо утисак да је *бућка* на живом бравчету („Изело куче свињу за бутку“), а да је *бућкица* назив за исти део кад се ради о месу за кланог брава („Буткице иду у питије“), тако се и у трговини именују.]

буќкица ж део задње ноге закланог бравчета (о свињи) ниже кључа. Кж.

- бутураћ** м болест коња; в. гутурач. Рв.
- бућка** ж прамен вуне који овци пада преко чела; в. ђумка. Бш.
- буцало** с / *џуцало* в. бучкало, чуркало. ВК, Митровић.
- бућа** име овце која има прамен дуге вуне преко чела. ТД. [Бучава је и особа која има дуге праменове неуредне косе (веровано према: бућ / буч).]
- буче** несвр. риче (о говеду) (Зубетинац).
- бучка**¹ ж дрвена справа, у облику тесне и дубоке каце, у којој се млеко бућка ради издвајања масла. ШТ.
- бучка**² несвр. бућка млеко ради издвајања масла, подизањем и спуштањем штапа са округлом дашицом на дну (чуркало). ШТ.
- бучкало** с / *буцало* / *џуцало* / *чуркало*, направа која се у бучки кроз млеко подиже и спушта (бије га, млати га) и тако омогућава да се масноћа одвоји и исплива на врх. ТД.
- бучкано** из којег је бућкањем одвојено масло (о млеку). ШТ.
- бучуг** м широк суд у којем се зрнаста храна даје стоци. МР.
- буцак** м / *кочак* / *кочар*, одељак у оквиру појате за смештај младунчади (јагањаца и јаради). ТД.
- бушка** несвр. в. буруличка. ШП.
- бџљеви** мн обољење устију говеди (кад се с унутрашње стране појаве шиљасте чворићи, који ометају жвакање хране. Жвакање је болно, и то се види по томе како се говече „мучи“ док пасе или једе. Бч. [Лечи се тако да се отворе уста, па се ти бадљеви исеку маказама, те из њих истекне сукрвица.]
- бџквица** ж овално буренце у којем пастири (обично на магарцу) доносе воду на бачију. Кж.
- бџосџрина** ж. в. бувосџрина.
- бџесџрина** ж. в. бувосџрина.
- бџмбало** с тучак у великом звону. Бч.

В

- ваџарац** м мн. ваџарци в. сугрк. ЦГ.
- ваџрк** м в. сугрк. Рв.
- вад** м в. ваденица. Рс.
- ваденица** ж / *вад* / *глицџица*, вуна која се извлачи из гребена и увија у својак (неколико ваденица чини својак). Бч.
- вак(л)ес**, -та, -то „брав црне губице“. Стојановић; в. **вакклеста** овца.
- вака** ж в. овца. ВЈ.
- вакичка** ж хип. овца са црним предњим делом главе. Цветановић.
- ваклија** м ован са црном пегом на врату или губици. Рајковић.
- Ваклуша** ж име црне овце. ТД.
- вакушанка** прид. мн. вакушанће овце ваклуше (в.). – „Овчице се изјагњиле / Све овчице вакушанће“ (нар. песма). Рс.
- вандаћ** м терет који може понети један коњ или магарац; в. бреме. Рв.
- вардаљ** м комад сланине исечен ради топљења. – „Прво се од свињу одвоје кајиши сланина, па после се тој исече на вардаљи и топи.“ Бч.

ва̀рди несвр. чува стадо на паши (да се не загуби, да не упадне у неки усев, да га одбрани од звери). Шт.

ва̀рди се несвр. брани се (о говеду). Шт [За време летњих жега говедо се од обада брани сталним махањем репом преко леђа, и непрестаним покретима ногу (поцупкивање) кад обада напада виме и међуножје. Ти покрети су врло непријатни кад је говедо у запрези.]

ва̀рен, -а, -о који је загрејан до кључања. Шт.

ва̀рено млеко с кувано млеко (о млеку, супр. пресно, неварено) Бч.

ва̀рија ж тучак у звону за овце. ТД.

ва̀гачи́на ж улов у пољској штети. Митровић.

ва̀ћа ж в. вака, ваћеста. Бр.

ва̀ћеста прид. бела са црним очима (о овци). ВЈ.

ва̀ћи́ца ж хип. црноока овца. Рд.

ва̀ша¹ ж / *фа̀ша* каиш свињске сушене коже (ширине стопала) припремљен за израду опанака. Шт.

ва̀ша² ж веја (в.). Зл.

ва̀шка ж мн. *ва̀шке*, гамад која напада живину. Кж.

ва̀(ј)ћа ж веја (в.). Бр.

ва̀дри́ца ж ведро Бч.

ва̀дро с дрвени суд у који се музе млеко. Шт.

ва̀ја ж осушена грана лисника с лишћем. Шт.

ва̀јка ж две-три гране са сувим лишћем за лисник; в. веја. БП.

ва̀јник м / *вѐјник* (БП), настрешница у обору, покривена лиснатим грањем, где се стадо склања од невремена или жеге. Рс.

ва̀лика ко̀с ж бутна кост. ШП.

Ва̀не́роша ж име козе (?). ТД.

ва̀нчи́ло с савитљив прут око кога се плете цветни венац у Ђурђевданском обичају. – „Савије се ва̀нчи́ло од врбу́, па се по њега ту̀ра цвеће и увија.“ Бч.

ва̀па̀р м / *ва̀йџ*, одрастао мужјак који служи за расплод. Шт.

ва̀пре с / *ва̀приче*, мужјак свиње до шест месеци старости. Шт.

ва̀при́че с в. вепре. ВК; хип. вепре. Рц.

ва̀при́ште с пеј. вепар. Стојановић.

ва̀пџ м в. вепар. Кж.

Ва̀ра име краве. Шт.

ва̀рижња́к м дрво над огњиштем, да се о њега окачи котао. Бр. [То је мотка која је горњим делом окачена о пречник, а на доњем има куку, о коју се окачује суд који треба да буде над ватром. Служи уместо верига, има улогу верига.]

ва̀ри́честа (овца) ж прид. бела овца са црним пегама по телу. ВК.

ва̀ри́шка ж в. веричеста. ВК.

ва̀тро́вине плт нека болест коза (која долази са јужним ветром). ТД.

ва̀ћа ж хип. нарамак шуме за лисник; в. веја. Ор.

ва̀шаљка ж / *ва̀шељка* / *ва̀шуљка* / *суше́ница*, комад меса спремног за сушење (димљење), и осушено месо.

ва̀шаљче́ње с прављење вешалица од меса ради сушења (димљења). Бш.

ва̀шељчи несвр. прави вешалке (в.). Цр, Вк, Кн.

ва̀ји́ач м мајстор (упућенија особа) који ујаловљује коње. – „Вије ги ко̀њи.“ ЦГ.

- вијен** прид. ушкопљен увијањем тестиса (о бику). ТД.
- вила** ж 1. алатка за рад са сеном, сламом; 2. мера сена колико може да се понесе на вилама. – „Тури им (кравама) једну виљу сено.“ Зл.
- вилес**, -та, -то који носи рогове право увис. Златковић.
- вилеста** (коза) в. рогата. Шт.
- вилоша** ж коза са „вилестим“ роговима. ТД.
- виме** с део тела где женка ДЖ ствара млеко. Шт.
- вилешка** ж / *виллошка*, засун на капији тора. Бч.
- виллошка** ж в. вилешка. Митровић.
- власата** ж в. власна. ТД.
- власна** прид. / *власаџа* / *власница*, која је најквалитетнија за предиво (о вуну), која се одликује дугим и меканим (неумршеним и очешљаним) власима. Шт, Бч.
- власница** ж в. власна. Зл.
- власунка** ж овца са власном вуном (вуном дугих влакана). Ст.
- влачена** влна / *вуна* ж, вуна која је (претходно рашчешљана) у влачари (машински) увијена у кудељке и тако припремљена за предење. Тд.
- влачи** несвр. опрану и пречешљану вуну гребена и увија у својак или кудељке ради предења. Шт.
- влик** м мн. *влије* / *курјак*, вук (звер која напада овце и козе). ТД
- влна** ж / *вълна* / *вуна*, длака којом је обрасло тело овце. Шт. [На телу овце појављује се као: *ђумка*, *џраменци*. Острижена вуна је: *џосџирџина*, *руно*. Отпала од бравчета: *скубоџина*, *џадриџина*, *џашкуљ*. Вуна може бити: *неџрана*, *серава*, *џрана*. С обзиром на квалитет: *власаџа* или *власна*, *рунска*, *на џраменци*. С обзиром на прераду до предења: *чешљана*, *влачена*, *увлачена вуна*, *џиџим*: С обзиром на облик увлачене вуне ради предења: *вад*, *ваденица*, *глисџица*, *својак*, *кудељџа* / *кудељка*.]
- води** несвр. предводи своје пилиће (о квочки). Шт.
- води се** несвр. оплођује се (о крави). ТД.
- водуља** ж овца која води стадо, која је предводник стада. ТД.
- вџз** м 1. саонице за превоз сена; 2. мера сена које може да стане на један вџз (око 300 кг). ТД.
- војвџда** м највећа и шарена пера из петлова репа; в. делија. Рв.
- вол** м мн. волџве/и одрастао мужјак говеда. Шт, ТД.
- волџ** с хип. од вол, вџчић. Лз.
- воловар** м чувар говеда на паши. Бч.
- воловарка** ж в. воловар. Бч.
- воловарник** м штала за говеда, као и простор испред штале где говеда бораве невезана. Златковић.
- воловџд(н)ица** ж окупљање говеди око краве која тражи бика. Бч, Рд. [Упор. *сучница*, *сџурња*.]
- вракџица** ж / *враџиџица* / *враџило*, в. појата.
- врат** м / *џија*, део животињског тела између главе и трупа. Бч.
- вратлџ** с вратница, улаз у трљак (обор). ТД Бч.
- вратник** м ланац којим се говедо веже за врат. Бч.
- вратџица** ж отвор у огради за улаз и излаз стада, в. појата. Шт.
- вратџина** ж месо од врата (у свиње). Луково.
- врвина** ж место где стадо стално пролази идући на пашу или на појило. Шт.

врџиште с / *џрогоншиште*, тле преко кога стадо стално пролази идући на пашу (и прави врвине). Мц.

врвовина ж површњина, шума на врху лисника, или сена на стогу. Мц.

врџца ж / *врџа* / *врџанка*, узица од кострети којом се везује опанак (кострет или козина је материја која је чврста, не прима воду, и не трули, због чега може послужити и за притезање више пари опанака, који – „и од меко и од тврдо“ – страдају). Шт.

врџека несвр. оглашава се вреком (о кози). Тд.

врџекавац м / *врџекавица*, нека болест која „вата“ козе. Бч.

врџекавица ж нека болест козе. Тд, Лл.

врџекање с оглашавање коза вреком. Мц.

врџча ж врећа, џак изаткан од кострети за чување или превоз жита и брашна. Шт.

врџчи несвр. / *врџека*, оглашава се вреком (о кози). Жл.

врџшти несвр. мекеће (о кози); в. врџчи. Живковић.

врџџак м зб. врховље сувих грана, служи за потпалу ватре. Зл.

врџџина ж тањи део гране, с врха, служи као пругић за терање стоке. Бч.

врџшти несвр. њишти (о коњу). Шт.

врџина ж мотка, ослоњена на два рачваста коца, пред трлом, за вешање пастирског веша или покривача. Шт.

врџинка ж мотка у кокошарнику где ноћу бораве кокошке. Тд.

врџа чивте несвр. рита се, чивтара се. Шт.

врџика ж јачи колац у огради, па и на летњим трљацима. Ново Село.

врџвиње с шума на површини лисника. Бр. [То је иначе део с врха грана (вејки) јер је на врху купе лисника. Врџвиње је и сваки овршак неке гранате биљке (парадајза, паприке и сл.)]

врџка несвр. упреда више спредених нити пређе. Бч, Жл.

врџка реп / ~ с **реп** несвр. игра репићем док сиса (о јагњету). Жл.

врџглава ж коју је напао брваљ (о овци). Шт.

врџица ж упала (обично болест оваца). Лв.

врџа ж чешиће плт. врџе канап од упредене кострети (козињава врџа – Зл) за притезање опанка уз ногу. – „Врџа се промица проз пекљу, ел жапку на опњак.“ Жл.

врџанка ж в. врџца.

врџњак м сач, поклопац црепуље у којој се пече хлеб. Кж.

врџавина ж прамење вуне које је отпадало од овце коју је вук удавио (комадао или вукао). Митровић.

врџна ж длакави омотач овчијег тела, в. влна.

врџда ж в. урда. [Вурда се једе одмах, не чува се за дужи период, али постоји тзв. лужничка вурда, која се не прави од сурутке већ је то кисело млеко из кога је издвојена сурутка. Таква се вурда сада појављује и на тржишту, као паприка пуњена вурдом. На цени је због својих квалитета и у погледу вредности млека и у погледу начина како се припрема.]

врџџар м онај који прави сир од сурутке, као и онај који такав сир воли да једе. Рајковић.

врџрка ж врста преслице, згодна за предење уз пастирење. Бч, Цветановић. [Вурка се прави од лаких лескових шипчица, које се мрежасто постављају око држалице. У простор између тих шипчица убацује се лешник или мали орах, па кад предиља

хода или окреће вурку, чује се гргољави звекет. Тако добије смисао и онај народни стих: „Пресличица звекетала, пуна бисера...“.]

вѣклекста овца ж црноока овца [У нар. песмама: вѣкло јагње.]. Рс.

вѣлна ж в. влна. Рд.

Г

га̇, га̇, га̇ крик којим се оглашава гуска, ономатопеја гакања гусака. Шт.

гадачљива прид. голицава (о овци), због чега не трпи да је јагње сиса. БП. В. подбрцљива.

гази несвр. оплођује (петао кокошку), в. јари.

гајде плт. свирала од бравље мешине (в. пастирска свирала). [Један од типова гајди постоји као „сврљишке гајде“ (на којима се свира сложено и типично коло „сврљишка руменка“; а у самом Сврљигу, у оквиру туристичке манифестације Белмужијада, постоји већ дугогодишњи Сабор гајдаша.)]

гајденица / гајдунџа ж свирала на принципу фруле, од стабљике жита (на њој се могу изводити све мелодије као и на гајдама). Бч.

гака несвр. оглашава се гакањем (о гуски). Шт.

галка ж 1. црна овца. Жл, ВЈ; 2. бела овца са црним ушима. Рс.

галоп м врста убрзаног коњског хода, трк. Шт.

галуша ж в. овца. ВЈ.

гаља ж овца црног руна. Шт.

гаљан м црноруни ован. Митровић.

гара м црни пас. Митровић.

гарка ж в. овца. МР.

гаров м пас црне длаке. Рајковић.

гаруша ж в. овца. Вл.

гацка ж в. овца. Лз.

гаче несвр. оглашава се (о гуски). Шт.

гачес, -та, -то са ногама обраслим јачим перјем (о живини). Златковић.

гачеста ж прид. са перјем дуж целе ноге (о сорти кокошака) – „Гачеста кокошка има перушине до самити прсти.“ ТД.

гацоња м во тамније длаке. Цр.

гердан м израслина на доњем делу кокошије главе. ВК; в. ђердан.

глава ж горњи део животињског тела. Шт.

глаголац м тучак у звону. Бр.

глагорак м / *грагорак*, *бенце*, тучак у звонцу. Рајковић.

(ГЛАСАЊЕ) ДЖ: „Више не *рову* говѣда, више не *грдѣ* свиње, не *крѣкају* кокошћње и не *вришићѣ* коњи, овце одавно *одблајале*, а козе *одвѣкале*.“ Тирић.

глисте мн паразити од којих оболева млада прасад. Шт.

глистица ж / *глисџица*, прамен чешљане вуне ради припреме својка за предиво; в. ваденица. Сс.

гломотар м врста звона „за магаришта“, клопотар. – Гломотар врзујемо и на овцу. ТД.

гломотарче с мања клепетуша, мање звоно које носи овца. ТД.

гљеждѐве м мн. врста сигурносне браве на помоћним зградама. Топли До. [У ствари, то је засун од двеју дашчица од којих доња има усеке, а горња зупце. Посебним кључем, горња се дашчица помера и кад зупци упадну у усеке, кључ се вади. Сматра се врло сигурном иако примитивном бравом. Ставља се на врата плевње, појате, амбара.]

гмѐчен, -а, -о прид. збијен притискањем (о сиру), кад се припрема ситан сир, за разлику од сира „на велије“. Лл.

гној м / *гнојиште*, густа инфизирана течност која се излучује из ране бравчета. Шт.

гнојиште с в. гној. ТД.

гњѐдало в. гнездо ДЖ, али и свако гнездо птица у шуми [У Бч кокошје гнездо може бити и *гњездало*, али гнездо свраке, вроне, грлице ... никад није *гњездо*, већ само: *гњездало*.]. Бч.

гњѐдо с / *гњездало*, гнездо. Шт. [Гњездало је обично тамо где је и седало – просторија где с вечери живина седа. Видели смо да у једном домаћинству кокошке седају на гранама оближњег ораха. На питање зашто је тако, домаћин каже: То је сигурнија заштита од лисице, али нам није пало на памет да питамо, а каква је заштита од лопова који намераче да стресу „гране“ и „оберу“ јато? Вероватно ту стоји као чињеница да узнемирена живина почне да крешти, и да свако домаћинство има пса чувара. Такође нам није јасно ни како су се кокошке навикле да се у сумрак подижу на гране дрвета.]

гѐ(ј)ен, -а, -о ухрањен, гојен. Лв.

говедар м чувар говеда на испаши. Бч.

говедарица ж в. говедар. Митровић.

говедарује несвр. чува говеда. Митровић.

говедљак м в. говеђак. ЦГ.

говѐдо с мн. говѐда ОН за ДЖ *Vos taurus*. Шт

говѐђак м говеђа балега. Цветановић. Мц.

говѐђина ж / *говеџина* Лл.

говѐци, -а, -о оно што је од говеда (о кожи, роговима, месу, млеку, сиру). Бч.

говѐцина ж говеђе месо, говедина. Златковић.

годињаџ м / *годишњаџ*, бравче ДЖ од године дана (о овци, кози). Шт.

годишњаџ м в. годињаџ. Лв.

големџа ж назив за крупну овцу. Жл, Рс.

голица ж овчија кожа са које је „оскубена“ вуна. Рс.

голотрба ж в. голотумба (п).

голотумба ж овца која нема вуне по стомаку. Златковић.

голочѐлес, -та, -то коме чело није обрасло вуном (о овци, овну). Златковић.

голошија м/ж кокош гола врата Шт; петао гола врата (према голошика – кокошка). ГТ.

голошијав, -а, -о головрат (ован, овца, кокошка).

голошије мн сорта кокошака. ТД.

голошијес, -та, -то која је без вуне на врату (о овци), или без паперја (о кокошки).

Шт.

голошика ж кокошка гола врата; в. голошија. ГТ.

гонџ м терач стада (кад је стадо велико и кад има два пастира). Пк.

- горѣшница** ж болест оваца, упала; в. огњица, врућица. Лв.
- готурач** м в. гутурач. Ин.
- грагорак** м в. глагорак.
- гранка** ж / *грањка* / *веја* / *ваша*, грана лисника (кад се обрсти, постане ликовина, в.). ТД.
- гранће** мн. ресе, кићанке испод губице бравчета (обично козе). Ин. [У овом крају, више јужније, позната је реч *зронка* за неке плодове који расту као китице, у више зрна (трешња) и сл. Па се за такво воће каже, огроњало се“, тј. направило *зроњће*.]
- грањка** ж / *шумка* в. гранка. Зл.
- граорка** ж сорта домаће кокошке, сивкасте боје. Кж.
- грбина** ж горњи део тела, леђа. Шт.
- грбњак** м / *грбњач*, систем костију (од пршљенова) у леђима, од главе до репа. Шт. [У Лз постоји разлика: грбина је код човека, а код стоке је грбњак.]
- грбњач** м в. грбњак. ТД, ГТ.
- грбњача** ж кичма. Лз. [Грбњача је кичма тамо где су леђа грбњач или грбњак. У речи грбњак осећа се пејоративна нијанса, као да у свести постоји да је тај део тела грбињак < грбин-’ак.]
- грџав**, -а, -о мршаво, неухрањено (обично о говечету). ТД.
- грди** несвр. оглашава се (о свињи кад је гладна). Шт.
- грѣбен**¹ м / *зребѣњ*, израслина на глави кокошке или петла, креста. Шт, Кж.
- грѣбен**² м / *зребѣнац*, алатка којом се грѣбена оно што је за предиво (вуна или кучина). Бч.
- грѣбењ** м в. грѣбен 1. Вл.
- грѣзле** плт жлездасте изнутрице бравчета, крезле. Рс.
- грива** ж китњаста праменови длаке на врату коња. Шт, ТД.
- гривна** ж обруч којим се затвара вратница; в. гужва, в. појата.
- гривча** м в. гривша. Стојановић.
- гривша** м / *зривча*, пас са изразитом длаком по врату. Бч, Стојановић.
- гриф** м мн. грифови / *зрифке*, ојачање на коњској потковици које се забада у лед и омогућава коњу кретање (на задњем делу су штулови). Шт.
- грифка** ж в. гриф. Кн.
- гркљан** м део тела којим су плућа везана за главу. Шт.
- грло** с јединка стоке, бравче. Шт.
- грљица** ж болест од које оболевају свиње. ТД. [Реч се јавља и у клетви: „Грљица те ватила!“ (прасету, вепру).]
- грѣкче** несвр. в. грошче. Пк.
- грѣнчићи** с мн. кићанке, реске испод козје браде. – Коза има браду и грѣнчићи. Зл, в. гранће.
- грѣћа** несвр. в. грошче. ЦГ.
- грѣшче** несвр. / *зрокче*, оглашава се грохотом (о свињи) кад се чеша или кад се јавља „на прашчина“ ТД, Шт.
- грѣда** ж сир који стане у једном цедилу ради цеђења сурутке. ВР.
- грудник** м каиш који коњу иде преко груди. Шт, Рц.
- грудњача** ж суд у који се разлива млеко ради „хватања“ кајмака. Вк. [Вероватно се у таквој посуди и сирило, ради добијања груди сира.]
- грумен** м комад камене соли који стока лиже; в. краљак, крупица. Бш

грѹтка ж / *грѹчка*, мн. грѹчће комадић и комађе сира, према начину на који се сир оставља да преври и да се даље чува (сирење на грѹтће / грѹчће, према: ситно сирење, сирење на велије). Ор.

грѹтка ж грудa сира од једног сирења. Рв.

грѹчка ж комадић сира. ВР. [Негде је грѹтка исто што и грудa, дакле, не ради се о комадићу већ о количини сира који се од једне муже „вата“, што зависи од броја музних грла и количине млека.]

грѹман м гркљан, грло у (живог) брава. – „Отворило грѹман (о овци) па сьмо блаји“. РД.

грѹчка кѹка ж врста пастирског штапа са куком на крају, коју су користили пастири Каракачани. – „Има грѹчка кѹка – уване, зашљамчи овцу и уване ју.“ ТД.

гу(ш)чѣ с гушче. Шт.

гѹбица ж предњи део главе бравчета којим пасе и на којем дише. Рс.

гѹгла ж врста пастирске капе, капуљача. Кж; гѹгла може да буде нашивена на гуњу. ТД. [Гѹглање је стварање клобука при неком пенушању, или чварака при топљењу масти. „Гѹгле се чварци“, значи: стварају белу пенасту „капицу“, налик турбану, око себе, што је знак да долазе у завршну фазу укувавања.]

гѹгли се несвр. при једном стадијуму топљења сланине, добија велики клобук беле пене (о чварку). – „Чварци почѣли да се гѹгле, па кад се избѣстре, маз је укуван.“

гѹда ж свиња, назив одмила. Шт.

гѹде, гѹде, гѹцка узвик за дозивање свиње. ТД.

гѹденце с прасенце. Стојановић.

гѹдрр узв за мамљење (намамљивање) свиња у обор. Шт. [Узвици су променљиви, регионално: према именици *гуда* као ознаци за свињу, узвици су: *гудо, гудо* (вокатив им. гуда), *гуди, гуди, гуди*, или *гуде, гуде*, хипокористично, молећиво, право мамљење, или вабљење; *гудрррр, гудррррр* кад је свиња удаљена, и то је прави дозив. Могуће је: *гуде, гуде!*]

гѹжва ж обруч од сплетене павити којом се вратнице спајају са оградом. Шт.

гѹжњак м завршни део дебелог црева. Зл. [Код свиње се овом речи може означити и завршни, вагинални део мокровода, па пошто она праси више прасади и тај део може да буде и поремећен, код неке (меке) свиње не може да се одржи него извири напоље. – „Испрасила се, па јо гѹжњак испал.“]

гѹжњо црево с / *гѹзно ц.* црево које је ближе чмару, дебело црево. Шт.

гѹзица ж завршни део тела живине из кога расте тртица. ЦГ.

гѹљав, -а, -о закржљао. – Метнула се јаганци на гѹљавото овне. ТД.

гѹљавица ж подруглив назив за слабу и мршаву овцу. – „Јебем ти гѹљавице, само штету праве.“ Ново Село.

гѹтуруаћ м в. гутурач. Цр.

гѹре с прасе, обично заостало у развоју и мршаво.

гѹска ж гуска. Шт.

гѹсѣк м гусан. Шт.

гѹтунар м в. гутурач. Лв.

гѹтуруаћ м в. гутурач. Кж.

гѹтуруач м / *гѹтуруаћ / гунтуруаћ*, врста кашља (о коњу). Шт.

гѹчкалиште с место на пашњаку где се игра гуца.

гѹца¹ ж задебљање на доњем крају пастирског штапа.

гуџа² ж пастирска игра штаповима (гуџа¹) слична хокеју; в. свињка, швињка.
гуша ж **1.** део живинског тела у коме се скупља храна пре но што оде у буџац. Шт; **2.** део врата ДЖ са доње стране; проширени део једњака, вољка. ТД.
гър, гър, гър ономатопеја гласа којим се оглашава свиња. ТД.

Д

дашчице мн. делови самара. Шт.
двего́че с в. двогоче. Зл.
двѝ(ш)че с **1.** бравче у другој години (о овци или кози). Бч, Лв; **2.** мн *двшичичи* хип. од двизе. Лз,
двиза́к м брав у другој години. Лл.
двиза́рка ж / *двизица*, коза у другој години. Лз, Бч.
двизе́ с бравче у другој години. Лз; в. двиска, двизарка.
двизи́ца ж коза у другој години. Вк.
двизи́ц м ован у другој години. Шт.
двѝска ж коза у другој години. Шт; мн *двѝсхе* **1.** овца у другој години; **2.** овца која се први пут јагњи. Шт.
двогóдац м грло у трећој години (о коњу који је напунио две године). Шт.
двогóтка ж грло у трећој години (о кобили која је напунила две године). Шт.
двогóче с / *двегоче* **1.** бравче од две године, или у другој години; **2.** с грло у трећој години (о коњу). Шт.
двоја́ни свр. близни. Митровић.
дѝба несвр. / *дебе*, пажљиво осматра. – „Дѝба га да га ва́не“ (о мачки и мишу). Топли Дол. – „Сóкол дѝбе да украде (пиле).“ Митровић
дѝбѝл, -а, -о који је са доста меса и масног ткива (о бравчету). Шт.
дѝбѝлиште с дрвености део гране (вејке) са лисника. Зл.
дѝбѝло цревó с део система пробавног тракта бравчета. ТД
дѝли́је на петла́ највећа шарена пера у репу петла. Шт.
дѝре несвр. скида ножем (о кожи свиње). Шт.
дѝсна́к м в. дешња́к. ТД.
дѝшња́к м / *дѝснак*, коњ или во који у запрези вуче с десне стране. Шт.
дѝвља́к м сорта свиња која није пробирач у храни, врло је динамична и не расте много. ТД.
дѝзгѝни пл. / *дѝзгѝми* (ШП) каишеви у систему коњске опреме. Жл, Зл.
дѝпла ж навѝлак сена. Дебелица. МР.
дѝпли несвр. скупља сено у навѝлак. Дебелица.
дѝр, дѝр, дѝр! узвик за терање свиња. ТД.
дѝра ж траг звери у снегу, блату. Бч.
дѝса́зи плт. бисаге. Мр.
дѝлагорѝпка ж / *дѝгорѝпка* в. длгорѝпка. Ст.
дѝла́ка ж кострет, чекиње (у свиње). Шт.
дѝлакуши́на ж длака којом је обрасло свињско тело. Вк.
дѝлговѝместа прид. в. масуреста (о овци). КФ.
дѝлговла́с, -на, -но брав с вуном од дугих власи (који има власну вуну). Златковић.

- длгорéпас**, - та, -то дугореп, Бч.
длгорéпка ж назив за овцу дуга репа. Жл, Рд.
доја́к м сиса код свиње. – „Опрасила тринајес а има дванајес доја́ци.“ Бч.
доја́че с прасе које још сиса. Вк.
докраи́ше свр. толико остари да се већ назире крај живота (о овци), дође до краја живота. Бш.
домазлѣк м иметак у стоци, запат. Бч.
дóрес, -та, -то дораст. Шт.
драбоња́к м мн. драбоњци, в. брабоњак. Зл, Мц.
драдоња́к ж измет овце или козе, в. брабоњка, дрдоњак, драбоњак. Сс.
драње́ с скидање коже (о свињи). Шт.
дрвѣ́ж м систем полних органа код свиње или вепра. Кж, Цр.
дрвени́ца ж део самара и седла (коњског или магарећег). ВР.
дрдоња́к м брабонка. Кж.
дрдоња́к ж / *дрдоња́ћа*, брабоњка. КЖ.
дрёмало́ с врста кости у кокоши. [По њој стари људи гатају каква ће зима бити.] Митровић.
дремљуга́ ж плућни део живинског тела. Копајкошара. [Објашњење је: то иначе није квалитетно месо, али има људи који баш то воле. Деци, нарочито женској, прети се: Ако тој једѣш, има да бѹдеш цел век дремљива и лењива!].
дрѣ́тва ж узица, в. бритва. Шљивовик.
дрóб м 1. живинске изнутрице; 2. цигерица. Шт; 3. јело од изнутрица. Зл. [Код ДЖ које се једу, постоји *бели* ~, и *црни* ~ в. Шт.]
дрóби (месо) несвр. сече месо закланог брва, припремајући га за даљи рад с њим (сушење, млевење, кување). Вк; в. мездри (месо), тропа (коске).
дрóбови мн цигерице, јело од цигерица. Бч.
др́ска несвр. хвата у пролазу (јагње хвата за сису овцу у пролазу). – Одвој јаловину да и јагњишта не др́скају. ТД.
др́т, -а, -о престар (о волу). [За овна је уобичајено: матор.]. Шт.
др́та ж поим. придев / *др́тила* ж веома стара овца. Шт; овца али и свака друга ДЖ преко 3 године старости. ТД. [Према акценатским приликама, и праксом онимизације, разлика у акценту информиша да је: *др́тиа* придев (др́та овца / овца́), а *др́тиа* именица (с особином да је стара, дрта.)
др́та овч́йна ж врло стара овца. Бр.
др́тла ж в. дрта. Кн.
др́тљак м пеј. врло стар, дрти брав (говедо, коњ, ован, јарац). Бч.
дртоси́ја ж пеј. стара, дрта овца. Ор.
дру́га матори́на ж ован од три године, в. маторина. Лз.
другождре́бна прид. кобила на другом ждребету, која се други пут праси. Рд.
другопрáскиња ж свиња која се по други пут праси. Кж.
др́чан, -чна, -чно самовољан брав која чини штету (најчешће коза). Шт.
дрчнѣ́ло с јагње које подбрцкује (в.) туђу мајку. Мц.
ду́ва несвр. рже, фркће (о коњу). Шт.
дува́ло с / *дувало* / *дуло* / *йувало* / *мејур*, свињска бешика (која, надувана, често служи у дечјој игри као лопта). Шт.
дугачка́ ж [поименичен придев] врста свиње. Шт.

дудџк м / *дудџк* / *дудуче*, с најпознатија пастирска свирала (в.).
дудуче с мали дудук (в.). Бч.
дудџк м в. дудук. Шљивовик.
дџлица ж њушка у свиње. Бр.
дџло с бешика код свиње; в. мејур, пувало. ВК.
дџпно црево с гузно црево, задњи део дебелог црева. Лл.
дџр, дџр, ајде дџр! узвик за терање коња. ТД.
дџлгопашес, -ста, -сто / *длгорейасџа*, дугачког репа (о овци). ТД.

Ђ

ђа-ђа! узвик за терање коња. Бш.
ђевђир плитка решеткаста кашика за превртање сира. ТД.
ђекови мн. гвожђе које пролази кроз уста уамљеног коња, жвале (из коњске опреме). Зл.
ђеран м део бућке којим се разбија млеко. Шт.
ђердан м део тела говеди од главе до трупа с доње стране, подгушњак. Бч; в. гердан.
ђи! узвик за терање коња. Бч.
ђива ж овца с јаким праменом вуне преко чела. Жл.
ђогар м „надимак за човека који је од коња највише волео и чувао ђогата.“ Митровић.
ђубре с **1.** измет и мокра простирка који се избацују када се стаја чисти, шталско ђубре, стајњак; **2.** ђубриште. Шт. [Стоци се обично простире слама или отпадук од огризеног сена (из јасала) да не спава на поду (обично од камена). Таква простирка помешана са мокраћом и балегом рине се (избацује се) из штале на ђубриште, и настаје ђубре, које може бити: *џрегорело*, *џреврело*, *неџрегорело*, *уџаљено*. Кад ђубре преври, извози се на њиву. Уколико би се слаба и каменита земља пођубрила ђубретом које још „гори“, може се десити да од његове температуре у врењу изгори клица усева, или млади усев. Због тога и ђубре мора да има свој уобичајени квалитет.]
ђубриште с / *ђубровник*, место где се одлаже ђубре, в. буњиште. Шт.
ђубровник м в. ђубриште. МР.
ђума ж назив за овцу која носи ђумку (в.). Ор.
ђумес, -га, -то који име ђумку преко чела (обично овца, ређе ован, или јагње). Бч.
ђумка ж / *ђумка*, прамен густе и дуге вуне преко чела овце. Шт.
ђумкаш м пас малог раста. Митровић.
ђумче с в. ђумкаш. Митровић.
Ђурђевдан м / *Ђуриџвден* празник сточара и иметка у стоци, за који се узевује више обичаја, а најпознатији је музигруда (в.) и бележување (в.) јагњади. [У једном случају имамо и обред у вези са живином. – Уочи Ђурђевдан донесе се из долину песък и водица. Јутредан се тој даје на кокошке и баје: „Као песък – јајца, као плева – пилики.“]
ђурђевска мџжа ж / *мзигруда* / *музигруда* / *џремлаз*, обредна мџжа оваца на почетку сезоне кад је јагњад одбијена и прелази се на прикупљање млека. Вк.

Ђурђевче с / *ђурђил* / *џурџил*, јагње које се (по обичају) коље о Ђурђевдану. Лл.
ђурђил м в. Ђурђевче.

Е

едногодац м јунац од једне године. Стојановић.
есенче с пиле које се извело у јесен. Кж.
етрак м коњ с једним тестисом у скротуму, а с другим у абдомену. Шт.
ешек м магарац. Живковић.

Ж

жабица ж једна болест говеда. ТД.
жало с тучак у звону гломотару. ТД.
жалуд м желудац (о живини). Шт.
жапка ж кожни додаток петљама на опанку кроз које пролази врца (в). Бч.
жарес, -та, -то црвенкасте длаке (о крави). Стојановић.
жвале плт. метални део узде који коњу стоји у устима док је уамљен. Бч, Мр.
жвало с [жвале] гвожђе које пролази коњу кроз уста док је уамљен. Шт, Рц.
ждребац / *ждребџ* м грло до две године живота (о коњу). Шт.
ждребџ с младунче коња у првој години. Шт.
ждребетија зб ждребад. Шт.
ждребица в. омица Жл.
ждребиште с пеј. в. ждребљак. ТД.
ждребљак м / *ждребишће*, пеј. ждребе (до једне године). ТД.
ждребна прид. која носи плод, бременита (о кобили, магарици). Шт.
ждребџ м / *ждребац* грло до две године живота (о коњу). Шт.
ждрепчаник м / *ждреиченик* / *јодгъжњак* / *јодојашка*, *јодојаница*, *јодојашњак* / *јодрејник* / *јодрејњак*, комад дрвета који стоји теглећој животињи испод репа, ку-сун. Кж. [Овде ипак треба правити разлику: код магарца то је управо та палица под репом, али код коња то је каиш који иде од седла до испод репа.]
ждрепченик м ждрепчаник. Кж.
желудац м / *жељуд* / *жељудица* / *жељутика* в. бубац. ТД.
жељуд м в. бубац. Бч.
жељудица ж в. бубац. Вк.
жељутка ж в. жељуд. Цр.
живина зб. ОН за пернате домаће животиње (кокош, пловка, гуска, ћурка). Шт, Кж.
живина с плт. домаћа живад која носи јаја и има крила. Шт.
живинка ж свака животиња. Митровић.
животињка ж животињица. Митровић.
жица ж нит коју преља извлачи из предива. Шт.
жлтџк м / *жлџџ* / *жутика* / *жуџџ*, жуманац (у јајету). Шт.

- жлтѣц** м жуманце. Шт.
- жѣч** м сок из жучне кесе на јетри бравчета. Ин. [У Ин је жучна кеса *жлчка*, а сок из ње – *жлч.*]
- жлчка** ж **1.** жут, горак сок који ствара јетра. **2.** кесица на жлезди у коју се тај сок скупља. Шт.
- жљокá** ж мн. жљоће нека болесна израслина на телу ДЖ. ТД.
- жључка** ж жучна кесица на јетри бржава. Цр, Рв.
- жујка** ж овца отворенорије вуне. Лз.
- жуљеви** мн. пундревци, шуљеви. Лл.
- жѣтка¹** ж жуманац у јајету. Цветановић.
- жѣтка²** ж овца жућкасторије вуне. Кн.
- жѣтѣц** м в. жлтѣц. Кж.
- жѣгла** ж мн. жѣгле палица на јарму.

3

- забрка** свр. / *замеште*, замеша помије (вода и трице) (за свиње). ТД.
- забѣкљив**, -а, -о ДЖ која се забѣкне (в.), збуни, заинати, па неће да крене из места (о коњу, магарцу). Бч.
- забѣкне** се свр. заинати се, упока се у место (о коњу, магарцу). Шт.
- завет** м заклон. [Овце пасу, а ми си у завет седимо и причамо. Ћирић.]
- завија** несвр. оглашава се дугим цвилежом (о псу или вуку). ВЈ.
- завијалче** с мн *завијалчичи* обојак у опанку. Ин.
- завијач** м (*зајевачи* ЦГ) в. кожине, увијач. Мц.
- загар** м кер. ЦГ.
- загарница** ж керуша. ЦГ.
- заглопка** ж заструг (в). ШП.
- загон** м место у трљаку подешено да стока улази једно по једно ради муже, в. струга. ТД, Вл.
- загрѣвје** свр. постане грѣво, неухрањено, неугледно (о бравчету). ТД.
- загрѣпће** ж мн. в. *загрѣпци*. Бч. [Вуна се прво *чешља* па *грѣбена*, с грѣбена се ваде *ваденице* (глистице) и прави *својак* (усвојак), а оно што остане влачи у *кудељѣке* (кудељке, кудељице), а што и од тога прескочи, као грубо и искидано, чини *шѣшм* или *загрѣпће*.]
- загрѣпци** м мн. / *загрѣпће*, вуна која после грѣбенања остане за грубље предиво. Кн.
- загураљави** свр. застане у развоју, постане гуре (в) (о прасету). Мр.
- задња плѣчка** ж бут ДЖ; в. плѣчка. ТД.
- задња трупина** ж задњи део закланог бржава, заједно са ногама. Бш.
- зазубица** ж болест устију коња.
- заире** с резерва у храни, намирнице (за стоку, али и за људе). Бр.
- зајари** свр. оплоди (кокошку). ТД.
- закáдено** / *закађено*, прид. млеко које је од напаљеног дна суда у којем се кувало добило укус чађи. Бч. [Некад се то и намерно ради да би млеко било укусније. По-

што се загреје суд, чим се млеко улије, најдоњи слој се лако прихвати за дно и даде укус млеку. Само од себе, то се чини кад је млеко с јесени густо, и то овчије.]

закáђено прид. в. закадено. Лл.

закрдавѐје / *закривавеје*, свр. заостане у развоју (о бравчету). Ћирић.

закрекúје несвр. „учи“ да кокодаче. – „Имам једно пиле, онó сьд закрекúје, ће пронесé.“ Зл.

закукардавѐло прид. закржљало, заостало у развоју (о прасету). Зл.

залагáч м обојак. Бр.

залагљíва прид. која халапљиво једе (о свињи). МР.

залóга ж комад коже којом је закрпљен и ојачан подерани опанак. Кж; уметак у опанак. Цветановић.

залúжи се свр. улепи се лајнима и мокраћом при лежању на нечистој простирци у штали (о говедима). Бч.

зáмет м заслон, наслон, настрешница над тором; в. појата, трла. Бч, МР, Мц.

заметѐ свр. замеша помије, направи мећу (за свиње). Кж.

замѐтина ж место на пашњаку где је био замет, трљачиште. Вл, ШП.

замрктí се свр. в. замрти се. Лз, Лв.

замртí се свр збије се округ за време жеге (о стаду). Шт.

замúти свр. направи напој за свиње. Шт.

занемóгне свр. оболи од неке болести (о овци кад је удари усов) (занемоћа). – „Занемогáла óвца“ КФ.

зáпат м приплод, домазлук, добитак у стоци (јединка запата: иманче (в)). ШП.

запѐкља свр. затвори трбух јагњета натакнутог на ражањ, провлачењем запекљача (в.) кроз пекљу (в.). Бч.

запекљáч м / *зайекљъч* м део јагњеће ноге, испод колена, којим се затвара пециво на ражњу, запонац; в. пекља. Бч. [Кад се кроз заклано прасе провуче ражањ, распорени трбух се зашива, а кад се ради о јагњету, начине се прорези на трбушини (в. пекља), па се запекљачем трбух запекља (в.). Печени запекљач сматра се најслађим комадом јагњећег печења. Кад се у неком послу дође до врхунца, или кад је о томе само реч, постоји израз: Ајде, па да му ћинемо пекљу! (прен. да се частимо због срећно обављеног посла). Бч.

запекљýч м в. запекљач. Бр.

заплáдни свр. отера стадо у пландиште, ради подневног одмора. Живковић.

заплáднíле свр. / *зайладњуване*, отпочеле подневно одмор у збијеном стаду (о овцама).

заплáдњуване свр. в. западниле. Бч.

заплáндује свр. смири стадо оваца за подневно одмор; в. западни. Стојановић.

запóрак м парожак (део вила). Митровић.

запóтака свр. в. затака. Ново Село. [У вези са *зайо́така*, *зайтака*, *зайтаче* стоји и ово сазнање: глаголи се могу схватити и свршеним и несвршеним. Кокошка *зайо́таче* „отпочне певати та́к, та́к кад треба да снесе јаје; али и: она чини: та́к, та́к – не-престано, у трајању, и у том случају не односи се ова реч само на почетак. Могло би се очекивати да кокошка чини: *та́к, та́к, та́к*, па да то буде **та́кање*, али ту реч нисмо чули.]

запóтка свр. забоденом граном, или прекрштеним гранама означи парцелу где није дозвољена паша. Бч. [Обично је до Ђурђевдана паша дозвољена на свим

незасејаним површинама, а онда се ливаде запоткају како би се сачувала трава за косидбу, а стадо истерује „на сават“ (на пашњак у вишим пределима).]

запрџак м в. запртак. ВЈ.

запрега ж здружен пар говеда за вучу под истим јармом. Кн.

запрез м запат код свиња. Митровић.

запрло с прид. заостало у развоју (о прасету). Шт.

запртак м последње јаје. Шт, Кж.

зарађено с прид. / *йодрађено*, крме око 100 кг ГТ.

зарлама ж коњско лудило. Шт.

засипљив, -а, -о који се често умара, који болује од астме (о коњу). Шт.

засисњак м лажна сиса на вимену. Ћирић.

заслон м (у оквиру појате) висока настрешница за заштиту брава од сунце или невремена.

заструзи плт. / *заструси*, дрвена здела с поклопцем за ношење хране (могу бити и из више делова, који се умећу један у други по величини). Кж

заструси в. заструзи. ТД, Бр.

затака несвр. / *зайчаче* / *зайоџака*, почиње да се гласа: так, так (о кокошки). – „Кокoшкa затака че снесe јaјцe.“ ТД.

затаче несвр. в. затака. Лв.

затега ж в. преглабика. Рц.

затравен, -а, -о коме је због накрвљања у уво стављена лековита трава – кукурек (о овци). Шт. – „Овај овца испасла павука, трeбе да у исечeмо уo (узмемо шибљинку па удaрамо по уo да ву отечe крв, да остaне живa).“ Зл. [Поступак није сасвим јасан. Колико знамо, ради се о два поступка. Кад се овца *огњева*, престане да пасе, може бити да је појела неку отровну траву, или паука, уво јој се мало рецне а онда удара шибљинком да исцури нешто крви, после чега се овца опорави и пропасе. Други случај је кад се овци пробуши уво, па у њега уметне комадић кукурека, тако да се оствари додир траве и крвотока, такође ради лечења (али не знамо од чега). Нејасноћа долази зато што не знамо да ли је *зайправена* зато што се травом затровала, или зато што је травом лечена.]

затрави свр. стави парче кукурека у рецнуто уво накрвљале овце (ради лечења). Зл.

зашљамчи свр. ухвати (овцу). – „Има грчка кука – увaне, зашљамчи овцу и увaне ју.“ ТД.

збоду се свр. пободу се (о воловима). Бч.

звездан м крмно биље које коњи радо једу. Кж.

звезданоша ж в. овца. Ст.

звeрка ж / *сверка*, свака шумска животиња у односу на домаћу. Бч.

звйиче с бравче у другој години (двиче < двишче). Пк.

зевник с говеда м штала у подрумском простору. ТД.

зeка ж коза прљавобеле боје кострети. Ново Село.

зeкуша ж. в. овца. ВЈ.

зеленица ж мува зунзара. Бч.[Зеленица напада месо, брзо га „напљује“ својим ларвама и месо се одмах уцрвља. Кад се месо пече на ражњу, зеленица га избегава због топлоте ватре, а кад је печење изван ватре, увија се копривом, јер зеленица „не иде на коприву“. Такође, где су осе ту није и зеленица (да ли се туку, ко зна!?).

зелѐнка ж в. овца. Кн.

зенгија ж в. зенђија.

зенђија ж / *сьнђија* / *зенгија*, узенгија. ТД.

злоглѐдан, -дна, -дно неухрањено, слабуњаво, лошег изгледа (о сваком грло ДЖ); в. злојешан. Бч.

злојѐшан, -шна, -шно пробирљиво грло, без апетита, мрцинаво. Бч, МР. [Паралелно – *злогледно*. Јер, оно које слабо једе, лоше и изгледа!]

зоб м жито које се користи као сточна храна (не мора бити само оvas). Бч.

зоби несвр. храни стоку житом (обично коња, али и другу стоку). Цветановић.

зобница ж торба од кострети, из које се храни коњ (у зобницу се стави зоб, па се торба намакне коњу на главу тако да су му уста у торби). Кж.

зорлисан прид. са отеченим ногама (о коњу), бангав. Лл. [Објашњење информатора је да је то коњ који је теран превише, „на зор“ и да је од тога добио упалу.]

зрнеста ж прид. бела са црним шарима на губици (о овци). Рш.

зрнка ж в. зрнеста, често и име таквој овци. Шт, Ст.

зрња ж в. зрнка. Ст.

зрњоша ж в. овца. Кж.

зуђуран, -рна, -рно. [Зуђурно јагње = изнемогло, мршаво, јагње. Ћирић]

И

ивора ж каменица, удубљење у стени на пашњаку где се скупља кишница (око 1 литра) и где пастири пију воде кад немају друге. Лз; у Новом Селу *ивора* је и шупљина у корену дуба, или у пању одсеченог дрвета, где се скупља кишница.

из мараму изр. за млади, несољени сир. [Кад оболі јѓтра, добије жлтеницу, човѓк једе младо сирење, из мараму, прѓсно (= значи: несољено). У Бч је: из крпу.]. Шт.

изабена прид. искварена, од мољаца измушљикана (в.) (о овчијој кожи). ВЈ.

избарабарен, -а, -о изједначен (о терету на обема странама грла које носи преко самара). Шт.

изближњевају мн. несвр. близне једна за другом (овце или козе) [Овуј годину све изближњеваше. Ћирић]

избѓчка свр. бучкањем обради млеко (у бучки) да се из њега издвоји масло. ВР.

извара ж сир настао кувањем сурутке, вурда. Шт, БП.

изгима се свр. надује се, подује се (о овци, кад се отрује неком травом, или младом детелином). Вл.

изгон м истеривање стада на пашу. Пк.

издјује се свр. в. подује се.

излати се несвр. хвата залет, припрема се за ударац (о овну). – „Бѓжи од њега кад видиш да се излати.“ ВК.

излѓгло се испилило се младунче живине (пиле). Шт.

измезденичи свр. / *измужденичи*, окомиња, скине, смакне рог. Ор. [Основа рога који остане на глави брачета кад се рог измезденичи зове се мѓждањк.]

измѓдри свр.. нареже месо на облик за сушење (на вешалице, или сушенице). Ћирић.

измла̀зи се несвр. испушта млеко током паше без муже, сама од себе (о мекомлеку) овци, која не може да задржи млеко у вимену). Бл.

измлзу̀је се несвр. в. измлази се. Ново Село.

измољѝсана ж прид. измољена (о вуни), вуна коју су јели мољци. Бр.

измољѝтина ж кожа коју су мољци избушили. Шт.

изму̀жденѝчи свр. в. измежденичи. Зл.

измузу̀је се несвр. в. измлази се. Стојановић.

измушљѝкан, -а, -о избушен, проједен од мољаца (кожа или какав одевни предмет). ТД.

износак м последње јаје у циклусу ношења кокошке; в. запртак. Рв.

изну̀трица ж унутрашњи органи трупа. Шт.

иманче с мн. иманчики грло као јединка иметка у стоци. Рц; прасе одређено за тов. Михајловић.

ИМЕ ДЖ устаљена реч којом се у домаћинству означава грло, које се на то навикне, па се, на свој начин, томе и „одазива“. Име говеда – у ТД: Булка, Булча; Рујка / Рујча; Плавка / Плавча; Шарка / Шарко; Цвета / Цветко; Сивка, Сивуља / Сивча; Белуна, Перка, Мркша; по данима млађења: Неда, Недеља, Четвртана, Петкана, Суботка, Суја, Понедељко, Сретко, Петко.

Име коња: у ТД – Алат, Дорат / Дорча, Цветко, Вранча, Лишко, Чарапан; кобила – Дороша, Лиса.

ира ж **1.** масноћа непране вуне. Бч; **2.** нештављена овчија кожа. ВЈ; **3.** талог од чварака што остане на дну казана при топљењу сланине, в. тириција. Кн.

ирава прид. / *ираива*, неправа (вуна), вуна која на себи има ире. ВЈ.

ирайва прид. в. ирава. ВЈ.

иса̀би се свр. / *исквари се*, изгуби плод (о овци). Шт. [У Рс се прави разлика: *исаби се* – избаци јагње пре времена; *исквари се* – ојагњи мртво јагње; *искужња се* – са мртвим или неформираним плодом (јагњетом) избаци и део црева.]

исаби́ла се свр искварила се, изгубила плод (о свињи). Шт.

иска̀ра свр. истера (стадо на пашу). ТД.

искару̀је несвр. истерује (стадо на пашу). Шт.

исква̀ри се свр. / *ишиѝѝи се*, изгуби плод, в. isaби се. ТД.

исклѝ́ца коске свр. изломи (кости ради сушења, или кувања). ЦГ.

искѝ́зи се свр. омлади се у целини (о стаду коза). – „Козице се искѝзи́ле (нар. песма).“

искру̀ти свр. / *окомиња*, искруни, одбије рог (о говечету). Шт.

исла̀нси се свр. исквари плод, isaби се, побаци (о свињи). ТД.

исо̀ђе с исток [исође < изхође < из-ход-је] (n).

испа̀дне свр. ослаби, омршави, онемоћа (о бравчету) од болести или услед слабе исхране. Бч.

испасе́ свр. (п)опасе. – Испасле (овце) пшеницу. Митровић

испастрѝ́ми свр. исече и уреди месо (свиње) за сушење. – „Къд се мѝсо испастрѝ́ми, усѝли се па седи два-три дѝна у пресѝл и кѝчи се на врлине над огњиште да се сѝши“. Бч.

испа̀ша ж пастирење, чување стада изван затвореног простора, за време летњих месеци на пашњаку. В. паша, пашалѝк, пашарина. Бч.

испашња́чи свр. истури из закланог бравчета сав садржај стомака (црева, жигерице, срце, слезину, опор). Лз.

испо́рак м јаје које се извади из заклане кокошке (п).

испρέгне свр. изведе упрегнуто говедо из јарма Бч.

испу́ди свр. истера стадо на пашу и остави без пастира, у сампас. Бр.

испу́шта несвр. пушта јагњад мајкама подојницама на припуштање (на дојење). Бч.

истерува́ње с изгон стада на пашу. Шт.

истеру́је несвр. изгони стадо из стаје или из обора на пашу. Шт, Кж.

истеру́је се несвр. изводи се на пашу (о стаду). Шт.

истришо́тина ж отпадак од вуне при гребенању. ШП.

истриш́че с последњи пород ДЖ после кога она није више за приплод. Ново Село.

истро́ви свр. погуби, загуби што. – „Истрови си говеда па и не мо́ж најде“; „Истрови́ли се по планину́ту“; „Истрови́л се буљу́кат.“ ТД.

исфа́ша се свр. исече се на фаше (в.) за опанке (о свињској кожи). Вл.

иш(а) узв за терање живине. Шт, Ново Село.

ишкѐмби свр. пробурази, истресе дроб (из закланог брва). Митровић.

иштѐти се свр. исквари плод, побаци ДЖ. Кж.

иштири́ца ж / *иштираца*, *иширка* ДЖ, која не може да занесе плод. Бр.

иштирѐц м јаловак, јалов мужјак, неплодан (о овну). Златковић.

ишчу́ка (рог) свр. скине, окомиња (в.) рог (о говечету). Рв.

Ј

јабука ж део седла. Шт.

јаганча́р м / *јагничар* 1. особа која на појати брине о јагњењу оваца; 2. чобанин који пасе јагњад. Цветановић.

јаганчо́р м зб. јагњад, стадо (колектив) јагањаца. Рајковић.

јагне с в. јагње. ТД.

јагнича́р м в. јаганчар. Златковић.

јагнича́рка ж „овчарева жена, борави на појати у време јагњења оваца“; женска особа која брине о јагањцима. Златковић.

јагништа с зб. јагњад.

јагништа́р м в. јаганчар (који чува „јагништа“). Златковић.

јагништа́рка ж в. јагништар. Златковић.

јагништо́р м в. јагништа, јаганчор. Златковић.

јагња́лка ж жена у породици која ради око јагњења оваца, којој „лако иде“ тај посао. Рајковић.

јагње с / *јагне* мн. јаганци / јагњики (Кн зб.) јагње, младунче овце. Шт.

јагњени́ца ж овца која се управо ојагњила. Лз.

јагњи се несвр доноси на свет јагње. Шт.

јагрѐк м в. јегрек. Златковић.

јадац м / *јадеж* / *јадец* / *кобилица*, угласта кост у предњем делу живинских груди. Шт.

јаде́ж м в. јадац. – „Јаде́ж га о́камо, а кад се кла́димо, ја кажем: Ја́дац, и он ка́же: Ја́дац!“ ТД.

ја́дец м в. јадац. Мр.

јајни́к м назив за скуп оплодних органа код свиње или вепра, дрвеж (в.). Зл.

јајце¹ с јаје. Шт.

јајце² с фиг мудро. Шт.

јајча́р м онај ко краде јаја (о псу, мачору). Кж.

јајчени́к¹ м јело у виду проје где су јаја доминантан састојак. Кж.

јајчени́к² м обољење вимена музних крава, кад се делови вимена претварају у грудве налик јајету. Зл.

ја́лов прид. неплодан мужјак, ДЖ Бч.

ја́лова прид. која није оплођена (о овци, кози, крави, кобили). Шт.

јалова́к м ован природно неспособан за приплод Бч.

јалова́р м пастир који брине о немужним грлима, која посебно пасу и спремају се за за продају. Златковић.

јалови́на ж зб. немужне овце и козе које се чувају ради продаје. Бч; јалови́на, то е све што се не млзё. ТД.

ја́ловица ж **1.** овца која остане неоплођена; **2.** овца која се никад не јагњи. Шт. [Има и овакве разлике: *јалова* – она која је дотичне године остала неоплођена; *јаловица* – она која не може никад да се оплоди, штирка или штирица.]

ја́рац м мн. јарци одрастао мужјак козе. Шт.

ја́ре с мн. јаричи, јарићи, хип. јарчики (МР), (зб. јаришта ТД, јаретија Бч) младунче козе. Шт.

ја́ри несвр. оплођује (петао кокошку). Шт.

ја́рина ж вуна од шилежета (од бравчета које се први пут шиша). Лз.

ја́ришта с зб. јарад. Бр.

јаришта́р м пастир који чува јарад. Златковић.

јаришта́рник м просторија (у оквиру појате) за јарад. Златковић.

ја́риште с / ја́риште Бч. пеј. јаре. Златковић.

јаришто́р м зб. в. јаришта. Златковић.

ја́рка ж млада кокица пред проношење. Митровић.

ја́рма ж **1.** храна за свиње од самлевених хранива. Шт; **2.** храна за сваку стоку (крмиво) ако је смеша од неких житарица, брашна, соли, кад се даје као додатак храни да се стока поправи. БП; **3.** прекрупа од целовитог клипа кукурузуза (кад се мељу зрна заједно са кочанком). Ново Село.

ја́рц м јарац. ТД.

ја́рџ м / *јерџ*, јарам. ВЈ.

ја́сла ж / *јасли*, мн. уређај у појати где се овцама даје кабаста храна. Шт.

ја́сле / **ја́сла** плт. јасле. Бр; с јд. Рв; мн. јасле. ШП.

ја́сли м мн. в. јасла. („У ја́сли оста́ле сьмо ли́сковаче.“) ТД, ВР.

јастреба́н м петао шарена перја, в. јастребаста Бч.

јастреба́ста (кокошка) кокош шарена перја, где шаре иду по дужини. Шт.

ја́то с скуп живине, јато. Шт.

јевти́ка ж болест од које оболевају и коњи. Кж.

јегре́к м трло (на њиви). Цветановић.

јегречар м пастир који борави на трлу, на јегреку, који ноћива код стада. Златковић.

јегъл м ограђени део простора у којем стадо борави преко дана. ВК.

једномудоња м в. једнопајес. Лл.

једнопајес / *једносїранес* / *јейрак*, ован, коњ са једним тестисом. Шт; брав који је са крипторхијом (о јарцу).

једностранес прид. в. једнопаес. БП.

једностранка ж овца која је од болести остала без једне сисе. Рв.

јџи се несвр шири (перје) (о ћурану). Шт.

јенцџк м пастирска торба од коже. Бч, Кж.

јеребанка ж граораста кокошка са белим шарама. Златковић.

јеребас, -та, -то граораст, црно-зелен (о перади). Златковић.

јеръм¹ м јарам, дрвена направа која се ставља на врат теглећој марви и тако формира запрегу. Бч.

јеръм² м / *їар* запрега, јарам. Шт, Бч; в. севгар.

јесенче с пиле које се излегло у јесен. Шт.

јетрак м коњ с једним тестисом у скротуму, в. једнопајес. Шт, Лл.

јетрак м мужјак са крипторхијом. Шт.

јечник м / *јешник*, брав који много једе; јешан брав. Бч.

јечник¹ м в. јешник. Бч.

јечник² м једњак код преживара. Бч.

јечно с прид. бравче с добрим апетитом, које једе сваку храну (што је важно при одлуци да ли је нешто за приплод, за бржи узгој или не). Кж.

јешник м в. јечник. Шт.

јешник м једњак ТД.

јџе с уже, штранга, мањи конопац. ТД, ШП.

јулар м / *улар*, поводац, улар. Шт, ТД.

јунџ с мн. јунци младунче краве. ТД.

јуница ж одрасла женка говеда до првог млађења. Шт

јунче с дем. од јунџ. Митровић.

јунџ м мн. јунци одрасло мушко говече од шест месеци до три године, у ствари – млади бик, док се не ујалови. Шт

јџр м / *шїїала* ж, просторија у којој се чувају говеда и коњи. Шт

К

каварма ж / *каварма* / *каврма*, кавурма. ВЈ. [Кав(а)рма се прави по локалном искуству и нахођењу, али редовно при свињокољу и топљењу сланине. Најчешће се део чварака измења са обареним и исецканим изнутрицама (цигерица, црева, бураг), а негде се скува и глава па се и то (образине) самеле или раскида; свему се додају зачини (доминантни су со, бели лук, бибер, млевена паприка). Постоји кавурма која се тако једе, у кришкама јер се претходно стегла па је подесна за ношење на пут или за обед при летњим пословима у пољу, за стадом, а може да се за време хладних зимских дана разгрева када јој се додаје или паприка из туршије или празилук. Таква се прженија и мешанија најчешће једе с пројом или с качамаком.]

кавѐрка ж покретно склониште (монтирано на санкама или каквим колицима) за пастира на трлу. Ин.

каврма́ ж јело од саситњених (или млевених) изнутрица свиње, меса од главе, зачињено и укувано, кавурма. Кж, Бч; в. каварма.

ка́вук м капа за зиму исплетена од вуне. ТД.

кайш м / *ремник*, одрезак сланине, у облику дужих дебелих трака, која се скида са закланог брва. Шт, Цр.

каја́р м обновљен ков говеда. – „Да уда́римо један каја́р.“ Бч. [Реченица је и фразем са значењем „да уз оно што смо пили, попијемо још по једно пиће“ као додаток, обнову.]

каја́ри се обнавља се потков (поправљањем старих плоча, а не потпуном замењом новим плочама). Шт

каја́с м дизгин. Рајковић

каја́мак м бела маса која се добија кад се са површине млека скине масни део, скоруп, и изложи врењу. Шт, ГТ.

калдарѐ с посуда од лима за воду. Лз; посуда која служи за млеко при мужи. Рв.

ка́лес, -та, -то брав црне боје. Ћирић.

кале́ша ж в. калуша. Бш.

калу́ша ж бела овца са црним ушима. Шт; овца са црном брњицом. Лз.

калчи́не ж плт. стари назив за назувке. Вл. [У Бч смо чули из једне народне дестерачке песме „чизме и калчуне“.]

каља́ш м овца штеточина. ШП.

камара́ ж гомила саденуте сламе. Шт. [Слама се дена „на камару“, а сено „на стог“.]

камара́њак м део у колиби (на појати, бачији) где се смешта млеко и сир. Ор.

ками́лка ж назив за крупну овцу. Бш.

ками́ја ж бич (дрво и опута) за терање коња. Зл.

кана́че с суд у којем пастир доноси воде на бачију. Бш.

кану́ра ж смотуљак пређе од више чишаница (в.). Лв.

ка́нце мн завршетак ногу код живине, нокти. Пк.

кањѐста прид. коза (прљавобеле боје). Лл.

кањо́ша овца кањѐста (прљавобеле боје). Лл.

капа́к м мн. капаци в. *сирашник*. ГТ.

капа́н м клопка, мишоловка. Андоновић.

капельа́ча ж врста шубаре. Бр.

капес, -та, то црна овца са белом вуном по глави (што личи на капу). Ново Село.

капи́лија ж кошара у пољу ради затварања оваца на испашаи. Бп.

капру́љ м начин учвршћења дрвених стубова у конструкцији колибе (кошаре). [Збоду се рачвасте соје, јарчеви, у врху крова, или се греде урежу и закову, па се кошара покрива грањем или сламом, а колиба може имати и кров.] ТД.

ка́пци м мн. кожне клапне с обе стране оглава, у висини очију коња. Шт.

Ка́пче с име капестом јагњету. Бч.

караба́так м део живинске ноге најближи трупу. Шт; караба́так. Кж.

караба́шка ж врло стара овца. КФ.

кара́боја ж црна боја, честа боја вунене одеће. Кж.

карака̀нде ж мн ноге код неких животиња с изразитом несразмером у односу на тело. Бч. [У једној загонетки, мачка има, поред осталог: чѐтри карака̀нде и једну̀ мандрсину.]

карака̀п м „сточна болест, болест уопште“. Живковић.

карака̀шка овца ж „овца црне вуне чије је порекло везано за црновунце и Ашане; стара балканска раса.“ Стојановић.

кара̀ца м црни ован. ШП.

ка̀рлес, -та, -то са роговима који расту право увис и у страну (о кози). Бч.

ка̀рлица ж **1.** просто дрвено седло. Мр; **2.** Мањи дрвени суд који док је цео служи и да се у њему меси хлеб, а кад остари, или прелукне, служи да се у њему стоци даје крма. Ново Село.

ка̀с м врста лаганог коњског хода. Шт.

ка̀ска несвр. / *клија* в. коњски од. ЦГ.

кастрѐвина ж зб. гране лисника којих је стока обрстила лишће. Бш.

ка̀стри несвр. креше лиснате гране да стока брсти. МР.

катерѐ се несвр. пење се по камењу (о кози). Рд.

кату̀н м **1.** сточарско станиште изван насеља, бачија; **2.** покретно привремено станиште стада и пастира на пашњаку, трло. ВЈ.

ка̀чи се несвр. пентра се по камењу (о кози). Шт, ТД.

ка̀цав, -а, -о в. саџав. Ново Село.

кашкава̀љ м производ који се добија кад се сир кува, соли и меси; качкаваљ. Шт.

кашкава̀љџија м мајстор који прави качкаваљ на бачији. ТД.

кашџк м четвртаста кост у коленом зглобу [њоме се игра једна дечја игра „пајчићи“, где се та кост зове „пајче“]. ТД.

квѐка в. квоча. Бч.

квѐ-квѐ! / *квац-квац*, узвик којим се гласа квочка. Шт.

квѐсеница ж кисело млеко. Глигоријевић.

квѐси несвр. кисели (млеко). Глигоријевић.

квѐц-квѐц! в. ква-ква. Цр.

квѐче несвр. оглашава се са: ква, ква (о квочки). Шт.

квѐчка ж квочка, кокошка која седи на јајима да би извела пилиће. Шт, Бч. Цветановић.

квѐца оглашава се звуковима кво, кво (о квочки). Кж.

кѐвка несвр. кевће (о псу); в. кивка. Стојановић.

кѐвка несвр. / *ћивка*, ситно лаје, кевће (о псићу). Зл.

кѐлав прид. / *ћилав*, ован са једним тестисом. Лв.

кѐти несвр. / *ћиџи*, спрема, обликује суву шумовиту грану за лисник. – Кѐти се шу̀ма у ва̀шу (нарамак). Зл. [Чули смо: по гра̀ње све кѐт = по гранама се нахватало иње“.]

киѐанке мн. в. ресе. Лв.

кланѝк м део врата где се свиња коље. Шт, Кж.

кла̀песта прид. са обореним ушима (о овци). Рд.

клапу̀ша ж в. овца. Рш.

кла̀стри несвр. креше шуму за лисник; в. ластри. Кж.

клѝпа несвр. в. коњски од. ЦГ.

клѝпес, -та, -то са обореним ушима (о бравчету). Бч, ТД.

- кљіпоша** ж назив за овцу или козу са обореним ушима. Шт, Жл.
- клипоша́на** ж в. клипоша. Ор.
- кљобу́чи** несвр. / *буљуљичка* / *буруличка*, прави кљобуке дувајући (дулицом) кроз помије (о мршавај свињи). ТД.
- кљона** несвр. једе великим захватима ретку храну (о свињи), праћеним снажним проктањем. ВК; в. лопа.
- кљопало** с / *клейетало*, лимено звоно за овце. Мц.
- клопета́ло** с в. клопало. Мц.
- клопотар** м в. *клопошарник* / *клейетар*. Стојановић.
- клопотарица** ж овца која носи звоно. Ћирић.
- клопотарник** метално звоно. Стојановић.
- кљувало се** свр. начело љуску јајета изнутра, али се још није излегло (о пилету). Шт.
- кљује се** несвр. ломи се јаје под напоном пилета изнутра које се изводи. – „Три се кљувала, а неколко мора да су мућци.“ Бч, Кж.
- кљуница** ж предњи део живинске главе, кљун. Кж.
- кљусе** с одрастао, неугледан и измршавео коњ. Шт.
- кљусина** ж в. кљусиште. Бч.
- кљусиште** с пеј. кљусе / *кљусина*, остарео, изнемогао и неугледан коњ, рага. ТД, Мц.
- кљуца** несвр. једе (о живини). Шт.
- кључ¹** м део где се задња нога ДЖ савија унапред. Шт.
- кључ²** м кукасто дрво за чупање сена из стога, кука. Мр.
- књи́ге** мн в. књи́же. – „Стају му књи́ге“ = говече малакше, не прежива, јер му је поремећен рад књи́га. Лв.
- књи́ђе** мн. в. књи́же. ТД.
- књи́жје** с део тела од више лиснатих набора, који омогућава да се храна из желуца враћа у уста ради преживања. Шт.
- ко(т)кода́** / *којкода́*, крик (пев), ономатопеја кокодакања (оглашавања кокошке кад снесе јаје). Шт.
- коби́ла** ж ОН за женку коња. Шт.
- коби́лица** ж / *јадац*, кључна кост у живине. Мр, Рв..
- коби́лка** ж / *кобилица* / *камилка* / *бременица*, обрамица, дрвена направа која помаже да се преко рамена носи терет уједначене тежине напред и назад (избарабарено). (Тако се носе судови с млеком, котлови с водом, торбе с храном за бачијаре...). Бч.
- ковачни́ца** ж поткивачница. Бч.
- ко́жа** ж спољни омотач тела животиње. Шт. Кожа од овце може бити: *сирова*, *штавена*, *руда*, *оскубена*, *кожљак*. Од руде коже праве се *шубаре*, од штавене праве се *кожуви*, мн. кожувје, *кожине*. Кожа коју су избушили мољци је: *измушљикана*. ТД.
- кожа́вине** плт. в. кожине. МР.
- ко́жине** плт. комади коже којим се обавије нога (преко чарапа) ради заштите од хладноће кад се борави напољу и хода по снегу. Кж, Бч.
- кожља́к** м / *кожуљак*, погрд. олињала, упропашћена, иструлела кожа. Шт, Мр.
- кожу́(ш)че** с мањи кожух, без рукава. Кж, ВЈ.

- кожу́в** м / *кожук* мн. кожуви́ / кожу́си / кожу́вје (ТД), горња одећа од штављене овчије коже, кожух. Кж.
- кожува́р** м ћурчија који израђује кожухе.
- кожуља́к** м пеј. олињала овчија кожа. ШП.
- коза́** ж рогата домаћа животиња, преживар с дугачком равном длаком и брадом, која даје млеко, *Sariga hircus*. Шт.
- коза́р** м чувар коза, пастир који чува козе. Бч.
- коза́ра** ж в. козарица. Рајковић.
- коза́рица** ж жена која чува козе. Рајковић.
- коза́рка** ж в. козарица.
- коза́рко** м пастир који чува козе. Рајковић.
- коза́рник** м стаја за козе.
- коза́рница** ж в. козарник.
- коза́рњак** м в. козарник. Златковић.
- коза́рски**, -а, -о м који припада козару (о штапу, торби, животу).
- козару́је** несвр. чува козе, бави се козарством. Златковић.
- козарче́** с пастирче које пасе козе. Златковић.
- коза́рштина** ж чување коза, козарство. Златковић.
- козе́ње** с сезона млађења коза. Бч.
- козетѐр(ч)ина** ж в. козетина. ТД.
- козетѝна** ж аугм. од коза. Шт.
- кози се** несвр. млади се (о кози). Шт.
- кози́ло** с место где се у оквиру бачије чувају козе; в. козарник, козарница.
- козина** ж / *којзина*, длака којом је обрасло тело козе, кострет. Шт.
- козиња́в**, -а, -о оно што је од кострети (торба, бисази). Стојановић.
- козиња́вка** ж торба од козине. ТД.
- кози́ца** ж дем. од коза. Шт.
- кози́чка** ж дем. и хип од коза. – „Да си почу́ва кози́чку, па да има и млекце́.“ Бч.
- ко́зја врѝвина** ж / *козја љуѝвина*, назив за сваку уску стазу или путељак. Бч.
- ко́зја путѝна** ж в. козја врвина. ЦГ.
- козја́ча** ж по кози названа врста печурке, јер је козе радо једу. Стојановић.
- ко́зје си́рење** сир од козјег млека. Шт.
- ко́зји кра́к** изр. за нешто мало. – „На четвóрицу ко́зји кра́к!“ Златковић.
- ко́зји попа́рак** м сир и мекан хлеб измешани и стиснути једно у друго (ради једења). Рд.
- ко́зји**, -а, -о које је од козе (о месу, млеку, сиру, кожи, кострети). Шт.
- козле́** с дем. и хип. од коза. Ин.
- козленце́** с хип. од козле. Ин.
- козлетѝна** ж пеј. од коза. Рајковић.
- козутѝна** ж пеј. од коза.
- ко́жина** ж в. козина. Вк.
- ко́калица** ж велика кост, обично цеваница. ДЖ, Бр; кост која штрчи. Рд.
- ко́кало** с **1.** истурена кост на телу бравчета (услед мршавости, изражене кошчачности и сл.), **2.** комад кости у јелу (купусу обично). Шт; **3.** оглодана кост. Шт.
- кокодáка** в. кокодаче Бч.
- кокодáн** м петао. – „Погле́ колѝи је óбер на на́шега кокодáна.“ Рајковић.

- кокодáнка** ж / *кокодачица*, кока, кокошка. Копајкошара.
кокодáче [кокодака] несвр. оглашава се (о кокошки). Шт.
кокодáчица ж в. кокоданка. Копајкошара.
кокодíсе несвр. „удвара се“ петао кокошкама. Кж.
коко́ли се / *кокори се* / *кокорчи се* / *кукуруеши се*, несвр. поиграва се (петао око кокошке). Шт.
коко́ри се в. коколи се Бч.
коко́рчи се несвр. големи се, прави се важан (о петлу). ТД.
коко́тáрник м кокошарник. Цветановић.
кокочéтина ж пеј. од кокошка. Кж; кокошка која ускаче у башту и чини штету. Бч.
коко́чица ж дем. од кокошка; млада и ситна кокошка. Шт, Зл.
кокоша́р м / *кокошкар*, свињче које воли да једе кокошији измет. Кж. [Таква свиња лако хоће да поједе пиле, или да нападне кокошку.]
кокоша́рник м живинарник, просторија где живина живи. Шт.
кокоши́њак м / *курешка*, измет кокошке. Шт.
кокоши́њи м прид. кокошји. Митровић.
кокоши́њка ж кокошија ваш. Цветановић.
коко́шка ж мн. кокошиће домаћа перната живад која носи јаја и има крила. Шт.
кокошка́р м в. кокошар. ТД.
кокошчéтина ж / *кокочештина*, аугм. и пеј. од кокошка. Шт.
колáн м каиш који коњу иде преко стомака. Шт, ТД.
колéница ж део ноге закланог брера (о свињи) ниже колена. Кж.
колéно с зглоб где се предња нога ДЖ савија уназад. Шт, Бч.
коли́ба ж зграда (са четири дувара) или просторија на бачији (на појати) за бо-
 равак пастира. Шт.
колиба́р м човек који живи „на колибу“ и бави се сточарењем за време сезоне испаше; в. појатар. Марковић.
коли́ке плт. пролив код коња или магарца. Кж.
колóс / *гулсва*, котур од павити којим се спаја леса са коцем довратком. Рс, ГТ.
кољни́к м в. кланик. Мц.
комáрник м део у колиби где се одлажу млеко и сир. Рс.
комáт м чешће мн комати, већи комад сланине или меса који се скида са закланог брера, док се људи (уљуђује). Бш.
комати́ше несвр. уљуђује, уређује месо од закланог брера одвајајући делове по врсти и потреби. Кж; в. сушеничи.
кóнд(р)ес, -та, -о бравче високо на ногама; које има високе ноге па се чини да је крупно. ТД, Златковић.
кóндање с коцкање пастирчади у игри, нарочито док чувају стоку, у орахе или што слично (каменчићи, зглобне кости и сл.). Ново Село.
кóндраци м мн. в. контрци. Ново Село.
контр́ци м мн. / *кондраци*, пундревци (паразити у чмару коња, магарца). ЦГ.
коњ м ОН за ДЖ *Equus caballus*. Шт.
коња́рка ж пеј. крупна овца. Бш.
коња́рник м штала за коња. – Зевни́к за коња. ТД; испуст за коње на савату. Златковић..

- коње́** с хип. од коњ. ТД.
- коњи́ште** с пеј. коњ који је неугледан, или непослушан. Рајковић.
- коњо́ше** свр. фиг. премори се у раду Шт.
- коњски о́д** м начин ходања коња. – „Гало́й – само се ба́ца, припу́ша; ка́ска, кли́йа – по пољк; *скраче* – најпољк.“ ЦГ.
- коњче́** с хип. и дем. од коњ. ТД, Мр.
- коњштрак** м коњско лајно.
- копа́ ж / ко́па** (ШП), куп саденуте кукурузовине (везане у снопове) за исхрану говеди током зиме. ШП.
- копа́н** м / *ко́пањ*, батак. МР.
- копа́њ** м / *ко́пањче* в. копан. Зл.
- копа́ња** ж карлица, плитак дрвени суд (облика коританца) у који се разлива млеко где се хлади ради „обирања“ кајмака. Кж.
- копа́њче** с дем. од копањ, али и батак уопште. Зл.
- копила́на** ж женка ДЖ која је копилила, в. копили. ТД.
- копила́рка** ж пеј. овца која се ојагни у првој години. Мр.
- копила́ш** м пеј. 1. младунче говеда које је дошло на свет пре времена за млађење. Шт; 2. Копилица овца која се омладила у првој години. Шт, Бч. [Пејоративност долази и отуда што такво, премладо и за плођење незрело бравче, после млађења обично брзо телесно пропадне, изнемогне, па нити је добро младунче, нити је млечна мајка.].
- копиле́** с младунче омлађено у првој мајчиној години. Шт.
- копи́ли** свр. донесе на свет плод пре уобичајене зрелости (о женки ДЖ), омлади се пре уобичајене зрелости. ТД.
- копили́ца** ж овца која се ојагни у првој години. Бч.
- копи́лка** ж / в. копилица. Бш, ГТ.
- копи́лче** с хип. од копиле. Бш.
- копи́та** ж / *копи́то*, копито (о коњу), папак код коња и магарца. Шт.
- копи́то** с в. копита. ТД.
- копрѐн(к)а** ж / *марамица, кри́а*, чипкасто масно ткиво у облику беле мреже којим су обавијени унутрашњи органи бравчета, в. скрама, марамица. Шт; *окојрѐнка* Лв.
- кори́то** с суд од издубљеног дрвета (обично врбе) у који се смешта зрнаста или брашнаста храна за стоку. Ор.
- кору́ба** ж / *корубина*, уређај (у облику корита) у који се ставља зрнаста или брашнаста храна. Шт, Лз.
- кору́бина¹** ж . в. коруба. ТС.
- кору́бина²** ж грудни кош код закланог бравчета. Лз.
- кору́пка** ж плиће корито за мешење хлеба; в. коруба. ГТ.
- ко́ска** ж ОН за кост животиње. Шт.
- костит**, -а, -о са наглашеним костима, са крупним скелетом (о бравчету). Копајкошара.
- костре́ши се** несвр. рогоуши се, напиње се, кокори се – шири (перје) (о ћурану). Шт; шири (перје), напиње се и спрема да одбрани пилад (о квочки). Шт; диже длаку на леђима као опомену другој животињи у очекивању напада. Ново Село.
- костре́шке** мн. чекиње, праменови свињске длаке. Лл.
- ко́тало** с легло животиња. Стојановић.

- котар** м засебан део појате за смештај младунчади, в. кочак. Вл.
- кóтарка** ж в. котар. ШП.
- котловáрка** ж дрвена мотка пободена над огњиштем да се о њу окачују котлови с млеком. Кж, ТД; – „Дрво да се нóси во́да с котлóви.“ Вл.
- кoтџ** м в. коч. ВЈ.
- кóч** м / *кочак / кочар / кочег*, одвојена просторија у појати ради смештаја младунчади (јагњади, јаради); в. кочар. ВЈ.
- кóч, кóч!** узв за терање свиња у обор. Шт.
- коч, коч, њрја!** ТД.
- кóчак** м / *кóчар*, део појате у који се одваја јагњад од мајки. Шт, Лз.
- кóчар** в. кочак Бч, Сс.
- кочéг** м в. кóч. – „Мéни су причáли: ‘Кад бéше малечък, пúштамо те у кочéг код јагњетија, и ти после нéчеш да излэзнеш’“. Ново Село.
- кóчес**, -та, -то в. кочка. Ново Село.
- кочина** ж исто што и коска. Шт.
- кóчина** ж стаја за свиње, или део зграде намењен свињама, свињац. Кж. [Пошто свиње не подносе врућину, обично испред кочине имају ограђен простор где се шетају и хладе, и то је онда *обор*.]
- кочине** плт. скелет или гомила од више костију. Шт.
- кочинка** ж зглоб којим се папак везује за потколеницу. Шт.
- кóчка** ж овца са црним пегама по телу. Ин; овца са браонкастом губицом и таквим пегама око очију. Ново Село.
- кóчка, кóчка!** узвик којим се свиње терају у обор (у кочину). Лл.
- кошара** ж примитивна колиба на пашњаку (кошара на капруљ, в. капруљ). ТД. [Кошара може бити начињена од збодених мотки и покривена сламом. Мале је квадратуре. Ако се хоће већи простор, кошара није купастог облика већ правоугаоне основе. Трајнији облик кошаре може бити ако су странице кошаре плетене од прућа, са кровом од сламе или грања. У овакве се кошаре може стока затварати у току ноћи, или кад се жели да се не растури по пашњаку, док не дође време за пашу. У сиромашнијем домаћинству које нема могућности да начини трајнији објекат, кошара може бити и у оквиру окућнице, док се не начини боља.]
- кóшка** несвр. преже говеда у јарам. Митровић.
- кошкáју се** несвр. мн. боду се, али не прејако (о воловима). Јевтић
- кóш-кóш!** / *киш!* узв. којим се говеда тера у јарам при упрезању. Ново Село.
- крáва** ж женка говеда. Бч.
- кравешлáк** м пеј. крава, краветина. Бч.
- крáвица** ж дем. и хип. од крава. Бч.
- крáвје** / *кравље / крављо*, оно што је од краве (о кожи, длаци, месу, млеку, сиру).
- кравче** с мала, мршава, ситнија крава. Митровић.
- крáдне** несвр. в. подсисује. Шт.
- крáљак** м грумен камене соли, крупница, в. крањак. ТД Бч.
- крáњак** м со у облику камена, комад камене соли, која се даје стоци да је лиже. Шт.
- крáсти** несвр. креше шуму за лисник. Бр.
- крбáк** м / *крбачина*, престар во. ЦГ.
- крбачина** ж/м в. крбак. ЦГ.

- крѣв** м животна течност у жилама бравчета. Шт.
- крвјосал**, -а, -о / *крвљосал*, од љуте траве разболео се и накрвљао (о овци). Шт. [Лечи се тако што се рецне ивица увета, а онда шибом ишиба како би истекла „отровна“ крв, и бравче се опорави и пропасе.]
- крвљосал**, -а, -о в. крвјосал. ТД.
- крвљоше** свр. накрва. В. крвјосал. ТД.
- крвљоште** с **1.** разливена крв на месту где је заклан брав; **2.** сукрвичина. Бч.
- крѣлав**, -а, -о кржљав (о прасету). Бр.
- крѣдо** с скуп коња, говеда, свиња. Цр, Бш, Кн.
- крѣка** несвр. кричи. МР; оглашава се (млада кокошка која треба да пронесе, а још не уме да кокодаче). Зл.
- крѣса** ж в. кресла. Цр.
- крѣсало** с / *кресиво*, део прибора за паљење ватре пастира и дуванџија, кресиво. Бч. [Кресивом, које је од челика, удара се о кремен (креше се!), на који је притиснуто парче труда (в.), и кад искра избије, труд се упали. Пастирско кресало направљено је тако да се натакне на прст, али је удешено да на једном крају има шило (које помаже да пастир често крпи опанке који му се цепају од камења на пашњаку), а на другом оштрицу (као шрафцигер) да се опута пресече. Кресиво се може везати канапом за појас (да се не изгуби) а код дуванџија то је у кеси од суве свињске бешике, где се заједно чувају кремен, труд, кресиво и дуван.]
- крѣсиво** с в. кресало.
- крѣсла** ж / *креса* / *кресџа*, израслина на глави кокошке или петла, гребен. Бч.
- крѣста** ж в. кресла. Жл.
- крѣше** несвр. сече лиснате гране за лисник. Сс, Мц. В. јастри, кластри.
- крѣжаво** с прид. заостало у развоју, слабашно и згураво (о прасету). Кж.
- крѣзна** плт. / *марамџа* / *којрена* / *ојор* / *обир*, масно ткиво којим су повезани унутрашњи органи бравчета. Ор.
- криваг** м в. кривак. Ор.
- криваг** м пастирски штап са куком на врху (њиме пастир може да докачи овцу за ногу, повуче је и врати ако се упутила на непожељну страну). Кж.
- криваџка тојага** ж тојага којом се пастири служе у игри свињке. ТД.
- крѣви** / *хоја* несвр. храмље (о коњу, али исто важи и за другу животињу, па и за човека) 412. Шт.
- кривоча** ж болест коју бравче добије око папака, шап. ТД.
- кривуља** ж тип кошаре у пољу. Станојевић.
- крѣлице** с пржено или печено крило живине. Митровић.
- крѣлеж** м в. крљеж. МР, ШП.
- крѣлеж** м / *крлеж*, паразит који обично напада овце, крпељ; в. бобеж. Ин.
- крма** ж **1.** храна за стоку уопште. – „Збрај сам крму на куп, за целу зиму.“ Зл; **2.** јарма, додатна и појачана храна ДЖ, обично од трица, брашна соли. ТД.
- крмеџе** несвр. удвара се, намеће се (ован овци). Бр, Ор.
- крмеџи** несвр. в. крмеџе. Рв.
- крми** несвр. храни крмом (јармом, трицама) ДЖ, ради побољшања исхране, или това. ТД. [Стока се крми и у редовној исхрани, а посебно кад се жели: да брже напредује, да се поправи ради продаје, да ојача ако је ослабела, најзад да би њени

продукти били квалитетнији (сматра се да јагњетина није укусна ако овца која доји јагње није имала довољно соли), итд.]

крми́лка ж жарма (в.). Бч.

крми́ло с в. крма 2. – „Крми́ло им да́вамо (овцама) недељно, на сават.“ ТД.

крóте несвр. / *кройу́ју*, мирно пасу (о овцама). Шт.

кроту́ју несвр. в. кроте.

крпа́¹ ж в. копрена. ТД; *лојна крпа* Ин.

крпа́² ж шире комађе сланине која се скида са закланог брва. – „Четири крпе сланину ће оставим.“ ЦГ. В. каиш, снопа.

крстови делови самара. Шт.

крти́на ж месо без костију. Шт.

кру́пица ж / *крупи́ца* (Вк), комад камене соли који лиже стока. ВЈ, Мж; в. краљак, грумик.

крупљо́ше свр. оболи од крупе (о коњу, р. придев крупљосаја). Вл.

крчма ж почаст (у пићу) која се даје узваницима или придошлицама поводом неког добитка у стоци (кад се крава отели, кад се добије прво јагње и сл.). – Дојдете да пијемо крчму. ВК.

кршња́к м кичмени део коме припада и тртица код живине. Зл.

ку́га неизлечива болест свиња. Шт.

куде́лица ж својак, део влачене вуне који се привезује уз преслицу. Бр.

куде́ља ж 1. комад вуне добијене влачењем на вуновлачари; 2. в. својак; 3. количина вуне која се за једно предиво привеже на преслицу. Шт.

кука́¹ ж дрво које се пободу крај ватре а надвије над њу, да се на њега окачи котао са млеком док се кува. Шт.

кука́² с / *кукаља* (Вк), кукасто дрво којим се сено чупа из стога. Шт.

кука́ља ж / *кукача*, тојага са савијеним рукохватом.

кука́ч м штап (Да прекука волови.). ЦГ.

кука́ча ж в. кукаља.

куки́ца ж мн кукице грифови на коњској потковици. Мц.

кукљеста тоја́га ж тојага савијена на једном крају. ТД.

кукљџц м в. целовар.

кукуре́ши се несвр. в. кокори се. ТД.

кукурига́н м петао. Стојановић.

кукури́гу ономотопеја оглашавања петла. Шт; Кж.

кукури́че несвр. пева (о петлу). Кж.

кукуруза́н м велики петао. ТД.

кула́стра ж прво млеко после јагњења. Шт, ТД.

ку́ле ж мн пастирска игра усправљања камена и гађања. Ћирић.

курба́н м в. ђурђил. Рв.

курѣшка ж кокошиња поган, в. кокошињак. Станојевић.

ку́рјак м мн. курјаца, в. влк. Бч.

куса́ ж / *куска* која је са кратким репом (о овци). Шт.

ку́ска ж в. куса. ТД.

куску́н м / *кускуњ*, каиш који иде магарцу испод репа. Шт.

куску́њ м в. кускун. Ин.

куткуда́че несвр. коткодаче (о квочки). Мр.

- кутма́ч** м јело од укуваног младог сира и кукурузног брашна, белмуж (в.). ШП.
- кутра́к** м младо куче. Цветановић.
- ку́тре** с псето, куче. Цветановић.
- ку́че** с општи назив за пса. Кж. [Постоји *домашњо* ~, и *диво* ~ (ЦГ), *загар* и *загарица* (ЦГ), *куйре*, *куйраћ*, *миник*, *скулаво* ~ (скитница), *йомијар*, *јајчар*, а онда и више врста ловачких паса.]
- куче́нце** с дем. хип. од куче. Бч.
- кучешља́к** пеј. куче, пас. Стојановић.
- кучи́ште** пеј. куче, пас. ТД.
- кучка́** ж женка пса. Бч.
- кучка́рка** ж пок. жена која много воли кучиће. Бч.
- кучља́к** м остарела кучка. Бч.
- кушља́** м хип. куче, пас. Митровић.
- кушља́к** м дем. од куче, мали пас. Митровић.
- кши́!** Узвик којим се говедо тера у јарам, при упрезању; в. кош-кош. Бч.
- кѣшка́** несвр. чачка јагње у корен репа и тако га подстиче на сисање. Кж.

Л

- лагаре́с**, -та, -то в. лагаријес. Ст.
- лагари́јес**, -та, -то / *лагарес*, ослабео, олакшао (брав, од болести или изнемоглости). Кз.
- ладни́к** м в. млекар. ШП.
- лаја́ње** с гл. им. од лаје. Бч.
- ла́је** несвр. оглашава се лајањем (о псу, о вуку, лисици). Бч.
- лајно́** с ОН за измет ДЖ. Лајно, односно измет, може да се именује и према појединим животињама – овца: *балега* / *балоба* / *брабоњак* / *брабонка* / *брабоњћа*; коза: *брабоњак* / *брабољак*, *брабонка* / *брабушка*; свиња: *свињишћрак*; коњ: *коњишћрак*; говедо: *лајно*; пас: *йишешљак* / *йчешљак*; мачка: *мачољак* / *мачкољак* / *мачљак*; мечка: *мечкољак*; кокошка: *кокошињак* / *цвигољак*; миш: *мишљак* / *мишољак* / *йоганчљак*; бува: *бувосерина* / *бљосерина* / *бљесерина*; мува: *мувосерина*.
- ла́ко** (свињче) с свињче које је врло јешно и лако за чување (незахтевно). Шт.
- ла́ком ко де́да** (баба, чича...) изр. овако се говори јагњету док се чачка у корен репа да се подстакне да сиса. ТД.
- ла́мка** несвр. *ломка* клати се, помера се тамо-амо (ради се о јајету које се помутило, постало је мућак, па заметак „ландара“ у љусци). [Постоји обичај да се о Покладама чини *ломкање*. Кувано јаје њише се о концу (кад су постојале куће са дрвеним таваном, јаје се везивало о таванску греду) а укућани га покушавају ухватити устима, док оно ломка / ламка.] Бч.
- ла́па** несвр. 1. халапљиво једе (о свињи). Бр, Вк; 2. пије воду захватајући је језиком (о псу). Ново Село.
- ла́са** ж назив за ласасту козу. Бч.
- ла́саста** прид. / *ласесџа* беле боје, са дугим белим праменовима кострети (о кози). Лв.
- ла́сеста** прид. в. ласаста. Бч.

- Ла́ста** име кобиле. Шт.
- ла́стри** несвр. / *класѝри*, креше лиснате гране неког дрвећа ради исхране стоке током зиме. Шт, Ор.
- ла́тна** ж плот покретне ограде на пашњаку од коца до коца. Вл.
- лева́к** м коњ или во који у запрези вуче с леве стране. Шт.
- леви́нче** с зградаца за потребе домаћинства. Митровић.
- лег, лег, лег** узвик којим се живина тера на ноћни боравак (у легало). Кж.
- ле́гало¹** с / *седа*ло место где живина борави ноћу. Кж.
- ле́гало²** с јазбина неких звери. Цветановић.
- ле́гло** с / *легал*о, животињска лога. Стојановић.
- ле́јка** ж тиква лат. *Legenaria vulgaris* у којој пастир носи воду на пашу. Рц.
- ле́мез** м мн *ле́мези* / *ѝриѝка* / *ѝриѝиска*, једна од унакрсно постављених мотки којима се придржава стог. Шт.
- лемези́на** ж в. лемез. – На вр̑ ѝду лемези́не. ВЈ.
- ле́мезница** ж в. лемез. МР, Зл.
- ле́меска** ж мн. лемесче в. лемез. Ор.
- ле́са** ж вратнице исплетене од прућа. Шт.
- ле́сица** ж капијица од прућа, за споредни улаз у тор. Пк.
- лија́р** м бравче (овца или коза) која воли да се издваја из стада и да не слуша пастира, због чега често прави неку штету (упадајући у усев, у башту и сл.). Бч.
- лија́рка** ж в. лијар. Бш.
- ли́пса** ж леш угинуле животиње, стрвина. Златковић.
- ли́псала** ж р. прид. која је угинула (о овци). Шт.
- ли́псоти́на** ж / *лиѝцоѝина* пеј. онемоћала и ослабела овца која је готова да угине (али и о другој ДЖ). Шт.
- ли́псува́ње** с липсавање, цркавање, помор. – Дојде неко липсување у стоку. Митровић.
- ли́псоти́на** ж в. липсотина. Стојановић.
- ли́пше** свр. угине од болести или отрова (о говеду, или некој другој ДЖ). Шт
- Ли́са** име кобиле; в. лисеста. Шт.
- ли́сеста** ж црна са белом шаром преко губице (о овци). ТД.
- ли́ска** ж магарица „пењеста на њушку“. ТД.
- ли́сковача** ж в. лисковина. ТД, Сс.
- ли́сковина** ж 1. грана са које је коза појела лишће; 2. зб обрштено младо грање. Шт.
- ли́сковина** ж в. лисковина. Вк.
- ли́сковница** ж в. лисковина. Бр.
- ли́сник** м стог саденутих нарамака кресане шуме спремљених за исхрану оваца током зиме. Шт. [Лисник је кад се дене на земљи. Тада се обично до земље стави неколико грана без лишћа, да се одвоји оно што ће бити шума за исхрану стоке и да не труне од воде, при чему лисник може имати стожило, али и не мора ако није велике висине. Шума се тако дене да се веје лепо слажу, лист се окреће ка центру а лисковине (дебелине) упоље. На врху се прикује неком кукастом граном и поставе лемези (в). Кад пада киша, вода се слева низ лисковине и штити шуму унутар лисника. Шума при врху је *овришѝина*, а при дну *ѝод(њ)ина*, и њу стока нерадо једе. Лисник који се дене на дрвету или између два суседна дрвета зове се у ТД *надрвња*к.]

лисничѝна ж грана лисника са које су овце обрстиле лишће; в. лисковина. ШП.
лобања ж кост главе ДЖ. Мц; в. чавурина.
лој м масно ткиво у телу овце. ШТ.
лојано, -а, -о / *лојен* прид. с присуством лоја у себи (о месу, о неким јелима). Бч.
лојено прид. **1.** сложањено, са охлађеном, стегнутом масноћом на горњој површини (о јелу). – „Не јец такво лојено, него га подгрѣј“; **2.** в. лојано. Бч.
лок м напој за свиње (од воде и брашна или јарме). ГТ.
ломка несвр. в. ламка.
лопа несвр. халапљиво једе (о свињи). ШТ.
лопатица м / *лопайѝка*, пљосната кост у плећи. ШТ.
лопатка ж в. лопатица. ВР.
лўчи (се) несвр. / *лука*, одваја (се) од овце по дојењу (о јагњету). ШТ.
лўцкано ўво с белег на увету јагњета; настане тако да се уво расече са стране ножем или маказама, а онда се неко време пази да не зарасте (како би остао белег!), в. белег. ТД.

Љ

љўди несвр. сређује тело закланог бржава према потребама даље прераде. Бш.
љўк, лўк! узвик телету да престане да сиса и одвоји се од мајке.
љўка несвр. одваја (јагање од мајки дојеница). – Љўкамо ги (= не пуштамо их мајкама). Вл.
љўсна ж / *љусѝна*, љуска јајета. ШТ, Кн.
љусѝна ж в. љуспа. Бч.
љўт, -а, -о вредан, брз (о говеду). ШТ.

М

мава дивљу животињу израз за једну врсту псећег лавежа. [Осећа присуство звери и лаје.]. Бш.
мава се несвр. брани се од обада махањем репа (о говеду). Цр.
магарац м мн. магарци одрастао мужјак Equus asinus. ШТ.
магарача ж нека болест. – „Ванўла га магарача“ (о магарцу). ТД.
магаре с / *могаре* ОН за ДЖ Equus asinus. ШТ.
магарѝћи кўнштрак м балега од магарца. Златковић.
магарѝца ж / *могарѝца*, одрасла женка магарца. ШТ.
магарѝшта мн. в. магаре². ТД.
магарѝште с / *могаре*, мн. магарѝшта, магарац. ТД; мн магарѝћи / магарѝтија младунче магарца. ШТ.
мазга ж животиња настала укрштањем коња и магарѝце. – Тѝрка од коња и од магарѝцу. ТД, ШТ.
мајја ж **1.** сирило које се ставља у млеко да укисне. ШТ; **2.** сириште да се усири млеко. ТД. [За сир се може користити *сиришѝте* које сами млекари спремају, од

сиришта из утробе јагњета сисалца, или *маја* која се купује у трговини; за кисело млеко се користи маја која се узима од већ готовог киселог млека. За хлебно тесто користи се *квасац*, а за кисело млеко маја се зове и *йойкваса*.]

ма́л м иметак у стоци. Шт.

ма́лоша ж ситна овца. Ин.

ма́лошка ж хип. в. малоша. Жл.

ма́ми несвр. позива (о живини), ваби. Шт.

ма́мне свр. смами, дозове (стадо оваца, јато пилића). Митровић.

маму́руз м храна за свиње. Шт.

ма́ндају се несвр. паре се (о магарцима). Бч.

ма́ндало с полни уд магарчев. Бч.

ма́ндрација м радник на мандри где се прерађује млеко. ГТ.

ма́ндрси́на ж шаљ. реп код неких животиња, са изразитом величином у односу на тело (мачке, лисице, пса)

мањли́во прид. бравче с неком маном. Цр.

маока́ње с мјаукање мачака. Митровић.

ма́рамица ж / *скрама* / *којрен(к)а*, масно ткиво којим су обавијени унутрашњи органи бравчета. ТД, Кж.

Ма́рко м име магарца. Шт.

масалце́ с хип. масло. Цветановић.

маслени́к м фиг. умашњени, умрљани и олињали кожух. Кж. [Масленик је суд, обично земљани, у којем се чува масло, и који никад није могао бити очишћен и довољно одмашњен. С временом се слој масла на површини суда ужегне, постане непријатног мириса, те и масленик добија пејоративно значење.]

ма́сло с масноћа која се добија кад се млеко бућка, бије. Шт.

маслу́реста в. масуреста ТД.

масте́ње с фарбање предива. Митровић.

ма́сти несвр. *чини*, боји пређу. Вк, Зл.

масу́реста прид. / *маслуреси́на*, која је са великим, дугим сисама (о овци, кози). Шт, ТД.

ма́тина ж мотка која се ставља преко стога да сено не разноси ветар, в. лемез. Рд; мотка на којој се изнад огњишта пуши и суши месо [Измездримо месо, и усóлимо га, по́сле га наредимо на матине изнад огњиште да се сýши. Ћирић]

ма́тора ж в. маторина. ВК.

ма́торац м / *мајорџи*, јарац или ован после треће или четврте године. Шт.

матори́на ж/м узраст за браве по годинама (о овци: прва маторина = 3. година, 2. маторина = четврта година). Вк. – Јарца чувамо две-три маторине.

матрапа́з м надритрговац, посредник (навијач) који је вешт склапању пазара у продаји стоке. Бч.

ма́ц, ма́ц узвик за дозивање мачке.

ма́чка ж домаћа животиња Шт.

ма́чкољак м в. мачољак.

ма́чљак м в. мачољак.

ма́чољак м / *ма́чкољак* / *ма́чљак*, измет од мачке.

маште́вина ж в. машћевина. Цветановић.

машћевина ж *машићевина / чинилка*, 1. обојена пређа; 2. пређа која се масти (боји). МР, Рц.

ме(ш)чина ж меснати део закланог брва (без сланине, лоја и костију). Цветановић.

меда ж овца прљавобеле боје. ВЈ, в. смедеста.

мездри несвр. обрађује месо за димљење и сушење; в. шушеничи, порезује. ВР, Мр.

мејур м / *мејур / мојур / њувало / њендуј*, део тела свиње где се скупља мокраћа, бешика. Шт. [Надувана свињска бешика служи као лопта у дечјој игри. В. пувало.]

мејур м в. мејур. Ор.

мејурче с в. мејур. ТД.

мека на млзење / ~ *на млжу*, изр. за краву која има мекано виме и лако пушта млеко. ТД.

мекеке узвик којим се оглашава коза. ТД.

мелез м бравче које је резултат биолошке мешавине раса ДЖ. Митровић.

менђушка ж / *џелешка / ресе*, израслине у облику кићанки испод губице овце или козе. ТД.

меринка ж мн. меринће овца мерино расе. Шт.

месал м прекривач од грубог платна којим се прекрива тесто док стасава за печење и увија хлеб. Кж, Бч.

месанце с месце. Митровић.

месар м брав с више меса него масти. Шт.

месарка свиња ж сорта свиње која се гаји више ради меса него ради масноће. ТД.

месенце с / *месце* хип. од месо. Митровић.

месила ж в. месал. Вк.

месиште с пеј. од месо. Ин. [У Кални Црнотравској именице на *-исце* представљају хипокористике, а на *-ишти* пејоративе. Тако би се образовали парови месице : месиште, Место – местисце, местиште итд.]

месо с ОН за мишићно ткиво животиња. Шт. [Месо с обзиром на ДЖ може бити: *овче / овчо / офчо* (ЦГ), или: *овчина, овчеџина; козје / козјо* или: *козеџина; свинско / свињско*, или: *свињеџина; говеџо, говеже / говеђо*, или: *говеџина, говеђина*. С обзиром на целину трупа: *џоловина, џолуџина, черек; сланина: џолоџина, џлаџина*. С обзиром на део тела: *враџовина, џлечка / џлеђка, буџи, бубрежњак*. С обзиром на квалитет или неко друго својство: *крџина, џуздра, џосно, мрсно*. С обзиром на прераду: *сирово, сушено; варено, џечено* или: *џечење / џечиво*. С обзиром на облик припреме (прераде).

месце с / *месисце* (Глигоријевић) хип. од месо. Ин.

метиљ м / *миџиљ* в. метиљава. Бч.

метиљава ж / *меџиљава*, која је оболела од метиља (о овци). Шт. [Метиљ је паразитска глиста, *distomum hepaticum*, која проузрокује болест код говеда и оваца.]

метиљива ж в. метиљава. ТД.

међа ж напој за свиње (од јарме и воде). Лв.

мечињаво (месо) с део тела закланог брва у којем преовладава месо у односу на масно ткиво или кости. Вл.

мешка несвр. купа се у прабини (о живини). Бр.

- милоствѣка** ж овца која прими друго јагње на дојење. Бш.
- миндиљ** м / *миник*, врста малог пса. Кж.
- миндиљче** с в. миндиљ. Кж.
- минѣк** м с. миндиљ. Бч.
- миѣр, миѣр** узвик да се умири: овца док јагње сиса, коњ док се уамљује, говедо док се обада и сл. Бч.
- миѣри** несвр. намирује (стоку), обавља оборку (храни, поји, тимари и чисти шта-лу). Жл.
- миѣрно** (на рану) које једе дуго и полако, које се добро храни и гоји (о свињчету). Шт.
- мисѣр** м / *мисирѣк* / *мисурак*, израслина на носу ћурана. Шт, БП.
- мисирѣк** м в. мисир. Кж. [*Мисирѣк* је и назив за леденице (смрзнути млаз воде која се окапује са крова кад се снег топи, а фиг. и оно што повиси из носа (сомур) док се не обрише.)
- мисураѣк** м. в. мисир. Жл.
- мисѣк** м ћуран. Рд. [У творбеној серији: *гусѣк* = гусан, *ћловѣк* = патак.]
- митѣљ** в. метиљава. Цветановић.
- миѣчица¹** ж в. мишчица. Кж, БП.
- миѣчица²** ж део крила дом. живине најближи трупу. Бч; мичица. Лв, БП.
- миѣшка** ж део живинског крила најближи трупу; в. мишчица. Шт.
- миѣшљаѣк** м / *мишољаѣк* / *ћоганчљаѣк*, мишји измет. Шт.
- мишољаѣк** м в. мишљаѣк.
- мишчица** м део крила живине, најближи трупу. Бч.
- млаѣд** који још није сољен (о сиру). Шт.
- Младѣнка** ж име козе оmlађене око Младенаца. ТД.
- Младѣњоша** ж в. Младенка. Бч.
- младиѣче** с младунче краве, теле. Вл.
- млађѣње** с (више стручно него народно) чин доношења младунчета на свет, за што постоје посебне лексеме: овца се *ојагњи*, коза се *окози*, крава се *оћели*, свиња се *оћраси*, кобила се *ождреби*, магарица се *оћули*, кучка се *окоћи*.
- млаѣтка** ж кокошка, од статуса пилета, откад пронесе па до две године. Бч.
- млаѣтче** с кокица која је тек пронела. ТД.
- млекѣра** ж в. млекарник. Зл.
- млекѣрник** м део у колиби за смештај млека и сира. Лз, Рв.
- млекѣ** с свеже помузено млеко. Шт. [Млеко с обзиром на термичку обраду може бити: неварено или пресно, варено, закадено или пригорело, проварено, ћипело, ћисело.] *Неварено* или *ћресно* ~ је млеко одмах после муже које није доживело још никакву промену; *варено* ~ је кувано до мере за јело или за даљу прераду; *закѣдено* или *ћригорѣло* ~ је млеко које је услед густине прионуло за дно суда у којем се кува, али може бити и с намером тако урађено јер онда добија интензиван пријатан укус; *ћићѣло* ~ врело млеко које се такво користи у припремању неких јела; *ћровѣрено* ~ је које се при кувању згруша (услед постојања неких непожељних гљивица); млеко у даљој преради може бити: *бучкано млеко* – млађено у бучки ради издвајања масла; *ћисело* ~ или *ћисалник* је поткисељено млако ради справљања киселог млека, или вурде (у Лужници). Ћисалник може бити и нека врста јогурта која се справља на испаши, на савату, када се једном поткисељеном млеку додаје ново топло млеко

(кувано или не) и тако се „само од себе“ укисели. Једе се несољено. Да би се добило кисело млеко, ставља се *йойкваса* (такво млеко је потквасено), а да би се добио сир, ставља се *маја* или *сиршише* (такво млеко је подсирено). Да би се млеко киселило, „малко се ћипне“ па се олади. [Занимљиво је да на нашем терену нема речи *вареника*.]

млекомлска прид. мн. мекомлше музна (о кози). – „Све козице млекомлше“ (нар. песма). Рс.

млекуља ж крава или овца која даје доста млека. Шт

млекце с хип. од млеко. Митровић.

млечата ж прид. в. млечна. Бш.

млечна прид. која се музе и даје доста млека (о крави или овци). Шт.

млечница ж јело од кукурузног брашна укуваног у млеку. Сс.

млжа ж мужа. Жл.

млзе несвр. музе млечну стоку. Шт.

млзигруда ж / *музигруда* **1.** обредна мужа стада на пашњаку очи Ђурђевдана; **2.** назив празника премлаза (дан који претходи Ђурђевдану). Шт.

млзничар м онај домаћин (или његов представник) коме је ред да музе стадо на бачији. Глигоријевић.

млца несвр. муца, муче, даје гласа од себе, кратко и као „кад нешто тражи“ (о крави); в. рове. ТД.

могаре с магаре (в.), магарац. ВЈ.

могарница ж женка магарца, магарица. ВЈ.

мојур м в. мејур. Зл.

мољџ, мн. мољџи м мн паразити који нападају нештављену кожу, или вунено предиво и плетиво. Шт.

момурзак м в. тала. Бч.

моравка ж врста свиње. Шт, Кж.

мокроша ж коза „жућкасто-сивкасто-црна“. ТД.

мотка ж в. врлина. Рв.

моћке плт. / *ресе*, кићанке испод губице код неких животиња.

моћ м органи за излучивање мокраће код вепра. Бш, ШП.

мочка ж течност која се излучује мокрењем. Шт, ТТ.

мочник м систем органа за лучење мокраће. ТД.

моћница ж део тела преко кога брав мокри. Шт, Кж; – „Код овна насред мешину“ Лз.

мрвољ м в. мрмољ. **1.** изнутрице заклане ДЖ; **2.** месо исечено а још непрерађено (у комадима). Кж; пеј. свакојако месиште, али и остаци од јела с месом; фиг. прилика да се неочекивано поједе нешто с месом. – „Овија нешто славе, че буде мрмољ, ако и затекнеш док несу све појели.“ Бч.

мрга се несвр. в. мрка се. Рц.

мрдач м / *скокоиљива* / *йодбриљива*, назив за овцу која није мирна при дојењу јагњета. ТД.

мрзешљиво прид. лењо (о говечету). ЦГ.

мрк, мрк узв. за подстицање овна на мркање: „Ајде, Бацко, мрк, мрк!“ Ђирић.

мрка се / *мрга се* несвр. пари се (о овцама). Шт.

мркана ж оплођена (о овци) мркањем. ТД.

- мрледна** која је онемоћала (о овци). Шт.
- мрли** несвр. оплођује (ован овцу). ТД.
- мрмољ** м в. мрвољ. Кж.
- мрмрче** несвр „удвара“ се овци (о овну). Шт.
- мрснице** ж мн. в. мрсничине. ВЈ.
- мрсничине** ж мн. ранице око усана бравчета које је пасло росну траву; в. ороси се, ослани се. ТД.
- мрсољ** м в. слина. Цр.
- мрте се** несвр. збијају се у круг за време жеге, када престану да пасу (о овцама). Бч. [Од свих животиња које иду групно на пашу, мрте се само овце, када се збију, збоду главе и тешко дишу, потпуно умирене и безвољне.]. В. замрте се, умрте се.
- мрцина** ж цркотина, животињски леш. Цветановић.
- мрцкав**, -а, -о / *мрцкаљив*, које се слабо храни (о крмету). Шт.
- мрцкаво** (свињче) свиња слабог апетита. Шт.
- мрцкаљив**, -а, -о в. мрцкав. Кж.
- мрша** ж пеј. месиште Бч.
- мршав**, -а, -о неухрањен (о говеду, али о свакој другој ДЖ). Шт.
- мршаво** код којег су кости наглашеније од меса (о бравчету). Шт.
- мршља̋к** м 1. усмрдело месо од угинуле животиње; 2. пеј. врло мршаво бравче, које изгледа као да ће убрзо угинути. Шт.
- мршољ** м пеј. мршаво бравче. Рд.
- мрштаво** с прид. бравче које се мршти од сваке хране, која одбија храну. – „Мрштаво па сѣмо клобучи по помијете“ (о свињи). ТД.
- мршуља̋в**, -а, -о мршав. Митровић.
- мудо** с оплодна жлезда код мушке јединке ДЖ. Шт.
- музач** м пастир који је вешт у мужи оваца. Ћирић.
- музе** несвр. *млзе* мужењем узима млеко од млечне ДЖ (од овце, козе, краве). Кж
- музигруда** ж в. млзигруда. Кж.
- музлица** ж суд у који се музе стока. Стојановић.
- музна** ж прид. која је млечна и која се музе (стока: овца, коза, крава). Стојановић. [Тамо где се изговара вокално *л*, не постоји млзна, већ „млечка“ и са значањем музна, и са значењем „она која даје више млека од других музних јединки“.]
- мујарка** ж коза која чини штете, штетник. – „Има си и овца мујарка.“ Зл.
- мукава̋чава** прид. оболела од мукавице (о овци). Бр. [У народском тумачењу то је „она која вата муку, која се разболева“, док се у другим местима мукавица даје као посебна болест.]
- мукавица** ж нека болест јагањаца. ТД.
- мула** ж животиња настала укрштањем магарца и кобиле. Шт.
- муле** с хип. магаре. Ин.
- муленце** с хип. магаренце. Ин.
- мунца** м хип. мушко теле. Митровић.
- мургоша** ж црна овца. Ст.
- мурдар** м гнојаво обољење ДЖ, изложено загађењу; загађена рана на телу ДЖ. – Негде се огулила (о овци) па ватила мурдар. Бч.
- мурца** м пас мрке, црне боје. Живковић.
- Мус(к)а** ж име овце или козе. ТД.

мѹс, мѹс! узвик за дозивање магарца. Кж.

мѹса ж овца или коза са белом губицом. Златковић.

Мѹса м често име јарца, магарца. ТД.

мутеница ж обрано млеко, млеко из кога је бучкањем издвојено масло. Рс. [Поступак издвајања масла из млека је различит, па отуда и одговарајућа лексика. Може се од топлог млека обирати скоруп (сметана) и од тога правити кајмак; може се млеко мешати да што лакше избаци масло на горњу површину, које се потом скупља, а оно што остане је обрано млеко, мутеница; може се млеко млатити, бити, бучкати, па тако настане млатеница/млаћеница, (из)бучкано млеко.]

мутење с бучкање млека ради добијања масла. Вк.

мути се несвр. **1.** помеша се беланац и жуманац у јајету, и јаје постане мутак/мућак.ТД; **2.** Поступак којим квочка која лежи на јајима припрема јаје за извођење пилића. – „Какó-це муте јајца кад она не седи на њи, сѹмо се разодила (квочка) и квóца.“ Бч.

мутило се свр. јаје над којим је квочка једно време лежала, па прелази у стање формирања заметка пилета Бч.

мутък м / *мућк* / *мућак*, јаје које стоји у гнезду и с временом се помути (помеша се беланац и жуманац, јаје се мути, те није ни за јело ни за приплод). Бч.

мућак м в. мутък.

мућеница ж млеко из кога је извађено (издвојено) масло. ЦГ. В. мутеница, обрано млеко,

мућк м в. мутък Бч.

муштрак м / *сѹрачак*, део колибе за боравак чобанина. Лз.

мждањк м можењак, корен рога који остане кад бравче скрши, смакне, искрути рог. Лз.

мѹсти несвр. боји (пређу). ГТ, Рц.

мѹшевина ж в. машћевина. ГТ.

Н

набречи свр. набрекне, надобије млека у вимену, напуни виме млеком. Ћирић.

набрца свр. налоче, окаља брцање (о млеку). – „Гѹрај мачето да не набрца млекóто.“ ТД.

набучка свр. „ухвати“ масло, бучкањем добије потребну количину масла. Златковић.

на велије изр. за сир који се оставља у коцкастим комадима. Шт.

на другу маторину ован или јарац старости 3–4 године. ТД.

навикује несвр. комуницира са стадом (и ДЖ уопште), са појачаном јачином узвика. Кн.

навилник м / *навиљњак*, мањи куп зденутог сена. Ћирић

навиљак м / *навиљњак* / *навиљњак*, гомила сена скупљеног за садевање. Шт.

навиљњак м навиљак. Ст, ВК.

навоште с мн. навошта обојак. ТД. [Навошта су и вунене навлаке, од стопала до колена, од чоје, за заштиту цеваница. Граматика на терену региструје: *навоштио* с (Златковић, Стојановић), мн. *навоштиа*; само навошта плт, као и *навоштие* с мн.]

наглавак м назувак, кратка чарапа која се носи преко већ обуvene чарапе, ради заштите од хладноће. Кж, Вл.

наглавка ж назувак, кратка чарапа која се носи преко тање чарапе. Бр.

награњак м лисник (в.). – „Кити се шума у награњак.“ Вл, Мц.

надрвњак м лисник који се дене на дрвету, или између два суседна дрвета, тако да се наслања на њихова дебла. ТД.

наёкује несвр. подвикује, подиже тон у обраћању стаду. Кж.

нажуљак м мн. нажуљци назувци; в. наглавак, натикалци. ЦГ.

НАЗИВ ДЖ в. име.

назімац м / *назимџ* (ВЈ), мушко прасе остављено да презими (за другу годину); в. назиме, назимица. Кж.

назіме с / *назиме* (ВЈ), крме остављено да презими. Шт, Кж.

назімица ж *назимџа* (ВЈ), женско крме остављено да презими. Шт.

назімка ж свиња која је прешла у другу годину. ГТ.

назујка м чарапа која се носи преко других чарапа, в. натикалац, наглавак. ВК.

најари свр. оплоди (петао кокошку). Вк.

накљуца свр. кљуцањем пробије љуску јајета изнутра, пре извођења (о пилету). Бч. [За таква јаја каже се: *кљуцала се*.]

накострёши се свр. узнемири се спреми се (телом) за одбрану, в. начуљи уши. Кж.

накривује несвр. иде заносећи се на страну где има повређену ногу (о ДЖ). ТД.

наместаљка ж простирка стоци за лежање у штали. ГТ.

наміри свр. нахрани и напоји, обави оброк / оборку (о говедима). Шт.

намирује несвр. стара се о стоци у обору, појати штали (да се стока нахрани, напоји, истимари, и да јој се почисти простирка). Шт.

нањуши свр. осети по мирису (о ДЖ). Вк.

наочњак м мн. наочњаци в. страшници. Цр, Бђ.

наплатне се свр. нашироко се распореде у пашу („Појду на платно“, нашироко.). ТД.

наплітак м / *напїлїтїак*, обновљено стопало на подераним чарапама доплитањем новог стопала. Кж.

напред! узв којим се коњ тера да пође напред. Шт.

наравлија м / *баксуз*, инација, ћудљивац (о коњу). Шт.

нарамак м једна гомила сушених грана (вејки) спремљених за садевање лисника. Шт.

нара́сник м лисник зденут у рачви хрста (обично за исхрану коза преко зиме). Цветановић.

наредовчена тојага ж тојага у доњем делу (у доњој трећини) тако ишарана да се на пресеку линија формира многоугаоник. ТД.

наслон м већа леса која се умеће у ограду трљака или у ограду (на пашњаку) ради заштите брава од сунца и невремена.

наська свр. натутка, напујда, нагна пса на некога. Пк.

натапка свр. оплоди шотан шотку. Вк.

натезује несвр. претеже (товар) на једну страну самара, осетно притиска. Шт.

на повату изр. за сточарско станиште изван насеља. Шт.

на прво јаре (коза), ~ **јагње** (овца).

- на прву маторину** (ован, јарац), в. трећак. ТД.
- на трећо јагње** изр. за овцу у трећој години и старију. Шт.
- натикалац** м мн. натикалци назувци, кратке чарапе које се носе преко других чарапа. Бч.
- натикач** м мн. натикачи, назувци; в. натикалац. Рв.
- натука** свр. усмери, упути пса на некога, напујда. – „Он натука куче, куче јурну, ја се соплето и ете ти.“ Бч, ВК.
- натуткује** несвр. усмерава, натерује пса на некога; љути пса, пујда га. Лв.
- начуљи** (уши) свр. наоштрешу (о коњу). Шт.
- нашавница** ж овчарски огртач од овчије или козје коже, који покрива само леђа (Вава).
- невестуљка** ж / *невесџуљџа* / *невесџица* / *невеска*, ласица, звер која тамани пилад и кокошке. Митровић.
- невестуљџа** ж в. невестуљка. Бч.
- Неда** име краве Шт.
- недонџче** с младунче омлађено пре времена. Бш; в. копиле. Рв.
- неподрасла овца** ж мршава овца са дуговласном вуном (где слабо тело није у сразмери са јаком вуном). Златковић.
- непрана** прид. која још није опрана, и која се у том стању чува или продаје (о вуни). Шт. [Зашто се уопште чува вуна која је непрана? Објашњење је да се тако боље штити од распадања или од мољаца.]
- непрегорело ђубре** с стајско ђубре од лајна и простирке које још прегореве (у фази да биљни састојци труну, уз повишену температуру смеше). ТД.
- нерес** м вепар. ВР.
- неслан** в млад (о сиру). Шт.
- нога** ж део тела којим се хода. **предње ноје** предњи пар ногу; **садње ноје** задњи пар ногу. Шт.
- ногавице** мн. увијачи од коже које пастири носе ради заштите ногу од снега и хладноће, кожине (в.). Рс.
- ножице** ж плт. / *ножици*, маказе за шишање оваца. Рв.
- ножици** м плт. в. ножице. Бч.
- нокти** мн. канце, оштри рожнати завршеци на ногама живине. Тд.
- носи** несвр. доноси јаја (о кокошки, ћурки, патки) Бч.
- носиља** ж / *носуља*, кокошка која носи јаја. Кж.
- носуља** ж в. носиља. Шт.
- њчви** плт. сандук за мешање хлеба. Кж.

Њ

- њака** несвр. оглашава се њакањем (о магарцу). Кж.
- њишти** несвр. вришти (о коњу). Стојановић.
- њува** несвр. њуши. – „Какво кучено њува по буњиште?“ Бу.
- њуца** несвр. оглашава се (о говеду). Шт, Пк.
- њуцање** с гл. им. од њуца. Стојановић.
- њуши** несвр. по мирису тражи нешто (код више ДЖ). Вк.

њушка ж предњи део неких ДЖ (свиње, пса, мачке). Вк.

О

обад ж / *обод* / *обьд*, говеђа мува, зоља. Бч.

обер м креста. Рајковић.

обир м / *обирошина* / *ојор*, масно ткиво којим су повезана црева и остали унутрашњи органи у стомаку закланог бравчета. Ин.

обиротина ж в. обир. Ин.

објагњеница ж овца која се у сезони јагњења већ ојагњила. Златковић.

објаловен м прид. уштројен, учињен неплодним (о овну). Златковић.

облизни се свр, в. близни. Рв.

облог м парлог, напуштена ораница, обложина; мањи потес пашњака близу села.
– „Пушти ра̀но ђвце у облог.“ Митровић.

облога ж део самара. Бр.

облук м део коњског или магарећег седла. ТД.

облукче с део коњског самара, предње ~, задње ~; в. облук. ШП.

обљало с / *навошије*, комад дебље тканине који се става у опанак, обојак Кж, Бч.

ободина ж мн. ободине комад коже којим је подеран опанак закрпљен. ЦГ.

обојак м / *обљало* / *навошије*, комад тканине који се ставља у опанак, под стопало. БП

обор м 1. простор испред стаје за стоку, где ДЖ бораве кад нису у стаји. Ту могу да се хране, поје, одмарају, ту им се врши оборка; 2. ограђен простор испред кочине. Шт. [Тамо где је уместо обора тај простор *иџљак*, обор је оно што је овде под 2.]

оборина ж накнада за пољску штету (коју стока учини другом власнику). Рајковић. [Мислимо да то долази отуда што стока све што уради на усеву, она га – *обори*, па онда умрси, изгази, поједе, оштети...]

оборка ж јутарњи и поподневни рад око стоке. „Мали дан, док свршимо оборку, већ мрак“. [Оборка подразумева јутарње или вечерње послове у обору (у штали или појати), што обухвата: чишћење штале и јасала, давање хране, тимарење (ако су говеда или коњи у питању), подој младунчади или мужу млечних брава, појење нахрањених грла. Све – да се стока = намири (в.).]

образница ж кожа са главе бравчета. Бш.

обрано млекџ с млеко са кога је скинут скоруп.

обрњајка ж в. обрњушка. Кн.

обрњушка ж / *обрњајка*, белчуг, алка која се ставља свињи у њушку да не рије. Вк.

обцилџ м јетрак, мужјак ДЖ са крипторхијом. ВК.

обцица ж хип. скрамица кајмака на површини топлог млека. Златковић.

обврена прид. обарена (о цигерици). ЦГ.

овршине мн ситне веје на површини лисника. ВЈ.

овршнина ж / *јовршнина*, најгорњи слој сена на стогу или шуме на лиснику. Бч.

овца ж / овца ДЖ *Ovis aries* која се чува за млеко, месо, вуну, кожу и расплод. Овце се разликују по раси, по боји, по телесним ознакама. БОЈА (и шаре): за овцу беле вуне *белица* Зл, хип. *белчка* Жл, *белка* Ор, *белоша* Кж, *белуша* Рш, *меда*

(прљавобела) ВЈ, *ињоша* (жућкастобела) ТД, за белу овцу са црним ногама *чарајесџа* ~, Рш, *чизмоша* Ст, *чижма* ВЈ, *чизмаша* Бр, *чизманка* Кж, *џујоша* Ин, *чайасџа* ~ БП, *џијулка* (ако су само чапоњци) Зл, са црним очима *вака* ВЈ, *ваћа* Бр, *ваклесџа* ~, *ваћица*, Рш, *црноока* ~ Ст, *црнооћесџа* ~ Рд, са црним пегама по телу *зрнесџа* ~, *џрњинесџа* ~, *шарица* Рш, *шара* ВЈ, *зрња*, *зрнка* Ст, *зрњоша* Кж, *кочка* Ин, *џа-ричасџа* ~ Цр, *вершика*, *веричесџа* ~ ВК, са црним ушима *галуша* ВЈ, *калеша* Бш, *калуша* Рш, *зекуша* ВЈ, *смеда*, *смедесџа* ~, за овцу црне вуне *гаља* Кж, *галка*, *џрница*, Рш, *мургоша* Ст, *гаџка*, *џига*, *арајка* Лз, *гаруша* Лв, *џрнајка* Зл, *гарка* МР; за црну овцу са белим попречним шарема на потколеници: *џрсџенка* ТД, са белим праменом преко чела *лиса*, Рш, *баља* ВЈ, *џелеша* Кж, *белочелка* Кж, *чимбулка* (им. Булица) Зл, са белом пегом на губици: *џвейџа*, Рш, *звезданоша* Ст, *ласесџа* ~ Пк, за овцу риђе вуне *рица*, Рш, *риџава* (им. Риџа) ВЈ, *џујка* (отворенориџа) Лз, *џуџка* (жућкасториџа) Кн, за овцу сиве вуне *сига* Кж, *сугава* ~ ТД *сурка* Рш, *зеленка* Кн. — ДРУГЕ ТЕЛЕСНЕ ОЗНАКЕ: за крупну овцу *големица* Рш, *коњарка* Бш, *букарка* Бш, за ситну *малошка* Ин, по вуну: *власунка* Ст, *ђива* (с праменом преко чела) Жл, *ђума* (ђуместа, има џумку преко чела) Бч, по репу: *џлагорейка* Ст, *џьлгорейка* Рд, *куса*, *куска* Рд, по роговима: *рогуша* Рш, *рошка* Рд, по сисама и вимену: *џиџа*, *масуресџа* ~ Рд, по ушима: *клаџуша* Рш, *клиџоша* ТД, *клијесџа* ~ Бч, *чула*, *чуља*, *чуљна* Шт. — ПОНАШАЊЕ: *брља* БП, *бубица* Жл, *лијар* Рш, *лијарка* Бш, *риџаљна* Мр, *водуља* (предводник стада) ТД, *улавка* (скитница) Кн.

џвча свџдба ж јесењи дан у који се, на свечан начин (уз неко весеље), растура бачија. Рајковић.

џвчџвина ж в. овчевина.

џвчџк м овчија балега. ВК.

џвчџр м пастир који чува овце. Бч.

џвчџре с дете овчар. Бч.

џвчџрев / *овчаров*, -а, -о онај који припада овчару (о штапу, капи, огртачу, животу).

џвчџри несвр. чува овце; в. овчарује. Митровић.

џвчџрин м в. овчар. Живковић.

џвчџрина¹ м пеј. од овчарин.

џвчџрина² ж материјална или новчана надокнада која се даје овчарима за њихов посао. Ћирић.

џвчџрка¹ ж пастирица. Стојановић.

џвчџрка² ж једна од мелодија коју су пастири изводили свирајући на фрули. Ћирић.

џвчџрлџк м овчарлук, овчарство. Златковић.

џвчџрник м / *овчарњак* **1.** појата за овце; **2.** један хлеб у систему божићних хлебова намењен срећи домаћинства у стоци. Златковић.

џвчџрница ж в. овчарник.

џвчџрњак м в. овчарник. Ћирић.

џвчџров, -а, -о в. овчарев.

џвчџрски, -а, -о / *овчарсџи*, онај који припада овчару (штап, колиба, награда).

џвчџрсџи, -ска, -ско в. овчарски. Бч.

џвчџрување с бављење овчарством. Стојановић.

џвчџрује несвр. бави се овчарством, обавља овчарски посао. Шт.

овчаруша ж овчарка, пастирка која воли да чува овце. Рајковић. [Смисао би био да то није жена која само пасе овце, већ она која воли овце, и да их чува и иначе; чија је то особина.]

овчарчѐ с мн. овчарчици хип. од овчар, али и дете овчар. Рајковић, Златковић.

овчарче с овчарчић. Рајковић.

овчарштина ж бављење овцама, овчарство. Златковић, Ћирић.

овчачарица ж пастирица. Златковић.

овчѐвина ж / *овчавина*, јурдум, „густо и масно овчије млеко које се таквим прави на тихој вагри уз стално мешање“, овченик. Рајковић.

овченик м в. овчевина. Рајковић. Овченик је варен ујесен када је овчије млеко густо, па се прикади за дно. Зове се и *ѝрикаца* (в.) и веома је укусно, с укусом дима. Пастири су га кували тајно, да не примете млзуничари (в.). Глигоријевић.

овченичич м хип. од овченик. Рајковић.

овчетѐрина ж / *овчеѝина* / *овчурина* пеј. од овца; крупна самоволна овца која не слуша пастира. Бч.

овчеѝина ж в. овчетерина. Стојановић.

овчѐћина ж / *овчина* / *овчињак*, овчије месо, овчетина. Митровић.

овчи, -а, -о / *овч(и)и*, који припада овци, који је од овце (о сиру, вуни, месу). Бч.

овчина ж [у Бч. овчина] в. овчећина. Митровић.

овчињак м в. овчећина. Митровић.

овчица ж мн овчице дем. и хип. од овца. – Ѐмам две овчице, па ји напале овчице, не мож се истребе. Бч.

овчица ж крпељ, крљеж; в. бобеж. Бч.

овчичка ж хип. и дем. овца. Стојановић.

овчо / **овче** које је од овце (о вуни, кожи, месу, млеку, сиру). Шт.

овчо сирѐње сир од овчијег млека. Шт.

овчурина ж пеј. од овца; в. овчет(ер)ина. Рајковић.

овѝн м мужјак *Ovis aries*, мн. овнѝви. Шт

оглав м / *оглавник*, део ама који иде коњу преко главе. Шт; в. улар. Рв.

оглавина ж део овчије коже одране с главе. Бч.

оглавник м. в. оглав. ТД.

огњица ж упала (температура) брава (о овци).

огриба несвр. грабуљом равна спољну површину стога са сеном, сламом. Златковић, Ново Село.

огризине ж мн. оједено стручје у сену које стока због тврдоће није могла грести. Шт.

огуба се свр. орањави се од росе (о овци); в. мрсничине. Вл.

огубача ж шуга код оваца. Лз.

одбива несвр. / *одбија* 1. одваја јагњад од мајки у стадијуму развоја када престаје сисање и окреће се исхрану на други начин (кроз пашу или прихрану). Бч. [Подмладак се *лучи* / *ључи* кад се подоји, и одваја до новог подоја (убично ујутру и увече), а *одбива* кад сасвим престане да се доји.]; 2. Удаљава стадо од усева, или какве друге површине где би могло да начини штете. – „Одби овцѐте, че урипе у градину!“ Бч.

одбија несвр. в. одбива.

оди! узв. за дозивање коња или магарца. Шт.

одлучи свр. / *одлучи*, одвоји бравче сисанче од мајке. Бч.

- одљу́чи** свр. в. одлучи.
- о́дом** прил. (иде) лаганим ходом (о коњу). Шт.
- о́дран**, -а, -о / *одрић*, без коже која је скинута драњем (о закланом бравчету). Кж, Бч.
- о́дрт**, -а, -о в. одран. Бч.
- о́ђа!** узвик којим се пас натерује (натуткује) на некога. Лв.
- ождре́би се** свр. оплоди се (о магарици). Шт.
- о́зиме** с прасе које се чува преко зиме. Стојановић.
- о́зимче́** с прасе од године дана (које је презимило једну зиму). Стојановић.
- оја́ри се** свр. окози се (в.). ТД.
- о́ка** несвр. виче. Мр; – „Це́л дџн о́ка по козе́.“ Бч.
- о́кеста** прид. бела (о овци са црном шаром око очију). ВК.
- о́клипи у́ши** свр. обеси уши (о овци, кози, пасу). Златковић.
- око́зи се** свр. омлади се (о кози). Шт.
- окоми́ња** свр. смакне рог (о говечету). БЧ. В. искрути (рог).
- оку́њи се** свр. / *омуси се*, онерасположи се, огњева се, постане безвољно (о бравчету, али и о свакој јединки ДЖ). Кж.
- оли́ња (се)** изгуби длаку чупањем или опадањем (о кожи). Шт.
- о́мак** м / *коњче*, ждребац. Мр.
- о́маша́к** м *омишља́к*, било какав штап којим се може неко или нешто ударати. Кж; штап краћи од тојаге. Вк.
- о́мет** м заграђен простор испред зграде у којој бораве овце; в. замет, трљак. Кн.
- о́мети́на** ж ограђен простор око овчарника. Митровић.
- о́мица** ж ОН за женку коња до првог млађења. Шт.
- о́му́си се** свр. онерасположи се (о коњу), в. окуњи се. Шт, ТД.
- о́мшља́к** м в. омашак. Бч.
- ооо стој** узв. којим се говедо зауставља. Шт.
- опа́нџа́к** м сукнена кабаница без рукава. ТД.
- опа́ш** м / *опашка*, завршни, танки и дугуљаста део тела, реп. Шт.
- опа́шка** ж в. опаш. ТД.
- опа́рена** ж прид. в. опрана вуна. ЦГ. **опа́зал**, -зла, -зло м онај ко је толико омршавео да је остала само кожа. В. опузне. Бл.
- ОПЛОДЊА** ж чин којим женка ДЖ зачне плод. Може бити *вештачка*, и то је *осемењивање*, кад се женка *осемени* од стране стручног лица (ветеринара), или *ириродна*, за коју постоји више лексема. Овца се – *мрка*, *мрли*, *мрљи*; коза се – *ирица*; крава се – *води*; свиња се – *букари*, магарица се – *манда*, кобила се – *иасе*, кокошка се – *јари*, пловка се – *ишајка*; кучка се – *бесује*.
- опло́ђена** прид. женка ДЖ која носи плод, за што има и посебних лексема; овца је *сјагња*, *сјагњесџа*; коза је *скозна*; крава је *сџелна*; свиња је *сџрасна*, магарица је *ждребна*, кобила је *ждребна*; кучка је *скојина*.
- опо́(ј)и** који има отеке ноге (о коњу). Шт; – „Во́ду у́моран пи́ја, но́ге опо́ија.“ ЦГ.
- опо́зна се** свр. начини се препознатљивом (ДЖ за млађење). Бр.
- опо́зни** свр. окасни (у млађењу, о овци). Ново Село.
- опо́р** м везивно масно ткиво (слично марамици) којим су црева међусобно повезана. Шт.

опрана вуна ж / *ојерена* ~, вуна која је парењем и прањем ослобођена масноће (ире) и тако спремљена за чешљање, влачење, предење. Бч.

опузне свр. смрша, попусти (телесно). Рајковић.

опули се несвр. ождеби се (о магарици). ВР.

опуљке ж мн прамење вуне које се само „скубе“ са овце (поред: скуботина). Бш.

опуга ж / *ујуша*, танка кожна трака којом се залога ужива за пробијен опанак. Ин.

опљзал, -зла, -зло омршавело, неухрањено живинче (о овци) с којег вуна отпада, в. опузне. ВЈ.

опљнак м / мн. опљнци опанак, основна обућа пастира. Бч.

орањаџви прљницу свр. задобије ранице око губице од росе или слане (о бравчету). Шт.

орбљак м мршава овца [Што чуваш овија орбљаци, нити се јагње, нити давају млеко, нити вуно имају. Тирић.].

орине м мн. в. ориште. Ново Село.

ориште с / *орине*, чистина, пашњак на коме пасе стока. Зл.

оросена прид. навшена љутом јутарњом росом од које се око устију појављују ранице, мрсничине. Рс.

ороси се свр. напасе се росне траве, од чега добије ранице око усана. В. ослани се. ТД.

осака ж / *осока* / *ишиша*, мокраћа која истиче из стаје. Сс.

осемени свр. вештачки оплоди женку ДЖ (обично о крави).

оскуботина ж в. скуботина. МР.

ослабела која је онемоћала и изгубила тежину (о овци). Шт.

ослани се свр. напасе се траве под сланом од чега добије мрсничине (в.) око усана. В. ороси се. ТД.

осови се свр. добије усов (запаљење вимена). Вк.

осока ж мокраћа и друга течност која се цеди из ђубришта. Шт.

осота ж „жућкаста лимфна течност која цури из отока на кожи“. Рајковић. [Код ДЖ и код људи].

острога ж / *оструга*, дрво с доста грана које се скрате па то може послужити као мердевине. – У-пролет слазимо низ острогу у прбпас и туј узимамо снег за овце. Лз; острога. Рд. [Острога може служити и као чивилук на којем пастири, кад је стадо на трлима, окачују одећу, торбе или празне судове.]

оструга ж в. острога. Рв.

остън м штап којим се говече побата у бутине да брже хода при орању. [Остън је напред зашиљен, а на задњој страни има лопатицу којом се струже раоник.]. Шт.

осџт м / *сџџ* / *осаџџк*, врста боце коју магарици пасу Бч, ТД.

отава ж сено од другог откоса, од друге косидбе (обично је млађе и слађе па се чува за исхрану младунчади). Бч.

отенџало с продужена руда ради формирања четверке (удвојене запреге). Бч.

откос м количина сена са површине ширине једног замаха косом. Шт.

офирка ж пласт сена. Мц.

очџпи свр. поломи рог (о бравчету). Шт. В. Окомиња.

очистено прид. / *уљудено*, очишћено од прљавштине и непотребних делова тела (о закланом бравчету сређеном за даљу обраду – за сечење или печење). Бч.

- очуљи** свр. остави (кога) без увета, оштети (некоме – бравчету) уво. Цветановић.
ош! узвик којим се терају свиње. Кж.
ошош-ошош! тоц-тоц! Узвик за терање свиња. Зл. [У случајевима овакве дупликације узвика, други део је под јачим акцентом, што овде није назначавано.]
оштени се свр. омлади се, окоти се (о кучки). Златковић.
оштрбеје свр. изгуби зубе (од старости). – Кад говедо оштрбеје, више се не рани, па испадне, тој одма продавај. Бч.
ошугља се свр. зарази се шугом (о овци). Бч.
ошүри свр. шурењем (в.) скине длаку са закланог свињчета. Стојановић.

П

- падртина** ж отпадак од руна; вуна која остане по трњу (на пашњаку) ако се овца „скубе“. Бч.
паждрак м прамен вуне. МР.
пајче с четвртаста кост у зглобу, служи за дечју игру. КФ.
пак пак узвик којим се гласа пловка Шт.
пакосник м / *челайи* (коза), *шйейник* коза која не слуша пастира него иде по својој вољи често чинећи неку штету. ТД.
пакошчија м/ж *шйейник* брав (овца или коза) који чини штете (који упада у простор забрањен за пашу – жито или друге усеве). ТД.
пакче несвр. оглашава се (о патки). Шт.
палашка ж ловачки пас (Вава).
палдрма ж подрепњак код магарца; в. палдум. ШП.
палдум м / *йалдрма*, колан у коњској опреми. Рд.
панагон м. в. устрешел. Рв.
папак м део ноге ДЖ којим се додирује тле; в. чапоњак. МР.
папок м в. папак. Златковић.
пар м / *јеръм*, мера од два грла (пар говеда, пар крава). Шт. [Пар је запрега два грла у јарму; *јеръм* је синоним за запрегу. В. *sevgar* = севгар волови.]
параман м квалитет вуне по дужини влакна. – Има кратки параман = кратко руно. Зл.
парач м мн. параче радник на бачији који пари сир при прављењу качкаваља. Живковић.
пари несвр. неопрану, тек ошишану вуну потапа врелом водом ради одмашћивања. Шт.
паричаста прид. бела овца са црним шарама по губици.
парка несвр. кратким убодима начиње кожу супарника у борењу (о биковима). Ново Село.
парљак м аугм. (велико) парче меса. Марковић.
парчање с уређивање меса са закланог брала. Бш.
парче с већи комад сланине за топљење, али и свежег меса уопште. Шт.
парчедор м зб. комађе меса (које настаје у раду кад закрано бравче треба да се уљуди). Кж.
парчетише несвр. комада, сече месо на комаде. Марковић.

пас / **пџс** м. домаћа животиња Шт.

пасе¹ несвр. храни се травом коју хвата губицом и прегриза (о свим ДЖ). Жл.

пасе² несвр. чува на паши („пашитну стоку“ – говеда, овце, козе, јагњад). Шт.

пасе³ несвр. оплођује (о пастуву, магарцу). Шт.

пасе се несвр. оплођује се (с пастувом) (о кобили, магарици). – „Кобила се пасе, а крава се води.“ Бч.

пáсиште с пашњак, тле на којем се стадо напаса. Рајковић.

пасóв м мн. пасóви настрешница ограђена плотом у склопу појате где овце бора-
ве током летњих месеци. Тирић.

пастíр м чувар стада на пашњаку. Бч.

пастíрица ж девојка која чува стадо, чобаница.

пастíрка ж в. пастирица. Бч.

ПАСТИРСКА СВИРАЛА / **СВИРКА** ж в. дудук. [Свирка / свирање је цењена активност пастира. Чини се да се и стадо навикне на неке звуке, па прати свога пастира по пашњаку. Пастири су швиркали (*швикали*, *швичкали*), свирали „у лис / на лис“, у фрулу (дудук, в.), у *гајдунице* (свирале од житне стабљике), а за забаву колектива коришћене су *гајде*, које су негде улазиле и у обичај пастирских свечаности (кад је музигруда), или неки други празник, када породице власника стада излазе на планину да светкују са бачијарима. Гајде су инструмент и на свечаностима изван пастирења (о славама, свадбама).]

пастíрче с дете које чува стадо. Бч.

пастр́ма ж димљено и осушено месо. Кж; месо спремљено за зиму. Митровић; свеже свињско месо. Марковић.

пастр́ми несвр. припрема месо заклане свиње за сушење. Кж.

пасту́в м одрастао мужјак коња који служи за приплод. Шт.

патарéга м патраво говече. ЦГ.

пáтрав, -а, -о који је кривих ногу (о говеду). Шт.

пату́л м „пласт сена или шаше или лисник, саденути на дрвету“. Марковић.

пачáвра ж / *уширка*, крпа за пословање око судова за храну (брисање црепуље, брисање шерпи, прибора за јело и сл.), обично масна и прљава. Кж.

пачáвра ж крпа за пословање око огњишта (да се очисти црепуља, прихвати грне, скине врео котао с ватре и сл.). Бр.

пáша ж 1. испаша (исхрана стоке изван утврђеног простора пашом и појењем), 2. травнатост површине за испашу („Лоша паша овуј годину“). Шт, Цр.

пашалџк м испаша, в. паша; трошак за чување стада на пашњаку, в. пашарина. Бч, Жл.

пашарíна ж 1. такса која се плаћа за испашу на државном пашњаку; 2. Награда која се даје пастиру коме је поверено чување стоке за време летњих месеци, док је стока на испаша. Бч.

пашíтан, -а, -о брав који се истерује на пашу и коме се не угађа као радном или приплодном браву. Тирић.

пашíтна стóка ж стока која се храни (одгаја) испашом (за разлику од шталске). Шт.

пáшиште с / *йашињак*, желудац, бураг код преживара. Лз, Рв.

пашкúль м прамен вуне који је отпао из руна или са тела бравчета, па остане на жбуну или се котрља по пашњаку. Шт.

- па̀шња** ж сточарско станиште изван насеља, трла. Кн.
- пашња̀к** м 1. в. пашиште; 2. назив за стомак у целини. Лз, Бч.
- педа̀ње** с игра бацањем пастирског штапа тако да се он, док лети, тако премеће да удара наизменично једним или другим краје о тле. Резултат је ко ће даље бацити штап, уз већи број одскока. ТД.
- пекља̀** ж рупа која се начини на трбушини закланог брава, као и потколеница предње ноге која се кроз њу провлачи, којом се затвара трбух кад се јагње пече на ражњу; в. запонач, запељач. Шт.
- пелетија̀** с мн. дем. од муда [„Къд закољемо и одеремо овне, пелетија му одрежемо, и врљимо на куче.“ Ћирић.]
- пелеш(к)а̀** ж в. менђушка. ТД, Кж.
- пена̀** ж слој масноће на куваном млеку; в. сметана. Пк.
- пендуј̀** м в. мејур. Бр.
- пѣнка̀** ж лисеста кобила или магарица. ТД.
- Пѣноша̀** ж име беле овце са риђом или црном губицом. ТД.
- пѣрда̀** ж / *ѿерушине*, скупни назив за перје кокоши. (п – из Ал. Поморавља).
- пѣрдѐ** с в. аргач. ШП.
- перду̀шке** ж мн. пердушке, перје код живине. Мц.
- перја̀ница** ж шарено петлово перо које се узима као украс. Бш.
- пѣрка̀** ж в. перница. Бш.
- пѣрница̀** ж / *ѿерушка* / *ѿерка*, крупно крило перади којим се смитањем уклањају мрве са стола. Шт.
- перо̀** с део птичјег (живинског) крила. Кж.
- перуши́на** ж перо живине; мн. назив за цели пернати покривач живинског тела. Шт. [Та целина се негде зове *ѿерда* (у неким местима Алексиначког Поморавља). *Перо̀* је једно перо у крилу живине, *ѿерцѐ* је перо које није из крила, већ на осталом телу, ситније и финије него перо, а *ѿерушине* су све скупа. – Из крило искубеш једно перо̀, али заклану кокошку чиштиш од перуши́не. Оној најситно је *ѿодмѣшичје*. Бч.]
- перуши́нка** ж перо живине. Бр.
- перу̀шка** ж в. перница. Цветановић.
- перцѐ** с в. перушина. Бч, Кн.
- петлѐ** с дем. од петао. Шт. В. петленце. [Фиг. „петли се“ = пркоси; „петличко“ чест назив за слабу мушку особу (и дете), која се прави важном и јаком, иако то није.]
- петле́нце** с хип. од петле.
- петли́на** ж / *ѿейлишиѿе* аугм. пеј. петао. Ин.
- петли́ште** с пеј. в. петлина. Ин.
- петѿ̀л** м петао. Шт.
- печени́ца** ж месо с обе стране кичменог стуба. Шт.
- печења̀к** м прасе око 30 кг, подесно за печење на ражњу. Кж.
- печењѐ** с месо које је печењем спремљено за јело. Шт.
- пешчени́ца** ж в. печеница. ТД.
- пи́, пи́, пи́!** узв. за дозивање пилића. ТД.
- пију́че** несвр. оглашава се крештањем: пију, пију (о пилићима). ТД.
- пика̀љ** м зглоб којим се папак везује за потколеницу бравчета. Лз, Рс, Цр.
- пила̀јка** ж млада неодрасла кокошка. Марковић.

пїле с **1.** пиле, мн пїличи младунче живине (кокошке). Шт, Жл; **2.** свака птица која живи у шуми. Цветановић.

пилићар м чувар пилића. Цветановић.

пиличор в. пилиштор Бч.

пилиштор [пиличор] зб пилад. Шт, Кж.

пїлка ж млада кокошка. Живковић.

пїло, пїло! узв за дозивање живине. Шт.

пїља ж четвртаста кост у коленом зглобу која служи за децју игру. Цр.

пїпка ж нека болест живине, чује се у клетви: „Иш, пипка те изела!“. ТД.

пишаћа ж мокраћа, в. осака. Сс.

пладниште с ограђен простор у хладу дрвећа, место на којем стока лети пландује (одмара се за време летњих подневних врућина). Шт.

пладњује несвр **1.** одмара се (о стаду, стоци на пашњаку); **2.** стара се да се стадо одмара у подне (о пастиру). Шт.

плас м мн *їласїови* / *їласїове* / *їласїеви* (Зл) зб *їласје* гомила сена саденутог од неколико навиљака. 186 [Откос се скупља у *навиљке*, негде – *дїїле*, навиљци се дону у *їлас*, а пластови у *сїог*. Сено од 2–3 навиљка које се може увезати и понети на леђима је *бреме*. Сено се дене на *сїог*, а слама на *камару*. Стог је купастог облика и има *сїоожило* / *сїоожер*, а камара четвртастог облика.]. Шт.

пластї мн. в. пласџ. Ин.

пластїца¹ ж пласт. Бш.

пластїца² ж **1.** в. прамен, праменак (вуне); **2.** в. својак. Рв.

пласџ м мн. *їласци* / *їлаци* / *їласїи*, каишеви сланине који се скидају са закла-не свиње ради припреме за топлење. Ин.

платїна ж / *їлаїуїїна* свињска полутка. Бч, ВЈ.

платно с **1.** зграда од слабог материјала за склањање стада за време кише или летњих врућина. **2.** настрешница у тору за склањање стада од кише и жеге. Шт.

платно с шира леса (плетар) која се може померати и послужити да се монтира трљак на појати (појата „на платно“), или трла на пашњаку. ТД.

платутїна ж в. платина. Вк.

плашљїв, -а, -о / *їодљїв*, плашљив (о коњу). Шт.

плєва ж остатак од класја при вршидби, служи да се уз додатак соли и трица крми стока. ЦГ.

плєвња ж просторија у којој се чува сено или слама. Шт.

плєсан м буђ на површини сира. Шт.

плесњїво сїрење сир који је ухватио буђ. Шт.

плєтиво с оно што се плете, као што је у процесу плетења (чарапа, рукавица и сл.). Шт.

плєћка ж в. плечка.

плєчка ж / *їлећка*, део предње ноге уз труп. Шт. [Очекивано је да на телу животног постоје плєчке (у оквиру предњих удова) и бутови (у оквиру задњих удова). Ипак, у ТД постоји назив задња плечка за бут.]

плїзну се мн. размиле се, рашире се (о овцама на пашњаку). Златковић.

плївка ж патка. Шт.

пловчє с паче. Шт.

пловїк м патак. Шт.

плђд м скуп полних органа код свиње. Рд.

плђдница ж овца у стадијуму да још може да се јагњи (ни стара ни млада). ГТ.

плђча с потковица, парче дебљег лима (шине) за поткивање говеда. ШТ; *коњска* ~ полукружно гвозђе за поткивање коња, потковица којом се поткивају коњи и магарци. ШТ.

плђстава вуна ж в. смољава вуна. ЦГ.

по(д)стригује несвр. / *йодсђриза*, делимично шиша (стриже) овце, по стомаку, ногама и репу. ШТ. [Кад с пролећа дође време да се овце истерују на пашу, истурени делови тела (ноге, реп) прљају се и сметају кретању кроз росну траву, а при мужи почне да смета прљав стомак, па се то чишћење зове *йодсђригување*, а вуна *йодсђризина*).

повђта ж / појата **1.** стаја за чување стоке; **2.** сточарско станиште. ШТ. [Тамо где је у говору *йовађа*, тамо је и *йовага* (пастирски штап), наспрам *йојађе* и *йојаге* у другим говорима.]

поватђр м мн. поватарђи / *йојађар* укућанин који је одређен да живи на појати, на бачији и задужен да брине о пашитној стоци. Бч.

повђдац м поводац, (ј)уже. Кн.

повђлица ж навиљак (о сену). Рц, ШП, Рв.

поводниђ м узда (у коњској опреми). Бш, ГТ.

повђрка ж в. бритва. Бч.

површњина ж в. овршњина. Бч.

поганиђ м помоћник пастира на бачији (в.). Кж.

поганиђљак м мишђи измет, в. мишљак.

погиђа се свр. подује се, надује се (овца од младе детелине или неке друге отровне траве). Бш. – „Логимђла се ђвца (подула се).“ КФ.

подбрђц(к)ује несвр. / *йодбрђђује*, „краде“ туђу мајку, сиса другу овцу (која му није мајка); – „Кад пасу' заједно, јаганђи ји подбрђђују, па ји затђј одвђјамо.“ ТД.

подбрђљива прид. она која је голицава (о овци) и тешко трпи јагње докле га доји. Лз.

подбрђђује несвр. в. подбрђђује. Кн.

подбрђђује несвр. в. „краде“ од туђе мајке (о јагњету). ШТ.

подгђжњак¹ м в. подгђжњак. Рв.

подгђшњак² м израслина на доњем делу кокошије главе, проширени део једњака, вољка. Т

подгђжњак м дрво које оседланом магарцу иде испод репа. ШТ, ВЈ

подгђзница ж / *йодгђжњак*, подрепник, кускун. Бр.

пђдина ж најдоњи слој (до земље) сена у стогу или шуме у лиснику. Бч.

подлђга ж комад коже стављен на рупу пробијеног опанка (али није ушивен) ради заштите стопала при ходању. ТД.

подмђтак м бравче које остане без мајке па се подмеће под другу дојиљу. МР.

подмрђља ж овца која је немирна док јагње сиса. КФ. [Овца је немирна при дојењу или зато што је голицава/голицљива, или је јагње зубима гризе по дојци. У обору се за такву овцу направи *йрегло*, где се она ухвати као у јарам, па не може да бежи, него трпи јагње.]

подмрђђује несвр. мрда, немирно стоји док јагње сиса, (било зато што је јагње бије, гризе, било зато што је шкакљива). Рд.

подмѣшичје с зб. длачице (неразвијена перца) у пернатој омотачу живинског тела. Бч.

подничарка ж крпа којом се брише напаљена црепуља, пачавра. Бш.

подноговач м натплитак, обновљено стопало чарапе. Зл.

подојак м јагње које одоји туђа мајка; теле „сироче“ Бч, ТД.

подојалка ж в. подојница. ГТ.

подојница ж / *йодојуља*, овца која доји туђе јање. ТД Сс. [Догоди се да овца изгуби јагње, угинућем или продајом. У том случају мајка „прими“ и прихвати туђе јагње и доји га.]

подојуља ж в. подојница. Мр.

подојче с јагње које још сиса. Сс.

подојџк м мн. подојци, в. подојак. Лз.

подопашка ж палица испод магаретовог репа (спречава да се самар спушта према глави). В. подгъжњак. Златковић.

подопашица ж каиш или коноп од седла до репа. ТД.

подопашњак м каиш који магарцу иде испод репа и држи да се самар не свуче напред. Бш.

подотурање с подметање туђег јагњета (које је остало без мајке) под овцу која или има доста млека, или је остала без свога јагњета. КФ.

подрђено с прид. (свињче) свиња од око 100 кг; в. зарањено Шт.

подргује несвр. подсисује туђу мајку (о јагњету); в. подбрцкује. ВК.

подрепач м в. подрепник. Зл.

подрепник м / *йодојаш* / *йодгъжњак* / *кускун*, дрво које стоји магарцу испод репа, кускун. ВР.

подрепњак м в. подрепник.

подрине¹ свр. делимично изрине шталу, избацивањем балеге, а задржавањем простирке (сламе). Лл.

подрине² свр. почисти (шталу). Шт.

подробак м в. подробица. Мц.

подробица ж **1.** јело од барене или пржене јетре; **2.** надев од ситно сецканих изнутрица и зачина којим се пуни јагњетина при печењу. ТД Бч

подсече се свр. орањави препоне, где се виме, тарући се о бутине, за време жега, врућина и од дугог хода, изгули (о овци). ТД.

подсирено прид. / *йоцирено* (ВК), у које је стављено сириште (о млеку). В. млеко. Шт.

подсисак м в. подсисач. КФ.

подсисач м / *йодсисоја*, јагње које „краде“ сису од туђе мајке. Ор.

подсисоја м в. подсисач. Ор.

подсисује несвр. / *йоисисује* / *крадне*. сиса туђу мајку (о јагњету). Шт.

подстриг м прво шишање оваца, с пролећа, када се очисти вуна само по ногама, стомаку и око вимена. В. пострезина. Кж.

подстригување с в. *йо(д)стригује*. Бч.

подстрижвина ж в. подстризина. Бш.

подстриза несвр. в. подстригује. Мж.

подстризина ж вуна од подстризања оваца. Шт.

пудуарена ж овца са упалом вимена. ТД.

подудари се свр. упали се (о вимену краве). Шт, ТД.

подузима несвр. прелази на сисање код туђе мајке (о младунчету које је остало без мајке). – „Подузима дру́гу мајку.“ Вл.

подује се свр. *надује се, издује се*, испуни се гасовима од неке траве (детелине и сл.) која изазива надимање: *йодула́ се* (о крави), *йодуло́ се* (о бравчету). [То може ићи до угинућа, због чега се „лечи“ на више начина: говедо се натера да повраћа, тиме што му се неки штап нагура у једњак све до желуца, а може и да се пробуши и уметне цев да кроз њу изађе гас из бурага (да *издъне*), стока се гони да иде убрзано и да стење, итд.]. ТД.

позорак (?) м кошара, привремена настрешница од слабог материјала за склањање стада за време кише или летњих врућина. Пк.

појата ж / *йоваџа* 1. стаја за ситну стоку (овце и козе), 2. сточарско станиште. [Појате су грађене на пашњаку, изван насеља. Имале су карактер организованог пастирског станишта. У оквиру појате постојала је *колиба*, зграда са кровом, прозорима, за пастира, с могућношћу да буде и приручни магацин, за намирнице, млеко или сир, због чега су могле имати и засебну просторију. Испред колибе је *џрљак* – ограда простор у којем је и сама појата, као стаја за смештај стоке, али и више настрешница – *наслон, заслон, замей*] од потки покривених грањем за заштиту стада од врућине, кише, ветра или снега. У оквиру станишта, али изван трљака су стогови (в.) и лисници (в). На прилазу појати је *сџрач* за пса. Цела појата (колиба и трљак) је добро оградена (вишом оградом ако постоји опасност од вукова), а улази се на *враџишцу / вракџицу*, на порту или на *лесу* – односно на примитивне вратнице од прућа, које су за стожерни колац у оградни причвршћене гвозденим *кукама*, а другим коцем спајале се *гривном* (од гвозђа) или *гужвом* од павити. Ниска ограда је могла бити од трња, а висока од *йлоџа* (око пободених кочева уплиће се грабово или лесково пруће). Појата је могла бити и скромније устројена па да уместо колибе има кошару.]

појатар м в. поватар. Цветановић; в. колибар. Марковић. [Кад човек има два сина, онда је један *домашњар* (ради око куће и бави се ратарством), други је *йојаттар* или *колибар* (бави се сточарством и живи на овчарском станишту), а ако има и трећег, он је *йечалбар*. Наравно, не мора да то буде по редоследу рађања, већ по способности коју родитељи уоче код деце и тако их усмеравају на животни позив.] Тирић.

поје несвр. оглашава се кукурикањем (о петлу). Шт.

појило с *йојишиџе*, место на којем овце пију воду. Шт.

појиште с в. појило, али и крај окко њега: – „Тџрај ѓвце у појиште, там пасу, там пију воду.“ [То може бити место на водотоку, приступачно, али без посебног уређења, али и уређено, са коритом (или корубама) ако је код чесме или бунара.]

поклапаче мн последње веје шуме на лиснику, изложене киши и снегу. Жл.

покравџц м / *йокровџц, йокревиџц*, тканина од кострети којом се покривају говедо или коњ ако треба да буду изложени киши или хладноћи; в. покровац Жл.

покревиџц м в. покравџц. Бч.

покривалка ж платно којим се покрива тесто или хлеб; в. месал. МР.

половина ж *йолуџина*, једна половина тела заклане животиње. Шт.

полѓг м јаје које стоји стално у гнезду и „привлачи“ носиле. Шт.

полутина ж половина закланог бравчета. Жл, Бч.

полутка ж лева или десна половина бравчета (обично свиње). Ор.

- полуштајерци** м мн. раса теглећих коња. Шт.
- помѐтина** ж постелица у којој (у мајци) расте плод животиње Бч.
- помијар** м 1. котао или други суд где се чувају помије за свиње. Цветановић; 2. пас који воли да залази у кочину и краде свињама помије.
- помијара** ж шерпа или канта за помије, в. помијар¹.
- помије** ж мн храна од брашна, воде и остатка хране. Шт.
- помузлó** с в. промузигрудва. Цр.
- пондрáци** плт. језа „Кво се само рíташ ко да имаш пондрáци“ (Вава).
- пону́трина** ж / *йону́трица*, унутрашњи органи ДЖ, изнутрице. Ор.
- пону́трица** ж в. понутрина. Ор.
- пооднiк** м поводац, улар. Рц.
- попáрак** м в. козји ~.
- попáри** свр. врелом водом прелије вуну ради одмашћивања. Шт.
- поплеснавéло** сирење с / *сињáво* ~, сир који је добио сигу, плесан на горњој површини. ТД.
- попојатáри се** свр. учини се појатаром, оде да живи „на појату“ – „Лéти се лúди попојатáре.“ Марковић.
- попр́скају** свр. растуре се по пашњаку (о овцама); в. рашчеле се. – „Попр́скале која́ накуде.“ Вл.
- пóрта** ж улаз у обор, вратнице. Мр.
- послóн** м склониште од лаког материјала за заштиту стоке за време кише и за време летњих врућина. ЦГ.
- постаћи́ја** ж уштављена овчија или звериња кожа на којој се седи“. Живковић.
- пóстоље** с дрвена конструкција седла. Бр.
- пóстриг** м / *йоси́рижина* / *йоси́ризина*, вуна од првог шишања (чишћења око репа, стомака, ногу и чела) оваца. Сс.
- пострíжина** ж в. постриг. ТД.
- пострíзина** ж в. постриг. Шт, Бч.
- пóт** м коњ који служи само за ношење терета. Вл.
- пóтека** ж стаза где се стадо протерује кад иде на пашу или на појило. ТД.
- поткарúје** несвр. тера (помагач, поћеник) једну за другом (овце) да би их дотерао до музача. Ђирић
- пóткваса** ж маја за кисело млеко.
- пóтков** м 1. материјал за поткивање. – „Мóгал би да потковем крáве, ал албáтин нема пóтков.“ БЧ; 2. потковица (в), 3. поткивање ДЖ. – „Пóтков се пла́ча ко цела на́дница.“ Шт.
- поткóва** ж. в. потковица. Зл.
- поткóвица** ж / *йо́йкова*, комад гвожђа у облику плоче или шине који се прикива за папак говеду, коњу или магарцу, да га штити од тврдог и неравног тла по којем гази. Шт. [Потковица има два вида: *йурска* је у облику плоче, из једног дела за ногу (пар папака), а *немачка* од шпаринга и има грифове.]
- пóтпор** м в. потпорка. Рв.
- пóтпорка** ж / *йо́йи́рња* / *йо́йи́ор* / *соја*, потпорањ, ракљаста мотка којом се нешто на сточарском станишту подупире (стог, настрешница, ограда и др.). Ин.
- пóтпрња** ж ракља којом се нешто подупире. МР.

потсаничено ўво с белег на увету јагњета, настане тако да се одсече ћошак (ивица, крај) са обе стране увета; в. белег. ТД.

поћеник м / *ћоченик*, помоћник пастира на бачији. Рс.

поћирено прид. в. подсирено. ВК.

поченик м в. поћеник. Рс.

почи́стен / *увијен*, прид. кастриран (о коњу). Шт.

почи́стено прид. уштројено (о прасету). Бч.

по́ша ж шара у облику траке на губици (обично на челу) брва. Лз.

по́шеста прид. која има пошу (в.) на глави (о овци). Лз.

пра́ м ђубриво које овце остављају у трлу. ЦГ.

празовит вепър м неуштројен вепар (Зубетинац).

пра́мен м *праменак* мала количина вуне у руну или на телу бравчета. Шт.

пра́менак м в. прамен. – Од овуј овцу́ сва вуна на пра́менци. ТД.

пра́мик м прамен (о вуни). Рд.

пра́на која је одмашћена и опрана (о вуни). Шт.

пра́порак м в. прапорац. Бч.

пра́порац м / *прайорак*, звонце за јаре, или за коња (веша му се о оглаву, да звецка при ходу). Цветановић.

пра́се с мн. пра́ци младунче свиње. Шт, Мц.

прасе́ с хип. од прасе.

праси́ља ж свиња која је спрасна, која носи плод. БП.

праси́ште пеј. прасе. Бш.

пра́скиња ж свиња која се први пут праси; в. прасуља. Кж.

прасни́к м унутрашњи расплодни органи код свиње. Бш. – Прасни́к код свињу́, а помоч код вепра́. ЦГ.

прасу́ља ж в. прасиља, спрасна свиња. Бр; свиња која се праси или се опрасила. Шт.

пра́ћа ж / *праћке*, повез терета на самару магарца (дебљи канап или уже). Кж.

пра́ћница ж в. праће. ШП.

пра́ћке плт в. праћа. Зл; в. праће.

прачор м / *прашчор* зб. прасад. Шт.

пра́ће мн. / *праћица* (ШП), уже у облику узенгије, где јахач ставља ногу при јахању. Бр. [Прача је, изван овог значења, праћка – удвостручен канап, па је један део привезан за прст, други се држи и пушта у тренутку кад се камен „праћа“ на циљ, а по средини, тамо где се канап двоји у два крака, исплетена је мрежица која обухвата камен.]

прашче́ с повеће прасе. Златковић.

прашченик м систем унутрашњих оплодних органа код свиње. Мц.

прашчи́на ж плт. прасад. – „Имаш ли нешто од прашчинуту?“ ТД.

прашчи́нка ж дем. од прасе. ТД.

прашчињор м зб. прасад; в. пра chor. Златковић.

прашчор м в. пра chor. ТД.

Прв(к)а име овце која је, као јагње, прва дошла на свет у сезони млађења. ТД.

прва (нога) ж предња (нога). Зл.

прва принова ж в. првање, принова. Рд.

првање с / *прва принова*, прво младунче ДЖ омлађено у сезони млађења. Рд.

- првѐнка** ж в. првојагњеница. ГТ.
- првождрѐбна** ж в. првождрепкиња. Рд.
- првождрѐпниња** ж / *првождребна*, кобила која се први пут ждреби (млади). Шт.
- првојагњеница** ж / *првенка*, овца при првом јагњету; овца која се само једном јагњила. ТД.
- првокóзинка** ж коза на друго млађење. Вк.
- првокóскиња** ж коза која се први пут кози. Зл, Бш.
- првопрáскиња** ж в. првопрасиња. Кж.
- првопрáсиња** ж / *првопраскиња*, свиња која се први пут праси. Шт.
- првотѐлка** ж в. првотелкиња. ТД.
- првотѐлкиња** ж крава која се први пут тели. Шт.
- првоштѐнка** ж ДЖ на првом млађењу (овца или коза). Бр. [Занимљиво је да се (о)шпшеници свуда односи на кучку, а овде и на друге животиње.]
- прѐбуца се свр.** оплоди се, пребукари се – заврши букарење (о свињи). ЦГ.
- прѐвáрено** с које се кувало толико да се почело згрушавати (о млеку). Шт.
- прѐвѐз** м в. преглабица. ВЈ.
- прѐводи́ла се свр.** оплодила се (о крави). ТД.
- прѐврѐл** који одстоји после сољења (о сиру). Шт.
- прѐврѐло ђубре** с в. прегорело ~. Бч.
- прѐврѐло сирење** в старо сирење. Шт.
- прѐгла́бица** ж *прерамка* специјално повезивање запреге, да јаче грло запреге не би могло да гуши оно слабије. Шт, Ин; „коса повезица једне половине јарма са рудом запрежних кола...“ Рајковић.
- прѐгло́** с 1. врста замке за хватање птица „Увати́л врапца́ на прѐгло́“. Бч; 2. Направа која се учврсти за неки стуб у појати и ту упрегне овца која мрда и не подноси јагње док га доји. Бч.
- прѐгњина́** ж предњи део тела у брава, са предњим ногама. Рд.
- прѐгони́ се свр.** претера се, оплоди се (заврши оплодњу) (о кози). ТД.
- прѐгорѐла** која је престала да даје млека (о овци, кад прође период лактације). Шт.
- прѐгорѐло ђубре** / *прѐврело* ~ с стајско ђубре после прве фазе труљења (после чега се може извозити на њиву).
- прѐдѐ** несвр. испреда од вуне пређу. Шт.
- прѐдња страна́** део самара. Шт.
- прѐдња трупина́** ж предња половина закланог брава (груди заједно са ногама). Бш.
- прѐдү́зне свр.** преузме (овца туђе јагње на дојење). – Остáло сирочѐ (јагње) па га предузѐла друга овца. Зл.
- прѐза** несвр. / *прѐса*, упрегне. ТД.
- прѐса** несвр. / *прѐза*, преже, ставља јарам на врат стоци у запрези (о коњу, говедима); спрема запрегу за вучу. ТД.
- прѐјѐло** (бравче) које се прејело. Шт.
- прѐкрѐсница** ж ждрепчаник; в. подопашник, подрепник. ЦГ.
- прѐкруп(а)** м крупнија мељава житарица за јарму стоци, прекрупа. Зл, Марковић.
- прѐмет** м мотка ослоњена на два рачваста коца на којој се поставља оно што је опрано да би се сушило; в. врлина. МР, Рц.

прёмлаз м / *ѝремус*, уобичајена мужа при здруживању стада (при формирању буљука на бачији), ради утврђивања млечности брава који припадају једном власнику. Шт, Ор.

прёмлаз у стругѹ в. премлаз. Шт.

прёмлена ж оно што је накрупно самлето и служи као јарма за стоку. Вл.

премркана ж оплођена (о овци), в. мркана. ТД.

прёмуз м / *ѝремус* (ЦГ) в. премлаз. Г. Стрижевац. МР.

прёмѡси несвр. носи плод дуже од уобичајеног (о свињи). Шт.

прёмод м део тела где брав мокри, мочница. Рд; систем органа за мокрење и рас-
плод (у целини); скуп полних органа код свиње или вепра. Лл.

прёмодњица ж овца која не може да занесе плод. БП.

прёмлет м веја шуме на врху лисника. – „Тѹриш на вр два прёмлета.“ Вл.

препрёза се несвр. лако мења место у запрези, може да вуче и са леве и са десне стране; супротно фиг. *не ѝрепрёза се*, не сарађује, не подешава се захтевима и потребама околине, остаје тврдоглав. Бч.

препрѣда несвр. уврће више нити спојене спрезањем. Шт.

препѹшта несвр. силовито трчи (о коњу). ШП.

прерамка ж в. преглабица. Мр.

пресна сланина ж свежа сланина пре било какве прераде. Кж, Вк.

пресни опѣнци мн. опанци од пресне, несушене коже. Бч.

пресно прид. које није кувано нити на други начин прерађено (о млеку, месу). Шт. – Пресно сирење, јѡш не повѹкло сол унутра. Зл.

пресол м течност, од млека и воде, којом се прелива сир у чабру. Шт, ТД

претёра се свр. оплоди се (о кози), в. прегони се. ТД.

прёћа се несвр. в. прпори се. Рв.

прёчка ж тојага којом се игра пастирска игра педање. Лл.

прёца ж неодређена количина предива претвореног у нити. Шт; нити (жице) испредене од вуне. Шт, ТД.

прженица ж, спржа, чварци, оно што остане од сланине при топљењу масти. ТД, Бш, ШП.

прженѣц мн. прженци м мн комади сланине који остају при топљењу, чварци. Шт.

приврёми свр., *ѝриврёмила*, ступи у период млађења (о женки домаће животиње). Шт, ТД.

прија несвр. фркће (о коњу). – „Расрдѣл се па сѣмо прија на нѡс“. Бч.

прикадено које се приликом кувања залепило за дно суда, загорело (о млеку). Шт.

прѣми (ногу)! узв. којим се наређује коњу да подигне ногу или да крене лево / десно. Шт.

примѣла р. прид. оплодила се, примила семе (о крави). Шт.

прѣнова ж младунче животиње, у најранијем стадијуму живог бића (тек што се омолодило). Шт.

припѹшта (се) несвр. приводи се овци ради дојења (о јагњету), Шт; или приводи бика крави. Цветановић.

припуштање с редовни оброк дојења младунчади (о јагањцима, јарићима). Бч.

прискрибала р. прид. онемоћала овца; в. мрледна овца. Рв.

- прѝтиска** ж мн. *прѝтѝсѝше* в. лемез. Ин.
- прѝтка** ж в. лемез. ТД.
- прѝш** м антракс, црни пришт. Шт.
- прѝца** ж в. прѝца. Кн.
- прѝца** с / *прѝца*, предњи део главе. ДЖа, Шт.
- прѝца** ж предњи део главе с устима (о овци). Шт, Сс.
- прѝка** ж глава овце, њушка, прѝца. Бш.
- прѝшка** ж рило, део главе код свиње којим она рије. Рц.
- пробрѝчала** прид. она која је добила запаљење вимена (о овци). МР.
- прѝвара** ж **1.** вурда из прокуване сурутке. Стрижевац, Марковић; **2.** преварено / прекувано млеко, млеко које се при кувању згруша (сматрају га поквареним), **3.** грушавина (сераво млеко у првим данима после млађења), које се измлази да бравче не би добило упалу вимена, јер младунче не може све да посиса, па се то скува за децу. Глигоријевић.
- прѝварено** млеко с млеко које се само од себе (не од кувања) згрушало. ВК.
- прогѝн** м стаза или путељак између њива, узан пролаз, где стадо пролази кад иде на пашу. ТД.
- прогѝниште** с в. врвиште. Рв.
- прозѝкло** прид. оно што само ускисне (о млеку), што је прокисло; в. киселник. МР.
- прозѝкло** млеко с прокисло млеко, млеко које је почело само од себе да се згрушава и киси. КФ.
- прока̀риште** с стаза за истеривање стада на пашу, в. прогон. ЦГ.
- пролетѝак** м пиле које се извело у пролеће. Кж.
- прѝлукица** ж отвор у огради (плоту) коју животиња начини да се кроз њега провлачи. Златковић.
- промѝца** свр. огласи се муцањем (о говечету). Златковић.
- промузигрѝдва** ж / *промузѝло* в. музигруда, в. премлаз. Цр.
- промузѝје** (млеко) несвр. музе кроз неку цевчицу. Цветановић. [У обредној музици – музигруди, уочи Ђурђевдана, један се млаз од првојагњене овце музе кроз неку цевчицу од биљне стабљике (обично од божура), да би током године млеко било обилно и текло „без сметњи и застоја“. Негде је та стабљика цволика (да буде широка, безбојна и да не сугерише крв у млеку?!). Опет, негде тај први млаз иде преко корена дебелаче, да стока буде дебела, а млечност обилна.]
- пронѝла** отпочела циклус ношења јаја (о кокошки). Шт.
- пронесѝ** свр. отпочне да носи јаја (о кокошки младици). Кж.
- пронѝсак** м **1.** прво јаје у сезони ношења јаја. ГТ; **2.** прво јаје у носилји уопште (обично је обележено трагом крви). Кж, Бч.
- пропушѝак** м млеко „ухваћено“ у нередовној музици када се овца ујаловљује. Пк.
- пропушѝта** несвр. прескаче редослед муже. Лз. [Стока се обично музе ујутру и увече. Међутим, кад истекне време лактације, па млеко „омањи“, почиње да се музе само ујутру или само увече, тј. да се прескаче по један „оброк“ млека. То бива дотле док се млеко толико смањи да музно грло пресуши.]
- прѝрок** м последње јаје у циклусу ношења. ГТ; запртак.

- просечé се** свр. млеко ускисне без маје. – „Просéкло се“. Ор.
- простóрка** ж слој сламе који се простире по поду где говеда леже. Шт.
- прострél** м срчана кап (обично код оваца). – „Цркла од прострél“. Лв.
- прóбиша** ж јело (или млеко) које је прокисло. Бч.
- проћуди се** свр. онерасположи се, окуњи се (о коњу). ВК.
- процédено ћисало млекó** с кисело млеко из кога је исцеђена сурутка, те је остало густо. „С њég се плне шушће“ (сува паприка). ТД; у Лужници то је, њихова „лужничка“, вурда.
- процéди** свр. пропусти тек помужено млеко кроз цедник радо одстањивања труња или друге нечистоће која настане при мужи. Кж.
- процéпче** с / *iprocejak* количина намотане пређе [Регистровани су термини: *чешњ*, *чишалка*, *ћоловина*, *ћасамце* мн *ћасма*, *iprocejak* али без дефиниције, без описа.]
- прпóри се** купа се у прашини (о кокошки). Шт, Кж.
- прстен** м пршљен у кичменом стубу. Бр.
- Прстенка** ж име беле овце са црним, прстенастим шарама по ногама. ТД.
- пртáча** ж торба упртача. – „Пртáче и дисáси од кóзину.“ ТД.
- прти** несвр. идући први у колони пробија стазу кроз снег (о пастиру) да би омогућио да стадо стигне до појила или ранила. Рс.
- прти́на** ж стаза у снегу. Рс.
- прћил** м ован са снажним усправљеним роговима. Бш, ГТ.
- пру́т** м млада и глатка сирова грана којом се може терати стока. Кж.
- пруте́** с хип. од прут.
- прутлé** с пругић; в. пруче, прутък. ЦГ.
- прутък** м пругић. Бч.
- пручé** с / хип. *пручи́е* / *пручи́ле* / *пручи́енце* / *пручи́ленце*, штапић.
- прца (се)** несвр. / *прчи*, оплођује се (о кози). ТД.
- прцокóз** м фиг. хвалисавац малога раста и мале снаге (вредности). ТД.
- прч** м јарац који врши оплођивање. Шт.
- прчевíна** ж смрад од расплодног јарца. Шт.
- прчи пёрја** несвр. шепури се (о ћурану). ГТ.
- прчи се** несвр. оплођује се (о кози). Шт, Ин.
- пршка** несвр. чепрка по прашини (о живини). Бр.
- пршка се** несвр. купа се у прашини (о кокошки). ГТ.
- пршљáн** м зглоб у куку, карлица (као систем костију). – „Кудé се састáвља кичма и задње ноге.“ Зл.
- пршљáн** м једна прстенаста кост у кичми. Шт, БП.
- пршњáк** м каиш из система коњске опреме који иде коњу преко груди. Вк.
- псé** с псето, пас. Бч.
- пý(в)ало** с свињска бешика. ВР, Сс; в. мејур.
- пýа** несвр. рже (о коњу). Шт.
- пýар / пýвар** м зграда од слабог материјала за склањање стада за време кише или летњих врућина. ВК; тор. Цветановић, заграђен простор за одвајање јагањаца. Митровић.
- пýвало** с мехур од свињске бешике; в. мејур.
- пýвалце** с в. пувало, служи за дечју игру. Живковић.

- пудљив**, -а, -о плашљив (о коњу) Бч.
- пуздра** ж жилаво месо са жилицама, скрамом. Шт.
- пуздраво месо** с посно месо са жилицама и скрамом.
- пуздравив**, -а, -о в. пуздрав (пуздравио говедо). ТД.
- пуиче** несвр. оглашава се крештањем: пуи, пуи (о ћурки, пујки). Бр.
- пујка** ж ћурка. Шт, Кж.
- пујчар** м онај ко чува ћурке на паши (на отвореном). Шт.
- пујче** с ћуре, младунче ћурке. Шт.
- пујък** м ћуран. Шт, Кж.
- пуле**¹ с младунче магарца, магаренце. Бч.
- пуле**² с узвични назив за стоку, при терању стоке: – „Пуле, де мрдни се (овци), ниси се залепила зазем!“ Марковић.
- пулиџа** м в. пулче. ТД.
- пулче** с хип. / *јулинац* / *магаренце* / *магарче*, младунче од магарца; мн. пулчетија. ТД.
- пуљив**, -а, -о коњ који се лако узнемири Бч.
- пупаво** с прид. закржљало у развоју, са изразитим стомаком у односу на тело (о прасету). Кн.
- пупце** с тучак у звону које носе говеда. ТД.
- пузда** ж урда. Бш.
- путанђа** ж / *јуџанђа* (Зл), узан путељак између њива или кућа за пролаз стада на пашњак. Шт.
- путина** ж стаза којом се стадо протерује до пашњака. МР.
- путоша** ж овца са дугим, белим ногама. Ин.
- путпуриче** несвр. оглашава се узвимама: пут, пут!, или: пуи, пуи! (о ћурану). ВК.
- пућка** несвр. дува кроз помије (о свињи); в. буруличка. Зл.
- пушта** несвр. испушта (стадо) из појате или тора на пашу. ВК.
- пушта цивће** несвр. слини (кад бравче има назеб). ТД.
- пцетар** м човек који воли да чува псе. Рајковић.
- пцетарка** ж в. пцетар, кучкарка. Рајковић.
- пцетарник** м / *мушило*, кућица за пса. Рајковић.
- пцетиште** с в. пциште. Рајковић.
- пцетор** м / *йцеџурија* зб. пашчад. Рајковић.
- пцетурија** ж в. пцетор. Рајковић.
- пцина** ж пеј. пас, псина. Рајковић.
- пциште** с пеј. / *йцеџиште*, псето. Цр.
- пчешки** м прид. / *йшешћи*, псећи. Митровић.
- пчешкољак** м измет од пса. Рајковић.
- пчешљак** м в. пшешљак.
- пчешљак** м пеј. пас, куче. Рајковић.
- пшешљак** м / *йчешљак* **1.** псећи измет, псеће лајно (в); **2.** пеј. пас, куче. Лл.
- пшешћи** м прид. в. пчешки. Бч.
- пъке-пъке; пџце-пџце** узвик за дозивање, мамљење оваца. Ћирић.
- пџс**¹ м мн пџсове псето. ТД.
- пџс, пџс**² узв за дозивање свиња. Шт.

Р

- ра̀бница** ж коза која чини штете у паши. Вл.
- ра̀бош** м / *рабуж*, „плоснато дрвце /.../“ на коме се урезивањем означава количина презетог млека од стране власника стада на бачији. Златковић.
- ра̀буж** в. рабош. Бч.
- ра̀бушка** ж белег на увету јагњета, одсечено парченце увета у облику латиничког V; в. белег. ТД.
- ра̀га** ж изнурен коњ, кљусина. Цр.
- рагу̀ша** ж в. рогуша. Вл.
- разбукари се** свр. буде у полном жару (о свињи). Шт.
- разбу̀ца се** свр. помами се од полног нагона (о свињи, кад свиња „тражи“ вепра). МР.
- развр̀ну се** свр. лепо се разместе на пашњаку (о овцама). Ор.
- разѝгра се** свр. спусти се трком са стрмог пашњака (о стаду). Шт.
- разлѐгне се** свр. спреми се за лежање на јајима (будућа квочка). Шт.
- разлѐси се** свр. стадо се (на паши) разреди и уреди као леса (нашироко). Лз.
- разрѐде се** свр. (о овцама); в. рашчеле се. Зл.
- разро̀гав**, -а, -о разокав, има очи различите боје (о говечету). Зл.
- ра̀кле** плт. уређај од два ракљаста коца преко којих је постављена мотка (врлина, матина) да се преко ње суши веш, постељина и сл. Лв.
- ранá** ж **1.** храна за свиње. Шт; **2.** храњење стоке у редовним оброцима. Шт.
- ранење** с оброк кад се стока храни, храњење, оброковано подмиривање у храни у уобичајено доба дана. ТД.
- ранѝло** с место (на отвореном) на којем се овце и козе зими хране; в. раниште. Рајковић.
- ранѝче** с прво ојагњено јагње у сезони јагњења. Рајковић.
- ранѝште** с / *рањиштие* **1.** место у обору на којем се овце хране; **2.** Место изван обора које се препознаје по „растрвеним“ остацима сточне хране (огризине, лисковине и сл.). ТД, Шт. [фиг. раниште је и у соби где падају мрве. – Јеџ уљудно и не прај раниште окол себе. Бч]; **3.** место у снегу на ливади где се стоци за зимских дана полаже да се хране (пошто воле отворен простор, а такође и да чепркају по снежној трави). Зл.
- ра̀њен**, -а, -о храњен обилније ради продаје (о говеду). Шт.
- ра̀њеник** м в. рањеница. ТД.
- ра̀њеница** ж **1.** кастрирана свиња која се тови. Шт, Кж; **2.** ухрањена свиња за клање. Митровић.
- ра̀њено** које се издашније храни ради гојења (о бравчету). Шт.
- ра̀њење** с в рана. Шт.
- раскару̀је** несвр. растерује, разбија стадо које се умртело у подне ради паше. Златковић.
- расквáца** се свр. припреми се за улогу квочке (о кокошки). Мр.
- раско̀љница** ж врста јасала од рачвастог дрвета, с 3–4 крака, где се поставља грумен соли да га стадо лиже. – „То е раско̀љница за крмење.“ ТД.
- ра̀њиште** с в. рањиште **1.** Рв.
- раскрóте** се свр. / *расиросїру се*, мирно пасу у неком „раширеном“ поретку. ТД.

ра́сова ж / *расовача / соја* **1.** рачвасто дрво којим се што подупире. Шт; **2.** стубић рачваст у горњем делу, преко кога се пребаци врлина (в.), па се преко ње ради сушења пребацује опрани веш, или постељина ради проветравања. Рс.

ра́совица ж соха, рачваста мотка или колац. Бр.

расо́л м слана вода у којој се чува сир, пресолац. ВЈ.

расперд́уши се свр. наоштреши се ширећи перје (перду) и бранећи пилиће (о квочки). Вл.

ра́сплод м приплод, домазлук, иметак у стоци стечен у дотичној години. ВЈ.

распреде́ се свр. рашири се, разреди се и размести по пашњаку (о стаду). Лз.

расприштé се свр. (о овцама) в. рашчели се. Зл.

распрóстру се свр. в. раскроте се. МР.

распрч́ила се свр. в. тражи. Шт.

ра́сти несвр. креше шуму за лисник. Рс.

растíло с место на ђубришту где се стави неко семе да брже клија. Вл.

рашчéли се свр. / *разврну се / разреде се / расíриши се*, лепо се распореди на паши, као пчеле (о стаду). Шт, Лз.

ребетња́к м кичма. Бш.

ре́бра с **1.** пар витих костију у грудном кошу. Шт; **2.** ребра заједно с месом на себи. Суши ре́бра за купу́с. Бч.

ре́ди несвр. такми, удешава вејке сушене шуме за нарамак ради дењења лисника. ГТ.

реза́к м непотпуно кастриран ован. К, Цр.

ре́мник м в. каиш. ВК.

репа́та прид. са изразито дугим и вунатим репом (о овци). Бр.

рес(к)е ж кићанке испод губице понеког бравчета. Шт, ВК; *реске* Пк; . В. менђушка, синсуљће.

рж́и несвр. рже (о коњу). Шт.

рж́њ м / *ражњ* / *ьржњ*, ражањ за печење бравчета. [У свечаним обедима пастира током бачијања, али и иначе у селима са сточарском привредом, посебно место заузима справљање печења (печеног бравчета, обично јагњета) на отвореној ватри. Заклано и *уљудено* бравче ставља се на ражањ, *згори се огањ*, и кад се створи потребна количина жара, пободу се *соје*, на које се постави ражањ с *йечивом* и сталним окретањем пече. Јагње се некад пекло и у блату, када се неодрано, а изнутра очишћено бравче облепи блатом, па се *зајрече* у жар. Јареће месо, због посебне структуре месног и масног ткива, боље се пече у затвореном суду, на огњишту. Оно се онда *йодусйари*, раскува и остане мекано.]

ри́ба ж в. рибица. ЦГ.

ри́бица ж чешће мн. рибице месо с обе стране кичменог стуба. Вл, Рв.

ри́је несвр. прекопава земљи рилицом, њушком (о свињи). Шт.

ри́ка несвр. оглашава се риком (о магарцу). Бр, Шт.

ри́не несвр. чисти шталу од балеге и мокре простирке. Шт.

рипа́љна ж весела, разиграна овца. Мр.

рипа́ње с пастирска игра скакања. ТД. [Рипање је скакање уопште, али постоје и следећи видови који имају такмичарски карактер, јер се тиме пастири надмећу у физичкој спремности: *надрийување* – ко ће даље да скочи; *йрерийување* – скакање тако да онај ко скочи свој скок обележи попречним стављањем свога пастирског

штапа. Ако следећи скакач тај штап прескочи, поставља свој и то је мета следећем скакачу.]

рѝца ж назив за црну овцу. ТД, Рс.

рѝцава прид. в. овца. ВЈ.

рѝшка несвр. чепрка по тлу тражећи храну (кокошка). ТД.

рѝка ж / **рѝћа** губица (код овце).

ровѐ несвр. / *рови*, оглашава се дужим и интензивнијим муцањем (о говеду, маргарцу). Шт, ТД, Бр.

рѝви несвр. в. рове. Бч.

рогáта која има рокове (о кози). Шт.

рогља́н м ован са јаким роговима (супротно: шут, шутко, шутил). ГТ.

рогу́је се несвр. спрема се за борбу (о овну). – „Рогу́јев се овно́ви.“ Рц.

ројћа ж назив за овцу с роговима. ТД.

росни́це ж мн. ранице око усана овце добијене од ослањене (или: јаке) росе. МР.

ро́цка ж овца која има рокове. Шт.

ро́чић м рошчић, мањи рог на глави ДЖ. Марковић.

ро́шкас, -та, -то рогат (најчешће о овци). Марковић.

р̀скавица ж састав неких делова тела ДЖ (ушију), хрскавица. Цветановић.

ру́д, -а, -о овца са црном, густом, кратке и збијеном вуном. Шт. [Од руде коже праве се шубаре (капе) за свечаније прилике.]

Ру́да ж име овци са ситном, гргуравом или набијеном вуном. Шт.

руди́ца ж танка јагњећа кожица са ситном, збијеном вуно. Лз.

Ру́јка име краве црвене длаке. Шт.

Ру́јча име вола, в. рујка. Шт.

рука́ ж место у запрези (у јарму), у изр. тѐгли у лѐву / дѐсну ру́ку. Зл. [То може ићи дотле да се именује: лева крава, десна крава. Тако се говеда увек *у̀йрезају* у исту руку. Неко говеда може и да се *у̀рейреза*, тј. да се научи па да вуче с било кога места у јарму, али то теже бива.]

руна́т, -а, -о доброг руна, са доста вуне. Марковић.

руно́ с вуна с леђа и слабина бравчета; власнати омотач овчијег тела. Шт.

рунска́ прид. која се држи заједно, која није у ситним праменовима него се држи као целина (о вуни). ТД, Бч.

ру́нцава прид. свиња обрасла јаким и густим чекињама, рундава. Бр.

С

савáт м / *севат̕* суват, шири потес пашњака на планини. Рс.

сагрѐ с уштављена говеђа кожа са сапи животиње. Рајковић.

сакаги́ја ж болест коња. Кж.

саламу́ра ж пресол (ређе). ТД.

салдрма́ ж „скалупљено и посолоњено козје или овчије месо, обавијено говеђим шкембетом.“ Живковић.

са́ло с масно ткиво у утроби свиње. Шт.

салому́р м в. саламура. Златковић.

самар м самар, седло за магарца. Шт, ТД. [Делови самара, према пункту Вл јесу: дрвеница, сивеља, ручице, кука, дьска напред, *пайруг* – испод репа, да држи самар, а *колан* преко стомак.]

самокис м млеко које се укиселило без маје, киселник. Цр.

сампас м начин испаше, кад стадо иде без пастира, у-сампас. ТД.

санска коза бела пасмина коза пореклом из Швајцарске. Шт.

сантрач м / *сунтрач*, нож који се користи при поткивању говеди, за орезивање папка. Шт.

сап м мн. сапови горњи део задњег дела коњског трупа, сапи. Пк.

сапа ж мн. (и заједно) сапе задњи део леђа код коња, сапи; в. сапина. Лв, БП, ГТ.

сапина ж део коњског тела, сапи. ВР.

сармице ж мн. јело од ситно исецканих изнутрица које се при спремању обавију марамицом (в.). Ор.

сасири се свр. згруша се. – „Кад се у месо не очисти крв и сукрвичје, он се сасири и шушенице се одма усмрдѣ.“ Бч.

сачма ж 1. кукуруз који се гаји и спрема за силажу; 2. храна од иситњених стабљика младог кукуруза. Шт, ВК. [Сачма се некада резала, смештала у неки простор где се могла збијати, покривала да се не убуђа, и чувала за исхрану крупне стоке током зиме. Сада се, током лета, где је већ скинут усев (стрна жита) посеје кукуруз и кад стигне до потребног развоја на њиви меље комбајном и одвози у базене (бетонске), где се силира.]

сацав, -а, -о / *кацав* / са руном боје чађи (о овци). Ин.

свадбар свињче од око 70–80 кг Шт, Кж, ВЈ.

сваљују се свр. најуре с пашњака, у буљуку (о овцама). Бр.

сваљѣк м 1. смотуљак прамена вуне; 2. остатак неразвијеног брашна у качамаку. – „Качемак на сваљѣци.“ Бч. В. шваљѣк.

свињштина ж 1. зб. свиње (свињска грла). – „На пијац овуј среду не имало свињштина.“ Бч; 2. свињско месо, свињетина. Златковић.

свиња ж ОН за ДЖ Tus. Шт.

свињарник м место у селу где се скупљају свиње одакле их свињар тера на пашу. Живковић.

свињарштина ж бављење свињама, свињогојство. Златковић.

свињица ж свиња до шест месеци старости. Шт.

свињоморац м неки ветар од кога је **свињска куга** ж заразна болест која напада свиње. Кж.

свињско које је од свиње (о месу). Шт.

свињћа ж пастирска игра, в. цолка. Бч.

свињче с 1. јединка ДЖ свиња; в. мрцаво ~; 2. омања свиња; в. подрањено ~,

свињштак м в. свињштрак. ВК.

свињштрак м / *свињшијак* свињска балега. Шт.

својак м вуна од неколико ваденица увијена за једно предење. Шт.

својка в. својак. Златковић.

свољѣк м в. сваљѣк. – „Вљна нечешљана, сва на сваљѣци.“ ВЈ.

своћа ж в. својак. Ор.

сврака ж кувана сурутка. У њу има и вурда и вода, не кваси се, него се једѣ тазѣ. ТД. [Негде је сврака исто што и цвик, в.]

сврљишка о́вца ж раса оваца позната у ист. Србији. Бр. [Ван термилошке употребе: овца́.]

сва́т м в. сават. Рс.

се́д, се́д, се́д узвик којим се живина тера на ноћни боравак. Бч.

седало с / *легалo*, место у живинарнику где кокошке леже. Шт; – „Наше коко̀шће по̀више у сли́ву но́чевају“. ТД.

седле́нце с мало седло. Митровић.

седло́ с део коњске опреме, седло. Шт. [У схватању испитаника седло и самар нису исто. Поред тога што седло има коњ, а самар магарац, разлика је и у томе што у седлу седи јахач, а преко самара се носи терет (с тим што и самар може послужити као седло).]

сени́на ж пеј. лоше, или старо, накисло сено. Марковић.

се́но с кошена и сушена трава за исхрану стоке. Шт.

сења́ несвр. брише знојавог коња. Шт.

сепетњи́ца ж болест од које овца ослинави. Шт.

се́ра ж масноћа коју има вуна док је на бравчету. Бч.

се́рава прид. / *серљава*, која је неодмашћена (о вуни). ТД.

се́раво млеко́ с млеко одмах после млађења ДЖ; в. грушавина, куластра. Ор.

се́рљава прид. в. серава. МР.

се́рт (серт говедо) непром. љуто, вредно говедо. ТД, Мр.

се́ца се несвр. трза се, брани се (о говеду). Шт. [Ако је грло (во, крава) у јарму, у запрези, па мора да се брани од обади, онда се трза да отере муве са себе.]

се́чина ж простор где је сечена шума па сада расте ниско растиње. – Ће терамо стоку у сечину. Митровић. [Такво подмлађено и ниско дрвеће воле козе.]

Сивка́ име краве сивкасте длаке. Шт.

Сивча́ име вола Бч.

си́га ж плесан, буђ која се као плавичаста маса појави поврх сира. ТД.

си́гава која је сиве боје руна (о овци) Бч.

си́ко, си́ко узв. за дозивање козе. Кж.

си́нђаво си́рење в плесњиво сирење. Шт.

сипа́ница ж нека болест оваца. Лл.

си́р м / *сирење* / *сирше*, млечни производ настао стављањем сиришта у млеко. Ор. [„Сирење кад је на грутће, а *сир* кад је ситан“.]

си́рав прид. недочукан, непотпуно кастриран (о овну). Ор.

си́райв, -а, -о промочен сиром; упрљан сиром. Марковић. [Сираива може бити и устајала вода, на слабом изворишту, преко које се нахватала скрама прљавштине, а то може бити од неке руде у земљи из које вода извире. За такву воду каже се *с/засирила се*. Један локалитет у с. Округлици (Сврљиг) по таквој нетекућој води звао се Сирина.]

сирења́вка ж / *сирењарка*, крпа из које се цеди млади сир. – „Биле ми сирења́вхе у бакре́н котъл, па напоји пра́ци и једно́ црче, отру́ га.“ (Бурдимо).

сирења́рка ж в. сирењавка. Цветановић.

сирења́рница ж одељење или зграда где се на бачији прави сир. Рајковић.

си́рење с / *сирше* хип. сирењице, пеј. сирењиште, бела маса која се створи од млека кад се у њега стави маја, сир. Шт. Сирење с обзиром на неке технолошке фазе може бити: *младо сирење* или *йресно* ~, *йреврело* или *йрећийело* ~, *си́аро* ~,

ћисело. Пресно сирење је сир у првој фази врење, а младо сирење је сваки сир док потпуно не преври и добије уобичајену киселост. Пресно ~ је уз то *несолено*. Старо ~ је ћисело и у фази када се може чувати за дужи период (од јесени за зиму). Иста подела именује се у неким крајевима и као: *благо* сирење = несољено, *слано* сирење = сољено и изложено сазревању. С обзиром на облик у којем се израђује или чува, сирење може бити: *бијено*, *ћуцано*, *сићно*, *на велије*. С обзиром на животињу од чијег се млека прави, сир може бити: *кравјо сирење*, *овчо* ~, *козјо* ~. Истим атрибутима означава се и млеко.

сириња́р м радник на бачији (на појати) који ради с млеком. Ор.

сириње с в. сирење ТД.

сиришњак м в. сириште. Ин.

сириште¹ део тела где се ствара материја за згрушавање млека. Шт.

сириште² с материја која се ставља у млеко да се згруша. Шт.

сирно каче́ с качица која служи искључиво за дуже чување сира. Зл.

си́ров -а, -о оно што још није доживело неку прераду: **си́рова ко́жа** ж кожа која је тек згуњена с овце, или одрана од свиње, пре било какве Шт; **си́рово ме́со** месо од тек закланог брва. Шт.

си́рова́тка ж сурутка ТД, ЦГ. – „Ми́ра си́рова́тку да́ва на сви́ње.“ (Вава).

си́рутка ж течност која се исцеди из подсиреног млека при чему остане сир. Шт.

си́савче с / *сисалче*, младунче ДЖ које још сиса. Бч.

си́са́лац м в. сисалче Бч

си́са́лче с младунче (прасе или јагње) које још сиса. Шт, Кж.

си́са́рац м в. сисалче. МР.

си́суља ж коза са јаким, дугим сисама, в. масуреста. Вк.

си́тан који се пакује тако да се саситни, изгњечи (о сиру). Шт.

си́тно копа́нче с мн. ситни копанчики мишчице (в.) део крилца живине. Рц.

си́тње́вина ж отпадак од вуне, као и вуна која се чупа са оваца у паши, те остаје по трњу и високој трави. Рц.

си́јагњена овца́ ж овца која носи јагње (Зубетинац).

си́јагњеста прид. која носи плод (о овци). Шт.

си́јашу́е несвр. силази с коња. Шт.

скапо́тина ж изнурена и смршала стока. Бч.

скаце́ва се несвр. само у изразу: *не скацева се* – не смирује се, не може се везати на једно место (о стаду). Бч.

скви́чи несвр. / *сқуци*, скичи, оглашава се скичањем (о свињи, псу). ВЈ, Вк, Цр.с

скови́цка несвр. цвили (пас од болова). Рц.

ско́грк м ларва која се развија испод коже говечета; в. сугрк. МР.

ско́зна која је оплођена (о кози). Шт.

скокотљива прид. која не стоји мирно док доји јагње (о овци); в. мрдач. ГТ.

ско́ли свр. смири, савлада (о стаду). – „На ћишу ђвце не мож да сколиш, сјмо јуре.“ Бч.

скопа́ч м мајстор који штроји свиње, ушкопљивач. Златковић.

ско́пен, -а, -о / *ши́ројен*, кастриран, ушкопљен (о вепру, свињи). Шт.

ско́рње ж мн. обојци од коже којима пастири обавијају ноге за време зиме. Шт, Жл; комади козје коже којима се зими увијају колена кад се ради око стоке на отвореном простору (или снегу). Рд.

скрама ж в. марамица. ТД.

скрапа ж болест оваца. Златковић.

скраче несвр. в. коњски од. ЦГ.

скубавина ж в. скуботина, оскубак. Цр.

скубина ж в. скубавина. Рајковић.

скуботина ж / *оскуботина* 1. вуна која је у пашкуљима (в.) отпала кад се овца у пролеће „скубе“; 2. вуна која није шишана, већ „скубена“ из коже закланог брава. Бч. [Кад људи купују вуну, избегавају скуботину, јер се боје да није од брава који је липсао од неке болести. Иначе скубу се слабе, неухрањене овце најчешће спролећа. За лење домаћине говори се „Деца му зарута вела (иду неошишана), а ђвце му оћелавеле“.]

скурња ж / *бесовица* / *скупчица*, окупљање паса око кучке за време парења. Бч.

скупчи несвр. оглашава се када је нешто боли (о свињи, о псу), скичи; в. сквичи.

Шт.

скупчица ж окупљање паса око кучке која тражи парење. Бч.

слабине ж средишњи делови тела бравчета с обе стране кичме. Шт.

слазѐнка ж в. слезенка. Лв.

слама ж суве стабљике жита после вршидбе, храна коју магарци једу. Шт.

сламоњак м пеј. полутрула слама која се простире стоци Бч.

сланина ж масно поткожно ткиво у телу свиње. Шт.

сланињаво прид. с присуством сланине у себи (о месу). Бч.

слезѐнка ж дугуљаста жлезда за обнављање крви. Шт.

слѐшче несвр. тешко и убрзано дише од врућине (о стоци). Бч.

слина ж / *мрсољ* / *сомур* / *сойуљ* / *цинка*, слуз која се излучује из носа. Шт, Цр.

слнчѐше се свр. удари (га) сунце, убије га сунце (о коњу, кад дуго буде на сунцу).

– „Удавило га слнце, па слнчѐсал.“ ТД.

сло(ј)и се свр. в. слојани се. Рс.

слојани се свр. стегне се, охлади се масноћа и хлађењем се претвори у лој (о овчијем печењу). Шт. [Важи и за свињску масноћу.]

слојањен, -а, -о толико расхлађен да се на површини стегла масноћа из запршке (о јелу). Бу.

слпка ж / **слѐпка** грана (обично тања, у Зл већа). ТД.

слѐп м грана; в. слѐп. Вл.

слѐп м в. слѐпка. Вл.

слѐпка ж већа грана дрвета. Зл.

Смеда име смедесте (в.) овце. Пк.

смедѐста прид. смеђе вуне (о овци). Бч.

сметана ж масна скрама на површини расхлађеног млека. Шт.

смѐљава вуна ж умршена, збијена, нерашчешљана вуна. ЦГ.

смугреста која је прљаво сиве боје руна (о овци). Бч.

снопа ж мн. снопе каишеви сланине који се скидају са закланог брава ради топљења (иначе сланина се скида и у облику крпа, в. крпа²). ЦГ.

согорац м в. сугрк. Бш.

согрк м в. согорац. Рц.

соја ж рачвасто дрво с вишестраном применом, најчешће као држач ражња с печивом (в.), расоха. Рс.

- Сóкол** име коња. Шт.
- сóмур** м слина која излази из носа. Бч, Цр.
- сопетљица** ж / *суйейињица*, болест оваца, слинавка. Лз.
- сопетљи́чав**, -а, -о слинав, оболео од слинавке; в. сопетљица. Лз.
- сóпуљ** м в. слина. Цр.
- сóра** ж назив за белу овцу са црним пегама по губици. Кж.
- спарéвљају се** несвр. спарују се (о воловској запрези). ТД.
- спарува́ње** с подешавање грла у запрези, ради складне вуче. ТД, ВЈ.
- спарује се** несвр. удружује се ради вуче (о говеду). Шт. [Обично се то чини кад једно домаћинство има само једно говедо, а треба начинити запрегу зарад неког посла – орања, вуче. Догађа се да домаћинство чува само једно говече, па се ради стварања запреге удружује са другим сличним домаћинством, које има говече приближне снаге.]
- спáсило** с јагње које се о Спасовдану коље као жртвено, в. цурцил (Завој).
- спáстри** свр. добро уљуди и уреди (о намириницама). – Сирење тражи да се дóбро спáстри, нéче какодаје. Бч.
- сплстена в́лна** увртена умршена вуна, тешка за чешљање. Мр.
- спрáсна** која има плод у стомаку (о свињи). Шт.
- спрежн́ик** м човек који туђе запрежно говече упреже са својим. Рајковић.
- спрéза** несвр. склапа, спаја две нити (две преце). Шт, ВЈ.
- спржа** ж талог на дну казана у коме се топи сланина; ситни чварци. Шт, Кж, Зл; али и: јело од чварака са додацима лука и зачина Шт.
- спу́лна** прид. (су)ждебна (о магарици), магарица која носи пуле (в.). Лл.
- ср́к** м навиљак (в.) (о сену). ВР.
- ста́до** с скуп домаћих животиња (оваца, коза, говеди). Шт.
- ста́п** м в. остън. Рв.
- ста́ра коза́** домаћа врста козе. Шт.
- ста́рка** ж кокошка старија од 2 године. Бч; овца после 3. године. Цр.
- ста́ро сирење** с одстајао сољени сир. Шт.
- старунчé** с најстарије јагње у једној години; в. супротно: прв(ен)че. Марковић.
- старѝ́ц** м јарац после 3–4 године живота. ВЈ.
- стéлна** стеона, бременита (о крави). Шт.
- сте́ља** ж дебела тканина од кострети која се ставља испод седла јахаћега грла. БП.
- сте́љава в́лна** ж / *стиељана вуна*, вуна која је умршена и збијена, која се тешко чешља (супротно: власна). Ин.
- сте́љана ву́на** ж в. стељава ~. Мц.
- сте́ље** с комад ограде, платно ограде, део ограде која настаје повезивањем стеља. – „Исплел сам лѐсу за стеље.“ ТД.
- сто́г** м / *камара*, гомила саденуте сламе. [У Бч постоји разлика која се јасно одржава: слама се дене у камаре, а сено у стогове. Уз то: камара може бити и у облику призме, а стог је увек у облику купе.] Шт.
- сто́г** м / *сѝок* (ЦГ), гомила сена саденутог од неколико пластова. Шт.
- сто́жар** м колац на средини гумна око кога се окреће вршаћа запрега (говедо или коњ) [Према томе, ту је јасно – *сѝожило* за стог, а *сѝожар* за гумно!] Бч, Цветановић.
- стожари́ште** с в. стожар. Ор, Кн.

- стоже**¹ с дем. од стог. Бч.
стоже² с в. стожле. Зл.
стожер м в. стожар. Бч, Мж.
стожило с / *сѣоужар* / *сѣоужер* / *сѣоужишѣ*, усправно дрво око кога се дене стог. Шт. [У Бч стожило је увек за стог или лисник, а никако за гумно, јер је тамо увек – стожар.]
стожиште с в. стожило. Цветановић.
стожле с / *сѣоуже*, мањи стожер (у случају кад се дене мањи стог, или мањи лисник). Лз.
стока ОН за домаће животиње. *Круйна* ~ говеда, коњи, магарци; *сиѣйна* ~ овце, козе; ~ *за домазљк* стока одабрана за запат; ~ *за љриѣлод* мушко бравче одабрано ради осемењавања; крупна марва, ситна марва – новије и књишко. Шт
сточар м општи назив за сељака који се бави узгојем стоке. Бч.
сточина ж зб. стока. Златковић.
сточница ж хип. од стока. Бч.
сточиште с пеј. од стока. Златковић.
сточјо гробје (Кн), **сточно гробље** (КФ), **сточно гробљиште** место где се сахрањују мрцине. Шт.
страч м кућица за пса, фиг. било каква кућица склепана од неког материјала. „Да има човек страч над главу“ (да има какав-такав кров над главом) Бч.
страчак м део колибе за смештај чобанина. Лз. [Мислимо да је то ипак: страчък = дем. од страч, колибица.]
страшник м мн страшници клапна на оглаву наспрам коњског ока да се коњ не би плашио. Бр.
стрѣйна ж леш ДЖ у распадању. Бч.
стрѣвка ж врста кокоши. Митровић.
стрелоушено уво с знак на увету јагњета (одсече се са стране према средини, као да је уво „подврзано“); в. белег. ТД, Лл.
стрѣша с уши изр. в. стриже с уши. Златковић.
стриг м стрижба оваца. Златковић.
стрижач м онај ко шиша, стриже овце. Златковић.
стрижба ж в. стрижење. Бч, Жл, Шт.
стриже несвр. маказама скида вуну са овце или кострети са козе. Шт
стриже с уши несвр. испољава страх, узнемиреност (о коњу). ТД, Кж.
стрижење с / стрижба **1.** шишање ДЖ (оваца, коза) уопште. Шт; **2.** свечано, обредно шишање оваца уз мале почасте за пастира и неке обичаје. Бч. [Стрижба је и ритуално шишање принове, када се изводи систем обичаја у којима учествује и кум.]
стрик м шишање оваца (< стриг). ЦГ.
стројач м штројач, обучена особа која кастрира животиње.
стропа (косће) свр. изломи кости скелета заклане животиње чинећи их погодним за сушење и кување. Шт
струга ж сужени део обора где се стадо натерује на мужу. Шт.
стругне свр. јурне (о стоци која се поплаши и разбежи по пашњаку). Жл.
струњен, -а, -о оно што је од платна тканог од кострети, од козине: *сѣруњена вреча* / *сѣруњеник* или *сѣруњеница вреча*, *сѣруњена црга*, *сѣруњени дисадзи*, *сѣруњен љокревьц*. ТД.

стру́чка ж белег на увету јагњета, настао паралелним зарезима (//) као листови на гранчици (< струка); в. белег. ТД.

сту́ка несвр. *сти́уца* зауставља говеда (у запрези) узвиком: *сту!* ВР.

сту-у́ узв. за кретање уназад (о говеду). ШТ.

сту́ца несвр. в. стука. Бч.

Су́ба име краве. ШТ.

сувока̀пљива ж прид. која је оскудне млечности (о овци) Бш.

сувока̀пна прид. в. сувомлекаста. МР.

сувомле́каста прид. / *сувомле́кестиа* / *сувока̀йна*, која је оскудне млечности (о овци, крави). ШТ.

сувомле́кеста прид. в. сувомлакаста. Ор.

су́гава која је пепељастог руна (о овци). ШТ, ТД.

сугаре́ с закаснело младунче. ШТ.

сугари́ца ж овца која је закаснила с јагњењем. БП.

суга̀рно с окаснело (у млађењу) (о бравчету). Бч.

сугре́б и мн. зб. сугре́бје трагови псећег гребања тла. Рајковић. [Постоји израз, да куче „врља сугреби“. То чини у некој невољи, „кад га нека мука тера“. Верује се да су таква места опасна (заражена) и да ако се на њих нагази, као да се нагази на неку нечисту силу, од које може човек да се разболи.]

сугре́бје с мн. в. сугреб. – Не иди преко тој сугребје, це разболиш. Бч.

су̀грица ж хип. „касно ојагњено женско јагње“. Рајковић; в. сугаре.

су̀грк¹ чворић, петљица на пређи која настане од увртања нити Бч.

су̀грк² м ларва која се развија испод коже говеда.

су̀крв ж сукрвица. МР.

су̀крвица ж / *су̀крвичина*, крв коју оболело бравче избацује с лимфом из раница на устима. ШТ.

су̀крвичина ж в. сукрвица, сукрвчина; в. крволиште². Бч, ШТ.

су̀крвчина ж в. сукрвица. Цр.

сунтра́ч в в. сантрач. Вк.

супетњи́ца ж в. сопетњица. Сс.

супра́сна прид. ж спрасна (о свињи)

сури́ја ж скуп већег броја стоке, често разноврсне (оваца и коза). Ш; – „Сурија ћурке – идев куде докачев.“ Вл; веће стадо, буљук. Живковић; иметак у стоци. ШП.

сушени́ца ж / *шушеница*, вешалица меса за сушење (димљење), или већ осушена. Кж.

сушени́чи несвр. *шушеничи* од меса закланог бржава сече месо правећи комађе погодне за сушење. Кж.

сушено с свињско месо сушено на диму. ШТ.

су̀шина ж сувота. – „Кад почне ћиша, подведи́ ђвце у су̀шину.“ Бч.

сџка несвр. пујда пса на некога несвр. натугне, напујда, натера једног пса на другог, да се даве. објашњење је за свр.или на нешто. Мр.

сџкне / **сасџкне** свр. напујда, натутка. – Сџкну кучето на мене, ко да сам му нешто крив. ТД.

сџлп м грана с лишћем, коју стока брсти. Рс.

сџмьнлџк м поткровље у плевњи за држање сена. Митровић.

сџска несвр. подстиче животињу на борбу. Златковић.

сѣскање с подстицање животиње, обично пса, на борбу. Златковић.
сѣт м в. осагѣк.

Т

- табан** м део ноге ДЖ којим се додирује тле, папак. Митровић.
танкопјеста која се лако музе, која има меко виме (о крави, кози). Шт.
тапка несвр. оплођује патак патку (плован пловку). Кж. В. тѣпка.
тара(н)чуг м торба од јагњеће коже. Бч, Вл, Бш.
тарбица ж мала торба. Бч.
та̀рлица ж дрвено седло „сас ра̀сову за коња́“. ТД.
текмѣ с мањи сандук који служи за мешење хлеба. Зл.
текневѣз м нека болест коња. Ин; коњска сипња. Митровић.
тѐл м жица што се ставља у нос свињи да не рије. ЦГ.
телѣ с мн. тѐлци / телетија / телишта младунче говеда. Шт, ТД.
телѣнце с хип. од теле. Бч.
телилка ж крава која се тели сваке године. Рајковић.
телиште с пеј. од теле Бч.
телиштор м зб. свакојака телад. Рајковић.
телкија / теркија ж предњи део седла. ГТ.
телчор зб. телад. Шт.
тѣква ж посуда у којој пастири носе воде за пиће. Кж.
тимари несвр. чеше, глади коња. Шт.
тириција ж остатак на дну казана где се топи сланина, али и сваки други талог сличне врсте. [Тириција је и талог од прљавштине на дну суда где се прави сапун, и сл.]. Бч.
тисази (?) плт. / *disasi* / *bicaszi* / *bicasu* / *dicasu* (в.). ВР.
то̀бек м лоптица сира, која се одвоји од масе од које се прави погача качкаваља, ради пробе. Ћирић.
то̀в м делатност узгоја говеда. Шт.
това̀га ж / *ѣојага*, штап (пастирски али и сваки други). Бч.
това̀р м веће бремене сена које носи магарац (ретко). ТД.
това̀че с / *ѣовашка*, мала тојага. Кж.
това̀шка с / *ѣојашка*, мала тојага. Бч.
то̀вен, -а, -о храњен ради продаје (о говеду). Шт.
тојага ж в. товага.
то̀мбало с в. бѣмбало. Бч.
то̀пи се несвр. прелази у течно стање (о сланини која се на ватри кувањем претвара у маст). Шт.
топу̀че с ускршњи кравајчић с јајетом у средини. Митровић. [Обично лепа на града за пастира о празнику.]
то̀р м в. торина. ТД.
торба̀ља ж торбица за ношење мањих потрепштина (за овцама, на пут и сл.). Бч.

- торина** ж ђубриво из стаје у којој живе овце, као и оно на покретном станишту – трлу. Шт.
- ториште** с место где је стадо одмарало и оставило торину (балегу). Кн.
- тормакуља** ж млада биволица. Митровић.
- травник** м крпељ; в. бобез. Бч.
- траволка** ж травка (О Ђурђевдану: „Беру се траволке за венац...“, кити се ведро.). МР
- травоше** се свр. затрује се неком травом (о овци); в. крвљосала. КФ.
- тражи** несвр. манифестује полни нагон (о женки ДЖ). Шт; ~ *бика* изр. за краву која испољава полни нагон. Шт.
- трампа** ж размена животиња (у трговини). – „Трампа бџш за бџш“ [Размена без икакве доплате.]. Бч.
- трамплевање** с / *трампење* / *трампа*, трговање разменом ДЖ (овца за овцу, овца за козу и сл., уз доплату или не).
- трећак** м јарац или ован у трећој години (прва маторина). Шт. [Исти назив има и трећи рој који се појави исте године.]
- трећаквица** ж јединка ДР у трећој години. ЦГ.
- трице**¹ ж мн. крмиво за стоку; зрнаста или брашнаста храна која се даје стоци заједно са сољу. Шт.
- трице**² ж љуспице од зрна житарица, које се из брашна издвајају сејањем, и служе за сточна крмива или напој. Шт.
- тричњак** м хлеб од трица за псе. Живковић.
- трла** ж **1.** кошара за смештај стада на пашњаку; **2.** станиште за стадо на пашњаку (са настрешницом, оградом, кошаром за овчара). Рв; в. трло.
- трлина** ж место на пашњаку са кога је трло померено на друго место. ВК.
- трлиште** с место где је било трло (в.). ВЈ.
- трло** с в. трљак, катун. ВЈ.
- трљак** м / *обор 1.* ограђен простор испред стаје у којем овце бораве преко дана; **2.** привремено овчарско станиште на пашњаку током лета. Шт.
- трљачиште** с место на пашњаку где је била (покретна) трла. ТД.
- трњинеста** ж прид. која је са ситним црним шарам (о овци). Рс.
- трњиноша** ж овца која има више ситних тамних пега по лицу (и име таквој овци). Ђирић.
- тројани** несвр. редовно ојагни троје јагњаци, плодна је па увек јагни по троје. Шт. [Овца ретко кад омлади више од једног, а коза скоро редовно млади двоје, некад и троје.]
- тројани** свр. окози троје јаради. Шт.
- трџ(ав)**, -а, -о лењ (о говеду). Шт, ВЈ.
- трџак** м в. трџав (о коњу). Ин.
- тропатало** с / *тропейтало* лимено звоно са јачим звуком, шире при дну (тамо где се везује) него при отвореном делу, клопотарник. Бш, ГТ.
- тропетало** с в. тропатало. Кн.
- троптина** ж талог што остане на казану при топљењу сланине, спржа, в. тиридија. Бр.
- тртица** ж завршни део тела из кога израста реп. Шт.
- тртка** ж в. тртица. Кж.

- тргóри се** несвр. купа се у прабини (о кокоши). Жл.
трупíна ж део тела заклане животиње без удова. Бш.
тугарљíв, -а, -о голицав, осетљив на додир. – Тугарљíва крáва се тéшко музé. Рајковић.
тугарљíва (овца) ж овца која мрда док доји јагње. Шт.
тука несвр. нагони пса на некога; в. натука. Кж, ГТ, Кн.
тулбáк м / *тyшшшшш* / *шћембе*, желудац код преживара. ВК.
тулбéнче с марамица, копрена (в.). – Остáвив га па прáев колáчи. Вл.
тулумáц м **1.** лимено звоно, клопотар(ник). Вј; **2.** тучак у звону. Бч; **3.** веће звоно које се веша крави о врат да се не би изгубила у паши. Рајковић.
тупáча ж шубара са тупим горњим делом, в. шиљћа. Бч.
тупо (црево) с сами задњи крај дебелог црева. Зл.
тура несвр. полаже стоци храну (у јасле). Шт.
турма м велико стадо оваца у покрету. Ћирић.
тут(а)! узв за терање (одбијање) свиња. Шт, Кж.
туцало с в. буцало. Вк.
туцано сíрење с ситан, гњечен сир. Цр.
тýка, тýка, тýк, тýк узвик за мамљење пилаци. ВР.
тýкмéње с припремање веја за дењење на лисник (в.). Лз.
тýкми с несвр. сакупља се у нарамак (о шуми за лисник). Шт. [Кад се шума тýкми за лисник, свака се веј(к)а ломљењем границица подешава на такав нарамак који треба да добро легне у лисник (в.).]
тýнко цревó с црево које је ближе желуцу. Шт.
тýнкопíјава ж прид. музна ДЖ са танким млазем млека. ВЈ.
тýпка несвр. / *тyйyкa*, оплођује (плован пловку). Бч.

Ћ

- ћáја** м *ћeaja*, главни пастир на бачији.
ћáр м добит од стоке (у продаји). Цветановић.
ћарéње с продаја с редовним добитком. – „Тај не продава стоку без ћарéње.“ Бч. [Постоји уверење да кад своју стоку продајеш испод цене, кад је сáм потцењујеш, онда је вређаш и нећеш имати среће у стоци. Због тога је продаја прилика да те стока награди, а да се радујеш што чуваш. Такође, кад се продаје, „стока се продава с ала́л“, да и онај ко је надаље чува буде срећан, а не да је продајеш и да жалиш, још горе да је кудиш.]
ћeáја м в. ћаја. Кж, ШП.
ћeја м в. ћаја. – (Како знате где да терате овце?) Нарéди ни ћeја. ТД.
ћесíм м закуп одређеног броја оваца чије млеко током музне сезоне припада закупцу [Дадéмо óвце у бачију, а све млеко откупи нећи трговац пот ћесíм, кат склóпимо úговор сас њéга, даде ни неку пару, па ни пóсле на крај куде Свети-Илију исплáти целокупно млеко, од млекóто бáч прáји сíрење туј на бачију, па га пóсле прера́цује у качкава́љ, и предава на гáзду. Ћирић.]
ћетí несвр. лаје (о ловачком псу), кевће. Бч.
ћeћeче несвр. мекеће (коза) за јаретом. ТД.

- ћивка** несвр. в. кивка, кевће. Бч.
ћилав мужјак с једним тестисом (о вепру). Шт.
ћисалник м в. ћиселник.
ћиселник м млеко које укисне без сирила. Шт. [На бачији ћиселник се прави тако што се у буренцету поткваси топло млеко, па кад ускисне, само се додаје или загрејано или тек помузено млеко. Кисељење и употреба теку докле има млека на бачији, а буренце је згодније од другог суда јер са лако затвара, а текућина се точи на доњем отвору (на чепу или на шајтову). Има густину и укус јогурта.]
ћисело с које је укисло уз помоћ сирила (о млеку). Шт.
Ћитоша ж име овци са праменом вуне преко чела, в. Буча. ТД.
ћовка несвр. ћуруличе (о ћурки). Рајковић.
ћовкање с оглашавање ћурке, ћуруликање, пућпурикање. Рајковић.
ћопа несвр. / *криви*, храмље (о коњу, али и о другим животињама, па и о човеку). ТД.
ћопка ж. нарамак осушене шуме за лисник, веја. Сс.
ћосен м ован. – „Убав ћосен штета што мора да се закоље.“ Митровић.
ћук(ш)! Узвик за терање магарца. Бш.
ћук-ћук узвик којим се вабе кокоши. Марковић.
ћулавка ж плетена зимска капа за пастира. Рд.
ћулумајес, -ста, -сто јединка живине са ћубом на глави (о петлу, кокошки). Митровић.
ћулумајка ж ћубаста кокош. Митровић.
ћумка ж в. ћумка. ГТ.
ћупина ж суд који служи за машћење пређе. Вк.
ћуран м / *јујан*. Шт.
ћурка ж в. пујка. Шт.
ћурлика несвр. / *ћурулика* / *ћуруличе*, оглашава се ћуруликањем (о ћурки). Шт.
ћурлу / *ћурулу*, ономагопеја ћурликања – гласања ћурке. Шт.
ћурулика в. ћурлика. Рајковић.
ћуруличе несвр. в. ћурулика. Кж.
ћурче с младунче ћурке. Шт.
ћус! узвик којим се одбија напад овна. Марковић.
ћуселé с уштављена и обојена говеђа кожа. Рајковић.
ћусило с фиг. ован (глупак). Марковић.
ћуш узвик за терање магарца. ТД.
ћушка несвр. / *чушка*, чепрка ногама по тлу (о живини). Пк.

У

- уами** свр. стави ам на врат (о коњу). ТД.
уварди свр. сачува (од нечега). – „Овце трéба да увардиш да ти не утéкну рáно на овна, па да ти се јáгње зíми.“ Марковић.
увијачи м мн. комади коже којим се увијају ноге за ходање кроз снег или по киши. Мц; в. завијачи, кожине.
увијен прид. / *учукан* / *йочисѿен*, кастрирани во, коњ. Шт.

- увла́чена** ж в. влачена (о вуни). ТД.
- ударила ју усóвчина** изр. за обољење од усова. Шт.
- у́дроб** м целокупна изнутрица брава. Бш.
- узајна́ти се** свр. заинати се (и неће да крене – о запрежној стоци, о коњу или магарцу).
- узда́** ж каиш у систему коњске опреме, узда, поводац. Шт, Жл.
- уsvéри се** свр. уплаши се (о стоци). ТД.
- уsеб** м назеб. Зл.
- ујало́вен** мужјак учињен бесплодним ДЖ (увијањем, чукањем, штројењем); в. забјкне се. Бч.
- уја́не** свр. / *ујаше / ујаши*, попне се на коња. Шт.
- уја́ше** свр. В. ујане. ТД.
- уја́ши** свр. в. ујане. Бч.
- у́кваса** ж маја са кисело млеко. Сс.
- укрóте се** свр. распасу се (о овцама). ТД.
- улавница** ж овца која се на паши издваја из стада. Кн.
- ула́вка** ж в. улавица. Кн.
- ула́м** м бешика код овна; в. мејур. Мр.
- ула́р** м / *јулар*, оглав, скуп опреме од каишева за вођење говеда. Мж.
- у́љ** м креста у петла. Бр. Израслина на петловој глави, [„Грѐбен је кот петла на главу одозгоре, а у́љ одоздоле.“ Ћирић.]
- уљу́ден**, -а, -о који је спремљен за печење или другу прераду (о свињи или неком другом браву). Шт.
- уљу́ди** свр. в. људи, уљуден. Бш.
- у́мит** м брезова или грабова метла за чишћење трљака (в.). Бч.
- умрктé се** свр. в. умрте се. ТД.
- умртé се** свр. / *умрктé се / замрпé се* смире се (о овцама), збију се у групу. Бч.
- умурдари** свр. Опогани месо кад при клању бравчета пробуши црево. Бч.
- у́прега** ж спрезање говеда, стварање запреге (в.) за вучу под истим јармом. Кн.
- упрэгне** свр. утера у јарам (о говеду). Шт.
- упрéза** несвр. преже запрегу у јарам. – „Упрегни говеду па тэрај жито у воденицу.“ Бч.
- упрéса** несвр. преже запрегу у јарам. Бр.
- упри́ђа се** несвр. упреда се, спреда се па упреда (уврткује) двострука пређа (пређа од две жице). Рц.
- упу́та** ж в. опута. – „Упу́та од свињску ко́жу, исечемо т́нко ко врца́ и с тој оплетемо опњњк наоколо, с тој ги и крпимо кад се ицэпе – туримо залóгу спóља па окрпимо.“ Зл.
- ура́њена**, -а, -о ухрањен (о свињи). Шт.
- у́рда** ж секундарни сир добијен кувањем сурутке. ЦГ. В. вурда; отпаци сира. Митровић.
- у-сампáс** непром. начин кретања и испаше стада, кад је без контроле пастира, него иде по своме нахођењу. Бч, ТД; изр. за овце изван контроле пастира, када свака оде на своју страну. Шт.
- усампáси се** свр. 1. навикне да се понаша својевољно, без контроле (о стаду). Бч.
- усóв** м болест вимена. Шт.

усовита субота ж празник који се поштује да музну стоку не напада усов (сточарски празник) Зл.

успаљено ђубре с балеге измешана са мокром простирком изринута из штале у фази врења (која се још пуши). Цр.

устобол м болест устију код брава који пасу (о овци најчешће). Сс.

устремло ју у виме изр. за запаљење вимена. Шт.

устричина ж болест која напада овце. Шт. [Устричина = када се овца устриса, дрхти.]

утипави се свр. згрудва се (о вуни) или се мека вунена тканина (или плетиво) почне претварати у неразмрсиве громуљице вуне (претвара се у типе, ућеба се). Тирић.

утирка ж в. пачавра. Бч.

утрина ж место на којем овце пасу. Шт. [У Бч утрина је пашњак у државној својини, за разлику од имања које има газду, које је себиско (сајбиско < сахибијско?).]

учубри (уши) свр. подигне и укрути уши [< ушчубри?], наћули се (о коњу). ВК.

учукан прид. ‘увијен’, такође у значењу *ушкојен* који је кастриран (о јарцу). Шт; ујаловљен (о овну). Шт.

ушаљка ж овца са обореним ушима. Рц.

ушанка ж врста шубаре са страницима које покривају уши (тај део може да се поуврати и веже с темене стране главе). Бч.

ушанчица ж мала шубара ушанка, за дете. Рајковић.

ушкџен прид. ујаловљен (о овну). Лв.

уштркља се свр. разобода се, растрчи се бежећи од обади (о говечету). Рајковић.

уштројен м прид. кастриран (о вепру). Рајковић. [Са значењем „учинити што на телу животиње да постане неплодна“ познати су термини: *уштројен*, *учукан*, *увијен*, *ујаловен*, *јочисџен*. (У)штројен у већини места важи за поступак кад се резањем одбаце тестиси животиње (вепар).]

Ф

фаша ж в. ваша. Вл, ГТ.

фишти несвр. вришти (о коњу). ГТ.

фуслике мн. кратке чарапе, назувци. Бш.

Ц

цвет м буђа поврх сира. – „Заудара на цвет; Од вр мерше (сир) на цвет.“ Зл.

цвета ж једнобојна кобила с белом пегом на челу. Шт.

Цвета име кобиле, или краве, с белом пегом на челу. Шт.

цветко м једнобојан коњ или магарац с белом пегом на челу. Шт.

Цветко име коња, в. Цвета. Шт, Бч.

Цветко име коња или магарца. Шт.

цвѐтоша ж **1.** црна овца са праменом беле вуне на челу; **2.** црна овца са белом пегом на губици или челу. Шт.

цвѐк м течност која исцури кад се из куване сурутке добија вурда. Шт, ТД.

цвѐкољак м измет од било које живине. Кж.

цвѐли несвр. начин на који се оглашава пас кад му нешто не прија па „жално квичи“. ВЈ.

цврк м један млаз млека који излази стезањем сисе.

цвркне свр. штрцне млаз млека. – „Пресушиле ђвце, па по малко цвркнемо јутром.“ ТД.

цвѐра ж / *цеварка*, део свињске ноге ниже колена (о месу с коском). Лл.

цвѐрка ж в. цевара. Вл, Бш.

цѐдаљка ж цедиљка за млеко. Вк.

цѐдач м цедиљка за млеко. ВК.

цѐди несвр. издваја сурутку из подсиреног млека, ради добијања сира. Кж.

цѐдилка ж **1.** в. цедник. ТД. [Има и објашњења да је цедник за млеко, а цедилка за сир, па би се могло разумети и тако да је цедилка у ствари цедило (ретко платно у које се сипа млади сир и окачи негде да се цеди сурутка).]; **2.** врста торбе од лаког ретког платна у коју се сипа млад сир да се из ње исцеди сурутка – *цедилка сирењарка*; **3.** торба уопште. [У Бч то је платнена торба, торбица, а постоји *цедилце* – торбичка; док је *цедило* јаче платно с траковима у којем се на леђима носи неки терет (од грања, стручја неке биљке, до тикве и сл.). – „Уврзал се у цедило и ђтиде нис пѐт.“]

цѐдило с торбица (врећица) од ретког платна у коју се ставља млади сир да се из њега исцеди сурутка. Дескр. *цедило за сирење*. Шт; в. цедилка.

цѐдило с тракови с комад јачег платна чији су паралелни углови повезани с јачим плетеним ужетима (тракови) ради ношења неког терета на леђима. Бч.

цѐдник м **1.** метална цедиљка у облику левка са рупицама при дну ради цеђења млека после муже, **2.** ретко платно које служи као цедиљка. Шт; – „Остала дрдоњка (брабонка) на цѐдник.“ Кж.

целовар м / *целоглѐ* / *кукљѐц*, чорбасто јело од целих листова самониклог јестивог биља (скрипѐц, пуцкало, лобода, штир, коприва), које, разуме се, може бити и сецкано, са додатком меса, размућеног јајета. Најомиљенији је целовар кад „у њега има ливадѐи ћиселѐц“ (због киселости). Спрема се у сезони кад се могу наћи зелени листови ових биљака. Шаљиво се назива и: целоглѐ или кукљѐц, зато што се не мора много жвакати, већ се само гута. Глигоријевић.

целоглѐ м в. целовар.

цѐвка ж слина која тече назеблом бравчету из носа. ТД. В. пушта цѐвѐ.

цѐвкѐ м в. цѐвка. ВЈ.

цигаја ж раса оваца.

цигѐја ж в. цигаја. Рајковић.

цѐкне свр. прокисне (о млеку, мада се може односити и на вино. – „Цикнало вино“ = вино које је добило јаку киселост)

цингар ж клепетуша. Рајковић.

цингарѐша ж крава која носи цингару (звоно). Рајковић.

цѐнка ж в. цѐвка. Бч.

цѐпулка ж бела овца која има црне ноге око папака. Зл.

црвѐни вѐтар м болест свиња. ВК.

црвѐв с дугуљаста пробавни орган у унутрашњости бржава, чешће у мн. – црева, као систем пробавног органа у унутрашњости бржава, састављен од танких ц. и дебелих ц. Бч.

црѐпња ж земљана посуда у којој се пече хлеб на огњишту, црепуља. Кж, Бч.

црѐпњарка ж крпа којом се брише црепуља, пачавра. ВК.

црк(л)ѐтина ж **1.** цркотина, леш ДЖ; **2.** Изнемогло бравче које је пред угинућем, пред цркавањем. ТД.

цркне свр. напрасно угине (о говеду). Шт; – Цркла му овца од неку траву ђтривну. Бч;

цр̀ни дроб м већа жлезда која ствара сок за растварање масноће, јетра; црна цигерица. Шт.

Цр̀ница ж в. овца. Рс.

Цр̀нка ж име црне овце. ТД.

Црнов̀унци мн. / *Црнор̀унци*, сточари номади који су некад сточарили у источној Србији. Гајили су неку сорту црних оваца.

црно̀ока која је белог руна а црних очију (о овци). Шт.

црно̀окаста прид. *црно̀оћесѝа* в. црноока. Ор.

црно̀оћеста прид. в. црноокаста. Ор.

Црнор̀унци в. Црновунци.

цррр, тѝк, тѝк, тѝк узвик да се смами пилад ради храћења. Кж.

цррр, цѝк, цѝк узвук за мамљење пилића. ТД.

цѝку, цѝку! узвик за дозивање пилади. Жл.

цѝп, цѝп! Узвик за терање магараца. ЦГ.

цѝрик! / *цѝрук*, узвик коњу да се повуче уназад. Шт, Кж.

цѝрук в. цурик. Лв.

цѝрукњѝвање с натеривање запреге да пође мало уназад. Рајковић.

Ч

ч`ва ж назив за белу овцу с црном шаром на челу. Лл.

чаву̀рина ж кост лобање ДЖ, лобања. Бч.

ча̀гоље зб. дрвенасти део гране, који остане кад са њега стока обрсти лишће. – „Чагоље је дебелиште“ (код дрвећа). Зл.

чакар`ас, -та, -то / *чакарес*, разрок (о говеду). Шт.

чакар`ес, -та, -то в. чакарас. Ин.

чамалѝуга ж **1.** чворуга, задебљање на дрвету; **2.** пастирски штап са задебљањем на доњем делу. Бч.

чамбу̀ра ж дрвени суд у којем се носи вода; в. бѝквица. ВК.

ч`мпара ж метални део на узди, испод браде коња. БП.

чамп`раг м в. чампара. Лл.

чаму̀га ж пастирски штап, тојага. МР; чворовата тојага. Вл.

чаму̀шка ж мања тојага; в. чамуга. Марковић.

ч`па м крупан пас. Митровић.

- ча̀пањак** м в. чапоњак. Ор.
ча̀паста ж са црним ногама (о овци). БП.
ча̀поњак м / *ча̀йањак*, део ноге којим се додирује тле (о свињи, говеду). Шт.
ча̀поњка ж в. чапоњак. Рв.
ча̀поњке ж мн. пар папака на нози свиње. ЦГ.
ча̀поњчице ж мн. пар горњих, неразвијених папака. В. папоњке. ЦГ.
чара̀лук м батина, тојага. Марковић.
чара̀па ж / *чара̀па* / *чора̀па*, чарапа (пастири су носили чарапе искључиво плетене од вунене пређе). ТД.
ча̀рапес, -та, који је с белим ногама (о коњу) Шт.
чара̀пци мн. чарапе. Бр.
ча̀шица ж зглобни део кости бртва. ГТ.
чашу̀рбина ж оглодана лобања бравчета (о печењу). Лз, Пк.
чашу̀рина ж в. чашурбина. Ор.
чва̀рак м мн. чва̀рци / *чварка*, остатак топљене сланине. БП.
чва̀рка ж в. чварак. ГТ, ШП.
чва̀рѝк мн. чварѝци в. чварак. Бч, Кж
чека̀рче с мало звонце за коња, прапорац. ТД.
чеља̀та, -о коза (или бравче уопште) која не слуша пастира него иде својевољно и чини неку штету. ТД.
чељу̀бине мн. оглодане кости вилице бртва. Цр.
чељу̀с м кост вилице ДЖ, в. чељуска. Мж
чељу̀ска ж / *чељу̀шка* чељуст ДЖ (кост вилице, с месом на себи). Бч.
чељу̀стина ж в. чељуска. ЦГ.
чељу̀шка ж в. чељуска. ТД, Ор, Мц.
чемба̀к м в. чкембак. Цветановић.
чепѐја (?) прид. овца с кратким ушима. ВЈ.
чепр̀ља несвр. ришка ноктима (о кокошки). Зл.
чепр̀шка несвр. в. чепрља. ГТ.
черѐк ж једна половина (предња или задња) половине заклане животиње, четвртина закланог бравчета. Шт, Цр.
черѐглесто прид. које разроко гледа (о бравчету). ВК.
четвѐрка ж **1.** дуплирана запрега ради вуче тешког терета на узбрдном путу. Бч; **2.** покретни продужетак руде ради формирања удвојене запреге. Шљивовик; в. отенцало.
чеша̀ло с алатка којом се говече тимари. Шт.
чешља̀ 1. несвр. размицањем одваја праменове вуне, чистећи их истовремено од труња, траве и друге прљавштине. Шт; **2.** тимари говеда чешалом. ТД, Мр.
чешља̀на прид. која је гребенањем и чешљањем припремљена за предење (о вуни). Шт. [Вуна се најпре ручно рашчешља на праменове, при чему се очисти од сваке прљавштине и труња, а онда гребена гребен(ц)има. Тако се ваде ваденице за „у својак“. Може се вуна и дрндати, у вуновлачарама (код дрндара), када се влаци и увија у кудељке.]
чибу̀к м овално буре у којем пастир доноси воде на бачију; в. бѝквица. Лв.
чив м мера за пар (о опанцима). – Најдебела кожа је од грбину, ал само за неколко чивта опњци, а оној друго је тњко. Бч.

- чивта̀ра** несвр. удара задњим ногама (о коњу). ТД.
- чивта̀рка** м овца која се ногама брани кад је гуђе јагње побрцкује (в.). Вк.
- Чи́жма** ж бела овца са црним ногама. Вј.
- Чи́жма̀нка** ж име беле козе (и овце) са црним ногама. ТД.
- чи́жма̀ша** ж / *чизмаша*, назив за белу овцу са црним ногама. Бр.
- чи́жмоша** ж в. чижмаша. Ор.
- чизма̀нка** в. Чижманка. Бч.
- чи́зместа** прид. в. чизмаша. Лл.
- чи́змоша** ж в. чижмоша. Ст.
- чиља̀то** с љуто говедо, које вуче „на своју страну“. ТД.
- чимбу̀лка** ж овца са белим цветом на челу (таква овца зове се Булица). Зл.
- чимирѝчава** прид. која слабо једе и не може да се ухрани (о свињи). ВЈ.
- чи́ни** несвр. боји пређу (најчешће природним бојама: карабоја – од јасенове коре; рујева – од руја, итд.). Шт, Кж.
- чинилка** ж машћевина у којој се нешто боји (чини), вода и боја, вода и неки природни састојак који отпушта боју. Шт
- чиноштѝта** ж штеточина, коза која чини штете у паши. Марковић.
- чиноштѝтник** м коза која чини штете (која прегризе воћку, погази усев и сл.). Лв.
- чип(к)а̀** ж **1.** овца с кратким сисама; **2.** коза са кратким сисама. Шт.
- чи́пава** прид. овца с кратким сисама. ВЈ.
- чипу̀лка** ж овца са кратким сисама. Вк.
- чира̀к** м помоћник пастира, слушче на испаши (на бачији). Рв.
- чи́салница** ж / **чи́шалница** мера од три жице (три нити) пређе смотане на мотовилу дужине 1 метра. Кж.
- чи́шалница** ж в. чисалница. Бч.
- чкѝмба̀к** м пеј. шкембе, желудац. Цветановић.
- чоба̀нин** м овчар, онај који чува стадо на пашњаку. Бш.
- чоба̀нка** ж пастирица. Бч.
- чоба̀нче** с дечак који чува овце. Бш.
- чова̀ња** ж празна чврста кора тикве рубованке (служи као посуда да се њоме захвата зрнаста храна и даје стоци). Бч.
- човрда̀ло** с батина (за одбрану од паса). Марковић. [У Бч није познато човрдало, али постоји (да те) *зачавра̀ди* (удари нечим по глави).]
- чого̀љи** несвр. ногама разрива тле тражећи хране (о живини). ЦГ.
- чомрѝзга** ж неко задебљање на удовима животиње (на зглобовима); на дрвету (пастирском штапу). Бч.
- чопѝркује се** несвр. истиче се надметањем (о петлу кад сиђе са кокошке). Мр.
- чо̀пор** м колектив свиња. Кж, ВК.
- чора̀па** ж мн. чора̀пе чарапе. ТД.
- чора̀пок** м мн. чора̀пци. Бр.
- чорба̀р** м поодрасло пиле с мало меса (колико за једну чорбу). Митровић.
- чу̀бри** (уши) несвр. ћули уши, костреша се, плаши се (о овци, псу, коњу). Бч.
- чуд(љ)и́в** прид. који се збуњује, који се страши, плаши (о коњу). Бр.
- чу̀кан** м / *учу̀кан*, који је ујаловљен чукањем (бик или ован) [То је поступак да се кастрирање изводи прекидањем јајовода, односно елиминисањем тестиса, без вађења]. ТД.

чуканик м постан сир, сличан вурди, добијен из млека из кога је издвојено масло. Рајковић.

чукља несвр. креше (шуму за лисник). Вл.

чукутина ж чекиње, свињска длака. Бш.

чул(к)а ж овца с кратким или оштећеним ушима. ТД, Шт.

чудуманка ж ђубаста кокошка. Јевтић.

чудумаста (кокошка) ђубаста кокош. Шт.

чуљ, -а, -о без уха, или са оштећеним ухом Бч

чуља назив (може и име) говеда са кратким или оштећеним уветом; Чуља име таквом говеду. Шт.

чуљи уши несвр. понашање овце кад се унезвери. Бч.

чуљка ж / *чуљћа*, овца са кратким ушима. Шт.

чумбулка ж цвет беле вуне на челу црноруне овце. Зл.

чупача ж в. шубара. Тирић.

чупка ж овца са малим и slabим (закрљалим) роговима (према: шутка, в.). ТД.

чурило с део бучке, којим се бућка млеко. Бр, МР.

чуриљћа ж предњи део главе свиње којим пасе. Шт.

чурка ж в. чуркало. Рв.

чуркало с / *бучкало*, млатилица у облику дужег штапа на чијем је доњем крају крст од кратких летвица, која се провлачи кроз млеко у бучки и тако (млаћењем) избацује масло на површину Бч.

чучуљага ж капа в. чучуљака. Марковић.

чучуљајка² ж шиљаста шубара, астраган (в.). Марковић.

чучуљајћа¹ ж примитивна колиба (у пољу) у облику купе покривена сламом или кукурузовином. Рајковић.

чушка несвр. ногама разрева тле тражећи храну (о кокошки); в. ђушка. Шт, Жл.

Ц

цавгарче с кученце (које ситно кевче, или цавгори). Стојановић.

цавгори несвр. / *цевгори*, лено лаје (о псу). Цветановић.

цамбас м трговац који се бави препродајом стоке. Рајковић.

цамбасује несвр. купује и препродаје стоку. – „Сретен Шарко више је волел да цамбасује него да чува (стоку).“ Бч.

цвиќољак м редак измет живине. Рајковић.

цгбаво прид. врло мршава (бравче, код кога су кости наглашеније у односу на месо). Цр.

цевгар м мали псић који својим лајањем само најављује посетиоца. Тирић.

цевгори несвр. ситно лаје (о псу). Бч; в. чевкори.

цевкори несвр. кевће с времена на време (о псу). Кж; лајуцка. Рајковић.

целудица ж желудац (бубац) код живине. Марковић.

целутка м в. целудица. Марковић.

цивга несвр. кевће (о псу). ВР.

цингерица ж / *цићерица*, плућа и јетра бравчета. В. дроб.

цигѐрке ж мн. **1.** јело од куваних или пржених цигерица; **2.** (цигерка) један комад упржене цигерице из таквог јела. Вк.

циђѐрица ж в. цигерица.

цилитка ж пастирска тојага с гуцом (в.) на крају (служи за цилиткање), Стојановић. [Нама је познато и другачије објашњење, да је то: штап, тојага, или тојашка која се педа (премеће) и да ту није битна нити потребна гуца, која би иначе сметала цилиткању.]

цилиткање с в. ципање. Стојановић.

ципање тојађе пастирска игра, састоји се у бацању тојага и бројању колико ће се пута ципнути (одскочити од земље). Бр.

ципка несвр. скаче утрупце, поскакује (о јагњету). Бч.

ципкање с в. цупање. Тирић.

цолка ж / свиња / швиња, пастирска игра штаповима закривљеним на једној страни, којима се гура плочица (дашчица, каменче) у рупу (слично модерном хокеју). Та плочица је свиња, по чему се негде и цела игра тако зове. Кж.

цукѐла ж / цућела пеј. назив за пса. Кж.

цурѝл м / ђурђил, јагње које се као жртвовано коље о Ђурђевдану, в. спасило. Шт.

цућѐла ж в. цукела. Бч.

Ш

шап м болест на папцима код оваца или говеда. Шт.

шапљив прид. оболео од шапа (о папкарима). Андоновић.

шара ж бела овца или крава са црним шарам по телу, и име таквом грлу Шт, ВЈ.

шаргава прид. шарена (о белој овци са црним тачкама по брњици и ногама). Ст.

шарица ж в. шара. Рс.

шаричка ж хип. в. шарица. Бч.

Шарко ж име вола. Кж.

шатка ж пловка, шотка. ВЈ, Цветановић.

шатор м мужјак шотке. ВК.

шаче с пловче. ВК.

шаша ж в. тала. Митровић.

шваљѝк м / швољѝк / швољѝц **1.** смотуљак прамена вуне; **2.** остатк неразбијеног брашна у качамаку. Кж. Бч.

швиња несвр. звижди (свирка) устима. Лз.

швиња ж в. цолка.

швољѝк м в. шваљѝк Жл.

швољѝц м в. шваљѝк. — „Вуна на швољѝци“. Ор.

шеверњичав, -а, -о вртоглав. ТД.

шендрѝнка ж „јело од прженог пиринча стављеног у обарену кесу овчијег сиршта“ и тако запеченог. Бч, Рајковић.

шѝни несвр. стоји на задњим ногама кад се радује пред неким (о псу), очекујући нешто. Марковић.

шепури се несвр. гизди се ширењем перја, кокори се (о ћурану). Кж.

шѐрби се несвр. иде мало накренуто, накомстрешено (о коњу). Кж
шердѐнка ж овчије сириште. ВЈ, КФ. [Као орган тела јагњета које сиса, кеса у којој се формирају зрна сиришта, која се, кад се јагње закоље, могу испрати заједно с том кесом, сушити и онда стучати, па се том масом потом сири млеко.]

ши! узв. којим се говедо тера у јарам. Шт.

шибинка м пругић којим се терају овце. ВК.

шија ж део живинског тела између главе и трупа, в. врат. Шт; у ТД *шија* је одозго а *гуша* одоздо.

шиле с (уз број *шилеѿа*) / *шиље*, бравче на прелазу из прве у другу годину. Шт.

шиљаварка шубара ж / *шиљћа*, шубара са купастим врхом. ТД.

шиљарка ж в. шубара; в. шиљаварка. ВР.

шиљача ж „живахна овца која свуда стигне прва“. Рајковић.

шиље с в. шиљеже. Зл.

шиљег м мн. шиљези, зб шиљежина, бравче на прелазу из прве у другу годину. Бр, Лв.

шиљеж м мн. шиљази в. шиљеже. КФ.

шиљежѐ с / *шљеже*, мн. шиљешци (Кн) бравче (овца или коза) на прелазу из прве у другу годину Бч; шиљеже. Зл.

шиљћа¹ ж колибица за пастира у оквиру трла. Шт. [Конструкција од збодених мотки (негде се каже: у главу, негде на капруљ), и неког оплета (павит), која се потом обложи сламом, грањем или папраћу. На пашњаку, ако је пространија, може служити да се ту затвара стока за време летњих врућина или непогода.]

шиљћа² ж врста шубаре од јагњеће коже, са купастим врхом. Бч.

шиник м / *бучуг*, дрвени суд од савијене букове даске и дна, за ношење зрнастих плодова, али служи и да се у њега стави крма (трице, јарма) за стоку. Жл.

шипарац м млади вепар, вепрић. Рајковић.

шипаре с прасе од шест месеци. Цр.

шипарица ж женско прасе шипаре (в.). Цр.

шишка ж сорта свиња са изразито шиљастом њушком. ТД.

шкѐмбѐ с желудац код преживара. ДЖ, Митровић.

шкѐпен прид. ушкопљен (о вепру). Бш.

шљанак м зглоб којим се папак везује за потколеницу животиње. Лл.

шљег м мн. шљегови, в. шиљеже. ВК.

шљегар м збирно шиљежад, бравчад од године дана, која није помешана са стадом, него пасе засебно. – Шљегар љскара на сават. ТД.

шљежѐ с зб. *шљежѐѿина* в. шиљеже. ТД.

шљежина ж колектив брава поткрај године, остављен за приплод, који се чува одвојено од осталог стада. Бч; јагњад до једне године. – „Некад смењају јаловину и шљежину.“ ТД.

шотан м в. шотар.

шотар м / *шоѿан*, мужјак патке.

шѐтка ж пловка, патка. Шљивовик.

штавена ж прид. која је посебним поступком припремљена за кројење и шивење (о кожи). Шт.

штала ж / *јѐр*, просторија у којој се чувају говеда. Шт.

штетник м коза или овца која чини штету. Шт, ТД.

штíволи несвр. чупка, пасе траву. – „Кад се залади, пушти краве, нека штíволе око колибу колко има.“ Марковић.

штíм м вуна која гребенањем остане за грубље предиво. Шт, ТД.

штíмава прид. збијена, умршена (о вуни); в. штим. Вк.

штирка ж крава или нека друга ДЖ која не може бити оплођена. Шт. [За разлику од јаловице, која дотичне године остане јалова, штирка је трајно неспособна за оплодњу.]

штра́нга ж / шти́рањага, поводац којим се говече веже за рогове. Шт.

штра́њага ж в. штранка. ВЈ.

штра́пка ж траг животињске ноге у меканом тлу, снегу, благу. Цветановић.

штрѐб, -а, -о безуб (обично о говеду) [кад изгуби зубе од старости, или кад сломил зуб] Бч.

штрѐица ж врло стара овца. Рв.

штрѐца несвр. оплођује мачак мачку. Рајковић.

штрѐцање с оплодња мачака. Бч.

штрѐкља се несвр. обада се (о говеду). Шт.

штрѐкља́вица ж јурњава наобаданих говеда, штркљање, штркољ (в.). Рд.

штрѐкљање с в. штркља́вица. Бч.

штрѐкљица ж оса од које стока бежи као суманута (штркља се), обад. Рајковић.

штрѐкољ м в. штркља́вица. Бч.

штрѐвен, -а, -о прид. ушкопљен (о вепру, свињи). Цр.

штровљѐвач м в. штројач. Зл.

штројач м радник који кастрира мушке јединке ДЖ (и у случајевима кад се изводи увијањем или чукањем). Шт.

штројен, -а, -о / *скојен*, кастриран (о вепру). Шт.

шту́л м мн. штулови задњи део коњских потковица, савијених на горе. Вк.

шћембѐ с део тела у којем се вари храна, желудац код преживара. Шт.

шубара ж капа од овчије коже (*шиљћа, тйујача, ушанка*), „Сливовчањи [Лужница] су носили неострижене шубаре ко Вла́си, зва́ли су ји тупа́че“. Ћирић.

шубѐт м стање узнемирености ДЖ (од страха, или од осећаја неке опасности). – „Ва́та га шубѐт, шубѐти се“. Бч.

шубѐти се несвр. костреси се, припрема се за напад (о овну), вата га шубет. Бч.

шўга ж кожна болест, која код овце узрокује опадање вуне. Шт.

шуман м грана лисника, веја. Лз.

шўмка ж једна шумовита грана кресана за лисник; в. грањка. Зл.

шурѐње с скидање длака са заклане свиње. Кж.

шўри несвр. скида длаку са закланог бравчета парењем врелом водом. Шт, Мж.

шўт, -а, -о који је без рогова (о овци, кози, бравчету). Шт.

шўта / Шўта ж назив за овцу са кратким рожићима, и име такве овце. Бч.

шутак м ован без рогова. Рд.

шутил м ован који је без рогова, шутко. Шт.

шўтка ж овца са роговима нормалне величине и јачине (према: чупка, в.). ТД; или коза без рогова. Рајковић.

шўтко м хип. в. шут. Бч.

шущѐница / сушѐница ж вешалица од свињског меса без костију, која се дими. Бч.

шушеничи несвр. обрађује месо да буде у облику вешалица, ради димљења и сушења. Шт.

S

- сáдња** ж прид. страна део самара. Шт.
свалика ж кост потколенице ДЖ. Рс.
свенџ в. свонџ. ТД.
свѣри се несвр. плаши се, страховљив је (о коњу). Лв.
свѣрка (се) несвр. осврће се (од страха) (о коњу). ТД. [Унезвери се: у таквом стању овца *чуљи уши*, ован *се шубеџи*, коњ *се усвери...*].
свѣрка ж звер. Бч.
сверљив, -а, -о / *сверовиџ*, плашљив, лако се (уне)звери Лв.
сверовит прид. в. сверљив. Вк.
свизарка ж женка ДЖ у другој години. ТД
свизарче с јагње или јаре у другој години живота. Ћирић.
свизџ м мушко бравче (ован или јарац) у другој години. Бр.
сви́ска ж в. двиска. Ор, Бш. Ћирић.
свонџ звоно које обично носи ован у стаду. Кж.
сѣвгар м пар, запрега. ШП; – „Имам сѣвгар волóви.“ Златановић.
сенђија ж узенгија. Шт.
синсуљће ж мн висуљци, ресе код неких грла ситне стоке (највише код коза, али има их код оваца, па некад и код свиња).
соља ж говеђа мува, обад. Јевтић.
сурепљив, -а, -о коњ који се плаши. Жл.
сурлама ж врста болести стоке. Златковић.
сѣгњина ж задњи део трупа ДЖ заједно са задњим ногама. Рд.
сѣмба ж белег на ушима јагњета у облику рупице, в. белег.ТД.
сѣнђија ж. в. зенђија. Бч.

Ь

- ьржи** / *ржи* несвр. рже (о коњу). ТД.
ьрја, ьрја, ош! узвик за терање свиње. ТД.
ьрка несвр. / *вришџи*, њишти (о коњу). ТД.

С А Д Р Ж А Ј

Устројство Речника	640 [4]
Списак пунктова и обрађивача	644 [8]
Речник	648 [12]